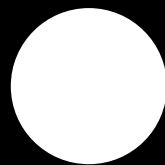
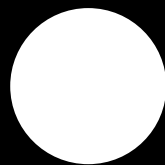

bosch stabbers

RUIMTE VOOR DE LEK (SNIP 3)
Ruimtelijk Kwaliteitsplan en Inrichtingsschets

RUIMTE VOOR DE LEK (SNIP 3)

Ruimtelijk Kwaliteitsplan en Inrichtingsschets

PROVINCIE UTRECHT

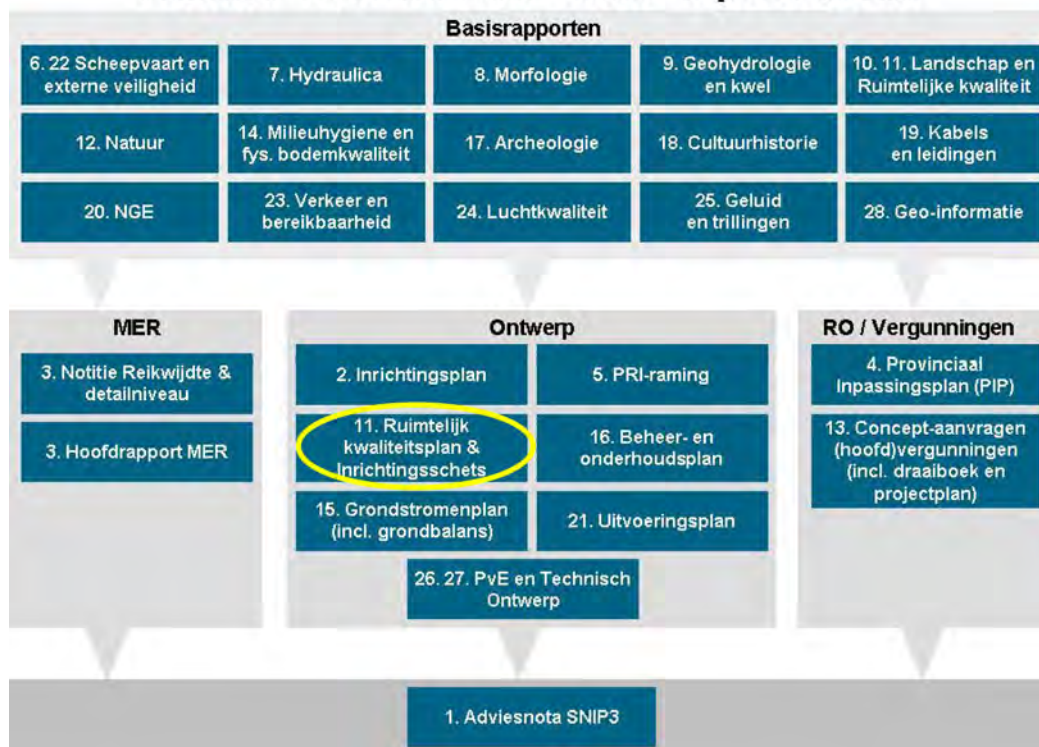
19 mei 2011
075175576:D
C03021.000044

 ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

bosch stappers

Ruimte voor de Lek - SNIP 3 producten

Overzicht van de producten voor de SNIP-3 fase en de plek hierin van het voorliggende document

VOORWOORD

Het rapport Ruimtelijk Kwaliteitsplan & Inrichtingsschets is onderdeel van de ontwerpverslagen van de planstudie Ruimte voor de Lek in de SNIP-3 fase. In deze fase staat de verdere uitwerking en optimalisatie van de Gekozen Variant uit de verkennende fase van de planstudie (de SNIP-2a fase) centraal. Daarbij is het doel om te komen tot een ontwerp, waarin technische en landschappelijke aspecten, omliggende projecten en de wensen van belanghebbenden optimaal samen komen. Hierbij is de haalbaarheid van het plan belangrijk: het plan moet uitvoerbaar, betaalbaar, vergunbaar en onderhoudbaar zijn. De samenhang tussen de producten van de SNIP-3 fase is in onderstaande figuur weergegeven. De SNIP-3 fase eindigt met de projectbeslissing van de Staatssecretaris. Deze beslissing markeert het einde van de planstudiefase en het begin van de realisatiefase. Voordat echt tot realisatie over kan worden gegaan, moeten ook de betreffende Bevoegde Gezagen het Provinciaal Inpassingsplan en de vergunningaanvragen goed keuren.

SAMENVATTING

Het Ruimtelijke Kwaliteitsplan geeft inzicht in de wijze waarop ruimtelijke kwaliteit haar doorwerking heeft gevonden in de verschillende SNIP 3 producten, in het bijzonder het inrichtingsplan en het programma van eisen. Het beschrijft de uitgangspunten en de wijze waarop zorg is gedragen voor een consistente doorvoering.

Het rapport geeft een toelichting op het ruimtelijk ontwerp met daarin voor ruimtelijke kwaliteit de uitgangspunten, de visie op het gebied, de beschrijving en verbeelding van het projectontwerp en een motivatie voor de gemaakte keuzes.

Het Ruimtelijk Kwaliteitsplan bestaat uit drie onderdelen.

1. visie en ontwerputgangspunten (hoofdstuk 3);
2. beschrijving van het ontwerp (hoofdstuk 4);
3. beeldkwaliteitseisen (hoofdstuk 5).

Visie en ontwerputgangspunten

De visie is uitgewerkt in een aantal ontwerputgangspunten. Deze ontwerputgangspunten bieden criteria voor het uitwerken van de Gekozen Variant tot inrichtingsplan.

De volgende vier ontwerputgangspunten worden onderscheiden:

1. Een continu samenhangend rivierenlandschap

‘Het ontwikkelen van een kenmerkend en samenhangend rivierenlandschap, waarin de Lek een continue lijn vormt en sprake is van een open, aaneengesloten en natuurlijk winterbed. Nieuwe nevengeulen sluiten aan bij de historische en morfologische patronen van het rivierensysteem van de Nederrijn/Lek’

2. Natuur: Overgang van Rivier- naar Getijdensysteem

‘Optimaal invulling geven aan de bijzondere ligging van het gebied op de overgang van een rivier- naar een getijdensysteem door het introduceren van rivier- en getijdendynamiek.’

3. Cultuurhistorie: Een kleurrijk palet

‘Vergroten van de diversiteit op het niveau van de afzonderlijke uiterwaarden, door het versterken van de cultuurhistorische karakteristiek.’

4. Recreatie: Uitloopgebied in een natuurlijke omgeving

‘Versterken van de recreatieve betekenis door het verbeteren van de toegankelijkheid en het ontwikkelen van recreatieve voorzieningen gericht op water- en natuurbeleving’

BESCHRIJVING VAN HET ONTWERP

De ontwerputgangspunten zijn vertaald naar een inrichtingsschets (dat dient als basis voor het inrichtingsplan). In dit ontwerp vormen de uiterwaarden één samenhangend, open natuurlandschap. De inrichting van het natuurgebied sluit aan op natuurgebieden boven- en benedenstrooms van het gebied: natte en droge graslanden, rietmoerassen, oobossen en nevengeulen. Met deze natuurtypen wordt invulling gegeven aan de realisatie van de EHS.

Over de breedte van het winterbed is er sprake van een gradiënt van hoog- naar laagdynamische natuur: hoogdynamische getijden- en riviernatuur in de uiterwaarden ten noorden van de Lek, dynamische natuur in de vorm van verruigd grasland langs de zuidelijke Lekoever, laagdynamische natuur in de vorm van natuurlijke hooi- en graslanden en een agrarisch (cultuur) landschap in de zone langs de dijk. De overgangen tussen de verschillende gebieden zijn geleidelijk, waardoor er sprake is van één samenhangend natuurgebied.

De nieuwe nevengeulen sluiten aan bij de vormkenmerken van natuurlijke en historische geulen langs de Lek: de breedte en vorm is ondergeschikt aan de hoofdstroom. In de Bossenwaard en 't Waalse Waard zijn de geulen vertakt uitgevoerd om een grote lengte aan slikkige oevers te realiseren, waardoor optimaal wordt ingespeeld op de aanwezigheid van het getij.

In het ontwerp van de Gekozen Variant (SNIP2a) was er sprake van een brede oevergeul ten zuiden van de Ponthoeve, die niet past bij het Leklandschap. Hiervoor is in een alternatief gevonden in het verlagen van de leikades langs het Merwedekanaal en het graven van een smalle nevengeul in de Pontwaard. Deze nevengeul volgt in grote lijnen de contouren van een oude Lekloop.

De waterstaatswerken (dijken, kades, stuwen) en het authentieke historische karakter zijn zaken die het gebied bijzondere kwaliteiten geven. Deze kwaliteiten vormen de inzet bij nieuwe ontwikkelingen, zodat er sprake is van een sterk gebiedseigen ontwerp. Met name in de uiterwaarden rondom Vianen wordt ingezet op het versterken van de cultuurhistorische karakteristiek: reconstructie van de oude loop van de Lek, reconstructie historische haven, versterken kleinschalig cultuurlandschap langs de dijk en de reconstructie van de Wipkorenmolen.

In het plangebied wordt voornamelijk ingezet op extensieve recreatie. Er wordt een stelsel van recreatieve maaipaden ontwikkeld dat ommetjes van verschillende afstanden mogelijk maakt, maar ook een doorgaande wandeling langs de Lek. De dichtheid aan maaipaden is het grootst nabij de steden Vianen en Nieuwegein, richting het oosten en westen wordt de maaswijdte groter en neemt de intensiteit van de recreatie af.

Er worden diverse recreatieve voorzieningen ontwikkeld die bijdragen aan het versterken van de water- en natuurbeleving van het gebied. Zoals: speelnatuur, bruggen over nevengeulen, een vogelkijkscherm, passantenhaven en een camperstandplaats in de Pontwaard en diverse uitzichtpunten.

Grootschalige, dagrecreatieve voorzieningen bevinden zich net buiten het plangebied in de Tulsewaard en de Middelwaard.

BEELDKWALITEITSEISEN

De diverse onderdelen van het ontwerp zijn verder uitgewerkt voor het aspect beeldkwaliteit. Deze beeldkwaliteitseisen vormen de basis voor de bijdrage vanuit ruimtelijke kwaliteit aan de functionele en architectonische vraagspecificaties in de inkoopstrategie (programma van eisen).

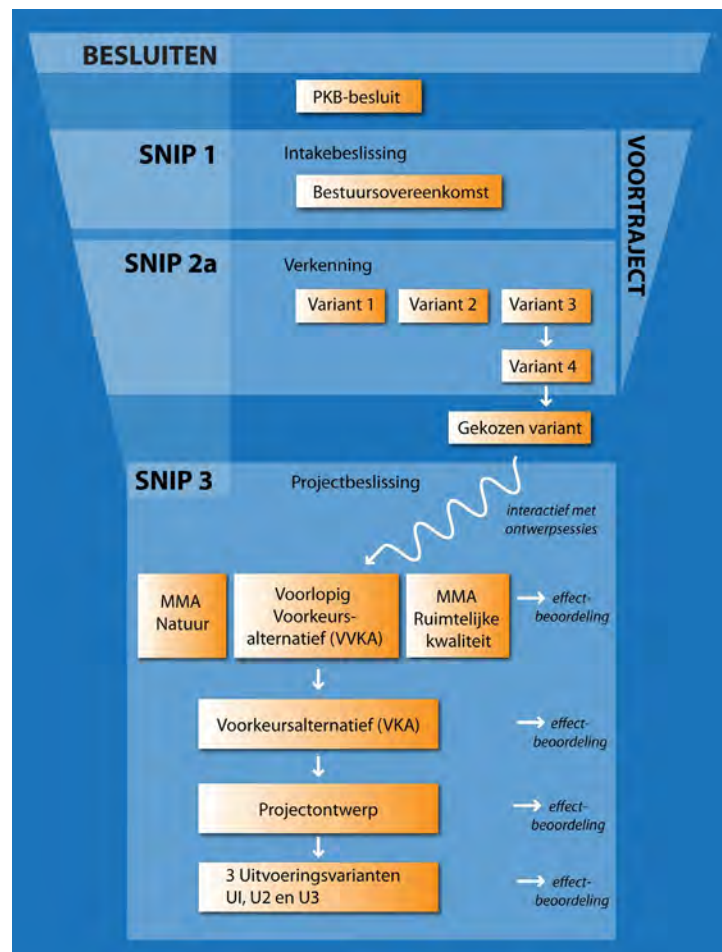

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD

SAMENVATTING

1	INLEIDING	11	4	BESCHRIJVING ONTWERP MET GEBIEDSUITWERKINGEN	31
1.1	Aanleiding	11	4.1	Vertaling ontwerpuitgangspunten naar Projectontwerp	31
1.2	Doelstellingen van Ruimte voor de Lek	11	4.2	Beschrijving van de deelgebieden	35
1.3	Van Gekozen Variant naar Projectontwerp SNIP3	11		<i>Bossenwaard</i>	35
1.4	Projectgebied en plangebied	13		<i>'t Waalse Waard</i>	41
1.5	Doel van het Ruimtelijk Kwaliteitsplan	13		<i>Vianense Waard</i>	45
1.6	Kwaliteitsborging	13		<i>Pontwaard en Mijnsherenwaard</i>	47
1.7	Leeswijzer	13		<i>Toegangsdam naar Stuweiland</i>	51
				<i>Honswijkerwaarden</i>	51
				<i>Uiterwaard bij Hagestein</i>	51
2	OPGAVE	15	5	BEELDKWALITEITSEISEN EN EISEN RUIMTELIJKE KWALITEIT	53
2.1	Ontwerpopgave per deelgebied	15	5.1	Landschappelijke eenheden	54
2.2	Algemene uitgangspunten	17	5.2	Recreatie	59
			5.3	Waterstaatkundige (kunst)werken	83
3	VISIE OP DE RUIMTELIJKE KWALITEIT	19			
3.1	Ontwerpuitgangspunten en principes	19			
	<i>Uitgangspunt 1:</i>	21			
	<i>Een continu samenhangend rivierenlandschap</i>				
	<i>Uitgangspunt 2:</i>	23			
	<i>Natuur; overgang van rivier- naar getijdesysteem</i>				
	<i>Uitgangspunt 3:</i>	25			
	<i>Cultuurhistorie; een kleurrijk palet</i>				
	<i>Uitgangspunt 4:</i>	27			
	<i>Recreatie; uitloopgebied in een natuurlijke omgeving</i>				
3.2	Advies Q-team	29			
				BIJLAGES	
			A	Overzicht van geraadpleegde documenten	
			B	Overzicht ontwerpessies en ontwerpateliers	
			C	Inrichtingsschets (incl. legenda)	
			D	Ontwerplogboek	
			E	Q-teamadvies d.d. 02-12-2010	
			F	Verificatie	

figuur 1.1
Van Gekozen Variant naar Projectontwerp

1

INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In 1993, maar vooral in 1995 heeft het Nederlandse rivierengebied te maken gehad met zeer hoge waterstanden op de rivieren. De veiligheid in ons rivierengebied stond onder zware druk. Naar aanleiding van deze hoge waterstanden en de verwachte klimaatveranderingen, heeft het kabinet in december 2000 besloten om toekomstige hoge rivierafvoeren veilig naar zee af te voeren door rivieren meer ruimte te geven. Hiervoor is de Planologische Kernbeslissing (hierna: PKB) Ruimte voor de Rivier opgesteld die in januari 2007 door de Eerste en Tweede kamer is goedgekeurd. Ruimte voor de Rivier heeft als doelstelling om te zorgen dat de veiligheid van het rivierengebied uiterlijk in 2015 voldoet aan de wettelijke vastgestelde norm. Daarnaast is het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het gebied een belangrijke doelstelling van het programma. De uiterwaardvergraving in de Honswijkerwaard, Hagestein en Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard, in de praktijk “Ruimte voor de Lek” genoemd, is een van de 39 maatregelen van het programma Ruimte voor de Rivier.

De initiatiefnemer van de planstudie voor Ruimte voor de Lek is de provincie Utrecht, het Rijk (de programmadirectie Ruimte voor de Rivier (PDR)) is opdrachtgever. Het project heeft een regionaal karakter; de provincie werkt samen met de gemeenten Nieuwegein, Vianen, Houten en IJsselstein, het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden, Waterschap Rivierenland en Rijkswaterstaat Dienst Oost Nederland (als adviseur van de PDR). In de SNIP3-fase zijn ook de toekomstig eindbeheerders van de gebieden (Staatsbosbeheer en Den Haneker) intensief betrokken bij de planvorming.

1.2 DOELSTELLINGEN VAN RUIMTE VOOR DE LEK

Het project Ruimte voor de Lek heeft tot doel:

- Realisatie van een waterstanddaling van minimaal 8 cm (km 945.2–946.2) bij maatgevende hoogwateromstandigheden (MHW);
- Het versterken van ruimtelijke kwaliteit.

In het project is rekening gehouden met een beheermarge om voldoende ruimte te bieden voor het uitvoeren van beheertaken in het kader van sediment- en natuurbeheer.

Een nadere uitwerking van de doelstellingen is opgenomen in het Inrichtingsplan.

1.3 VAN GEKOZEN VARIANT NAAR PROJECTONTWERP SNIP3

In augustus 2009 is de staatssecretaris van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (voorheen Verkeer en Waterstaat) akkoord gegaan met het planvoorstel Ruimte voor de Lek van de regio. Uitgangspunt daarbij was het ontwerp van de zogenaamde Gekozen Variant, die door de Stuurgroep was vastgesteld. Deze Gekozen Variant is in de SNIP-3 fase verder uitgewerkt tot een projectontwerp, waarin technische en landschappelijke aspecten, omliggende projecten en de wensen van belanghebbenden samenkomen. Bij het optimaliseren van de Gekozen Variant was de haalbaarheid van het plan belangrijk: het projectontwerp is uitvoerbaar, betaalbaar, vergunbaar en onderhoudbaar.

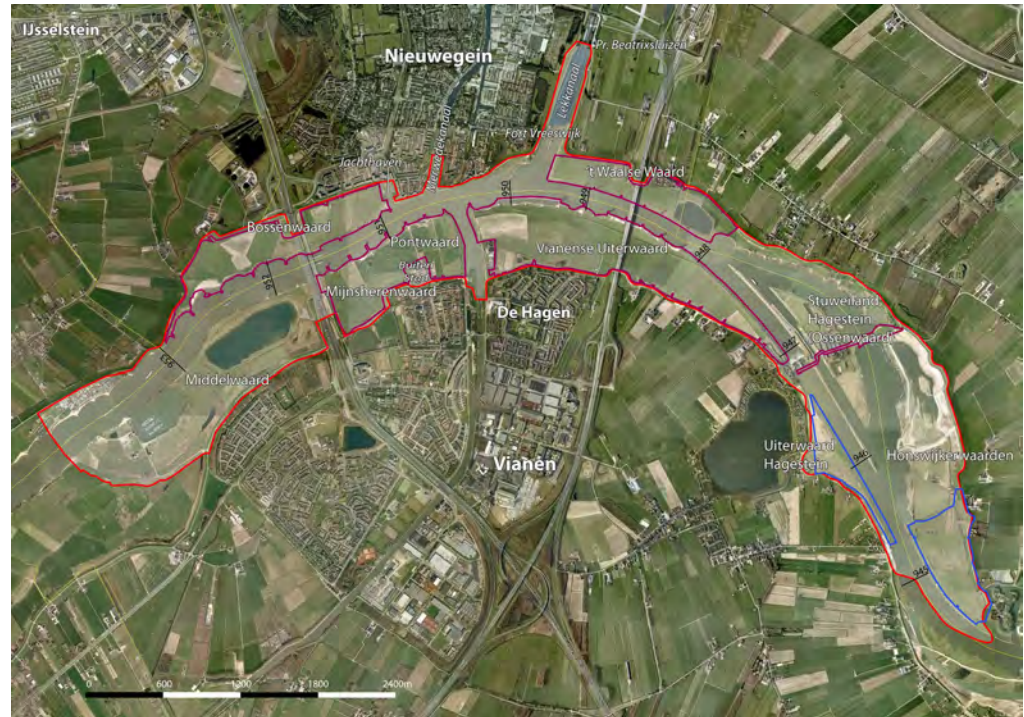
Gekozen Variant als uitgangspunt voor het Projectontwerp

In de Gekozen Variant vormen de rivierkundige maatregelen voor het realiseren van hoogwaterveiligheid en de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur de basis voor de inrichting. Daarnaast is ook recreatie een belangrijke nevenactiviteit. Op hoofdlijnen bestaat de Gekozen Variant uit de aanleg van drie oevergeulen in het gebied. Deze geulen zorgen ervoor dat de Lek meer bergingsruimte krijgt en dat de hoogwatergolf versneld wordt afgevoerd. Daarnaast wordt de toegangsdam naar het stuweiland Hagestein verlaagd (Ossenwaard). Doordat deze dam bij hoog water een minder groot obstakel vormt, wordt ook de doorstroming van de rivier bevorderd. Naast deze rivierkundige opgaven zijn er voor de verschillende deelgebieden specifieke ruimtelijke opgaven gedefinieerd voor ontwikkeling van natuurwaarden, versterking van de ruimtelijke kwaliteit en recreatie

Met behulp van drie optimalisatieslagen, is vanuit de Gekozen Variant toegewerkt naar het Projectontwerp. Inbreng voor de optimalisatieslagen is voortgekomen uit de effectbeoordelingen. Bij het projectontwerp zitten drie varianten voor de uitvoering. Dit proces is weergegeven in Figuur 1.1 op nevenstaande pagina.

Het ontwerpproces is verder in detail beschreven in het MER en in de Adviesnota. .

figuur 1.2
 Plangebied Ruimte voor de Lek
 Rode lijn: plangebied
 Paarse lijn: projectgebied

Raakvlak vanuit het Ruimtelijk Kwaliteitsplan	Volgt uit / inbreng voor	Product
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor:	Inrichtingsplan
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor:	Adviesnota SNIP 3
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor:	Inpassingsplan
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor en volgt uit:	Landschap
Programma van eisen ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor:	Vergunningen
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor:	MER
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor en volgt uit:	Archeologie
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor en volgt uit:	Hydraulica & morfologie
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor en volgt uit:	Geohydrologie
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor en volgt uit:	Natuur
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor en volgt uit:	Cultuurhistorie
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor en volgt uit:	Verkeer & bereikbaarheid
Programma van eisenruimtelijk ontwerp	Inbreng voor:	Beheer- en onderhoudsplan
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor:	Ontwerp bouw- en kunstwerken
Toelichting op het ruimtelijk ontwerp	Inbreng voor:	Uitvoeringsplan

Tabel 1.3
 Raakvlakken met andere producten

1.4 PROJECTGEBIED EN PLANGEBIED

In het project Ruimte voor de Lek worden twee verschillende plangrenzen aangehouden: projectgebied en plangebied.

Projectgebied

Het projectgebied voor het project Ruimte voor de Lek bestaat uit de volgende deelgebieden:

- Bossenwaard;
- 't Waalse Waard;
- Vianense Waard;
- Pontwaard & Mijnsheerenwaard;
- Toegangsdam Stuweiland en Ossenwaard (verder: Stuweiland).

Voor deze gebieden wordt een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) opgesteld en is een wijziging in ruimtelijke bestemming voorzien. De Milieueffectrapportage (MER) heeft betrekking op dit projectgebied. Natuurlijk worden bij de beoordeling van de effecten van de voorgestelde ontwikkelingen in de MER, ook de effecten die plaatsvinden buiten het projectgebied meegenomen. Bijzondere status stuweiland Hagestein in projectgebied Het stuweiland bij stuw Hagestein valt buiten de begrenzing van het projectgebied. Wel behoort de langzaam verkeersroute over en bereikbaarheid van het eiland tot het project. Daarom is deze route ook binnen het projectgebied opgenomen (deelgebied toegangsdam Stuweiland).

Plangebied

Het plangebied bestaat uit dezelfde deelgebieden als het projectgebied MER, uitgebreid met:

- Honswijkerwaarden.
- Uiterwaard Hagestein.

De delen van het plangebied, die buiten het projectgebied vallen zijn geen onderdeel van het MER en van het PIP. Wel wordt voor al deze gebieden in het kader van het project Ruimte voor de Lek een ontwerpvisie opgesteld in het Ruimtelijk Kwaliteitsplan.

Op Figuur 1.2 zijn de verschillende begrenzingen weergegeven, met bijbehorende verwijzingen naar plangebied en projectgebied.

1.5 DOEL VAN HET RUIMTELIJK KWALITEITSPLAN

Het Ruimtelijk Kwaliteitsplan beschrijft hoe ruimtelijke kwaliteit haar doorwerking heeft gevonden in de verschillende producten, in het bijzonder het inrichtingsplan en het programma van eisen. Het rapport beschrijft de uitgangspunten en de wijze waarop zorg is gedragen voor een consistente doorvoering.

Het rapport geeft een toelichting op het ruimtelijk ontwerp met daarin voor ruimtelijke kwaliteit de uitgangspunten, de visie op het gebied, de beschrijving en verbeelding van het projectontwerp en een motivatie voor de gemaakte keuzes.

1.6 KWALITEITSBORGING

Consistentie en raakvlakken

Het Ruimtelijk kwaliteitsplan heeft raakvlakken met de producten, weergegeven in Tabel 1.3.

Verificatie

In Bijlage F is terug te vinden hoe is om gegaan met de eisen uit Handboek SNIP en de aanbevelingen vanuit de SNIP 2a fase.

1.7 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 van dit Ruimtelijk Kwaliteitsplan zijn de ontwerpgegevens op de ruimtelijke kwaliteit van het plangebied beschreven. De visie en ontwerpuitgangspunten zijn beschreven in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 wordt het ontwerp beschreven en zijn per uiterwaard de concrete maatregelen benoemd. In hoofdstuk 5 worden de beeldkwaliteitseisen vanuit Ruimtelijke Kwaliteit verder uitgewerkt. De kaarten met het landschapsplan per deelgebied (schaal 1:2.500) en een overzichtskaart (schaal 1:10.000) zijn opgenomen in de bijlagen bij dit document.

Bossenwaard

Pontwaard - Mijnsherenwaard

Vianense Waard

t Waalse Waard

dam stuweiland

Uiterwaard bij Hagestein

Honswijkerwaarden

2

OPGAVE

De opgave voor deze fase van het project Ruimte voor de Lek is het uitwerken van de Gekozen Variant tot het Projectontwerp. Bij de uitwerking van de Gekozen Variant dient minimaal 8 cm MHW-verlaging te worden gerealiseerd. Aanvullend wordt getracht extra MHW-verlaging te realiseren om beheerruimte te krijgen, en zodoende intensief beheer zoveel mogelijk te voorkomen. Dit betekent dat het streefbeeld gaat leiden tot een waterstanddaling van circa 10,5 cm. De uitwerking van de Gekozen Variant dient plaats te vinden binnen de financiële randvoorwaarden als vastgesteld op 31 maart 2009, met dien verstande dat de bijdrage van de Programmadirectie maximaal 14 miljoen euro zal bedragen.

2.1 ONTWERPOPGAVE PER DEELGEBIED

Deze paragraaf beschrijft per deelgebied de ontwerppogave voor de optimalisatie van de Gekozen Variant.

Bossenwaard

Opgave ten westen van de A2:

- Natuurontwikkeling met ruimte voor beperkte recreatieve functie.

Opgave ten oosten van de A2:

- Realisatie nevengeul.
- Verweving van natuur en recreatie, onderzoeken in welke mate en op welke wijze de juiste balans kan worden gehaald tussen deze twee aspecten. Deel ten zuiden van de nevengeul bestemd voor natuur.
- Extensieve recreatie, zoals: wandelpaden, uitzichtpunten, een strandje en herinrichting van de bestaande jachthaven en passantenhaven.
- Onderzoeken van de noodzaak en eventuele locatie van een parkeervoorziening.
- Onderzoek of de jacht- en RWS-haven zodanig op de rivier kan worden aangesloten dat het baggerprobleem verkleind wordt.

Mijnsherenwaard/Pontwaard

- Realisatie nevengeul om de Pontwaard, met nadere ontwerppogave om te komen tot een kleinere ingreep, met een lagere MHW-verlaging tot gevolg maar wellicht een betere balans tussen rivierveiligheid, natuur, landschap en ruimtelijke kwaliteit. Dure voorzieningen als een brug of oeverbescherming, aanpassingen aan het Merwedekanaal blijken dan wellicht niet nodig.
- Nagenoeg geheel inrichten als nieuw natuurgebied, andere functies daarop afstemmen.
- Beperkte verhoging maaiveld en beplanting langs de winterdijk.
- Aanleg van een passantenhaven in de oude loop (ca. 10 ligplaatsen).
- Locatie voor de wipkorenmolen veiligstellen.
- Camperstandplaats nabij de molen\passantenhaven.
- Onderzoek naar mogelijke locaties voor parkeren nabij het centrum van Vianen, waarbij in ieder geval de locatie ten oosten van de Buitenstad tegen de winterdijk aan nader wordt onderzocht.
- Behoud van de aanlegsteiger van de veerpont op de huidige locatie.
- Mogelijkheden voor wandelen en oeverrecreatie.
- Herstel van de voormalige historische haven.

Vianense Waard

- Inrichting en beheren als nieuw natuurgebied, andere functies daarop afstemmen.
- Extensieve recreatie, gericht op wandelen, vissen e.d.
- Gedeeltelijke verhoging en beplanting langs de winterdijk.

't Waalse Waard

- Inrichting en beheer als nieuw natuurgebied, met mogelijkheden voor extensieve recreatie (wandelen, vissen).

Toegangsdam tot Stuweiland Hagestein

- Verlagen van de toegangsdam vanuit Houten/Tull en 't Waal naar het Stuweiland.
- Waarborgen van de bereikbaarheid van het stuweiland.
- Er komt een fiets- en voetverbinding vanuit Vianen naar het Stuweiland, zodat het eiland ook vanuit de zuidkant te bereiken is en er een nieuwe recreatieve verbinding ontstaat. Aandacht voor veiligheid nabij de sluisen.

Honswijkerwaarden

- Geen specifieke riviermaatregelen.
- Natuurontwikkeling met zeer beperkte recreatieve mogelijkheden.

Uiterwaard Hagestein

- Geen specifieke riviermaatregelen.
- Natuurontwikkeling met zeer beperkte recreatieve mogelijkheden.

2.2 ALGEMENE UITGANGSPUNTEN

Naast de ontwerpogave per gebied is er nog een aantal aanvullende uitgangspunten geformuleerd. De belangrijkste zijn:

- De grondwateroverlast mag als gevolg van de voorgenomen maatregelen niet toenemen of mag niet leiden tot een ongewenste situatie. Indien uit de geohydrologische modelberekeningen blijkt dat er wel sprake is van een toename van de grondwateroverlast, moet worden verkend of sprake is van het ontstaan van een ongewenste situatie en/of moeten mitigerende of compenserende maatregelen worden uitgewerkt.
- Het verhogen van de veiligheid van de Buitenstad bij Vianen behoort niet tot de optimalisatieopdracht, omdat dit niet is aangegeven als een probleem vanuit de PKB Ruimte voor de Rivier. Indien maatregelen binnen het projectgebied echter een waterstandverhogend effect hebben ter plaatse van deze dijk (die groter is dan toegestaan door het waterschap), dan is sprake van een afname van de veiligheid. Indien dit het geval is moeten binnen het kader van onderhavig project wel compenserende maatregelen, dus mogelijk aanpassingen aan de dijk, worden uitgewerkt.
- De bereikbaarheid van de woningen op het stuweiland mag niet afnemen ten opzichte van de huidige situatie. Indien er sprake is van een afname van deze bereikbaarheid, moeten compenserende maatregelen worden uitgewerkt.
- Om te voldoen aan de eisen vanuit de natuurwet- en regelgeving is ingezet op de EHS-saldobenadering. Ook na de optimalisatieslag moet hieraan worden voldaan of, in geval dat de te verwachten vegetatiekundige ontwikkelingen hieraan geen invulling kunnen geven, worden gezocht naar een passende oplossing.

3

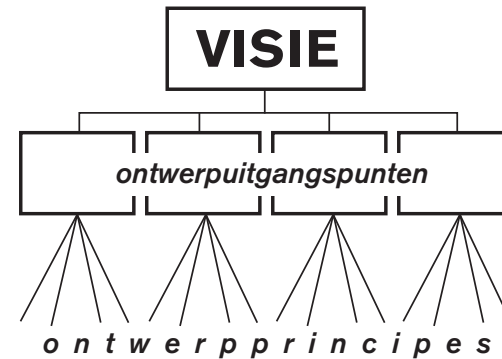
VISIE OP DE RUIMTELIJKE KWALITEIT

Dit hoofdstuk bevat de visie op ruimtelijke kwaliteit. De visie ruimtelijke kwaliteit is gebaseerd op:

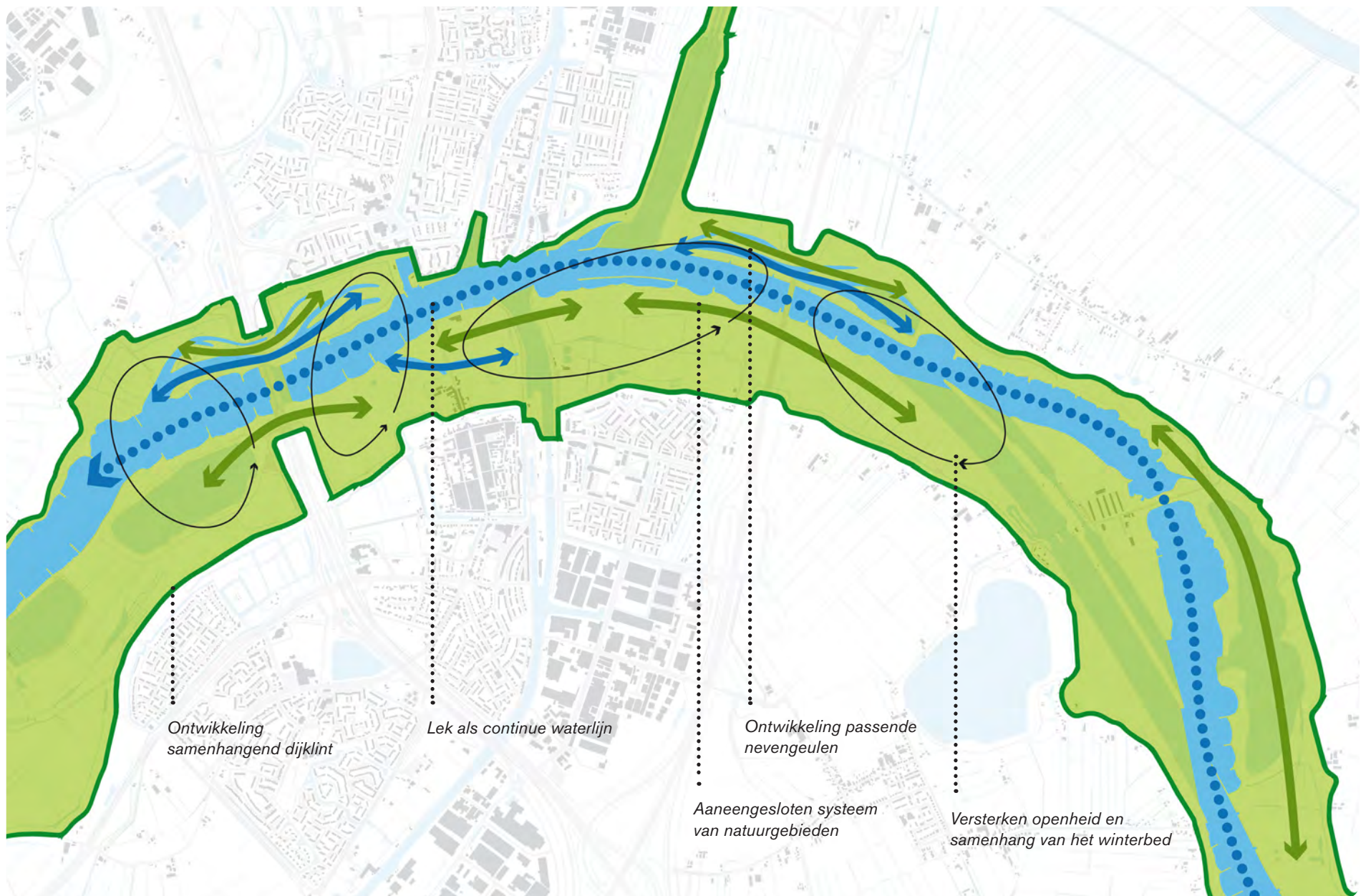
- Het gedachtegoed uit SNIP 2A (zie o.m. vorige hoofdstukken).
- Het bestaande beleid (Basisrapport Landschap en Ruimtelijke Kwaliteit, hoofdstuk 6).
- Ontwerpprincipes afgeleid uit diverse handreikingen (Basisrapport Landschap en Ruimtelijke Kwaliteit, hoofdstuk 6).
- De gesignaleerde kwaliteiten en knelpunten (Basisrapport Landschap en Ruimtelijke Kwaliteit, paragraaf 4.2), vanuit het idee de bestaande kwaliteiten te behouden en te versterken, knelpunten op te lossen en nieuwe kwaliteiten toe te voegen.

3.1 ONTWERPUITGANGSPUNTEN EN PRINCIPES

De visie is uitgewerkt in een aantal ontwerpuitgangspunten die vervolgens zijn vertaald in ontwerpprincipes. Deze ontwerpuitgangspunten en -principes bieden criteria voor het uitwerken van de Gekozen Variant tot Projectontwerp, alsmede aanbevelingen voor aspecten waarmee ruimtelijke kwaliteit raakvlakken heeft, zoals beheer en onderhoud, cultuurhistorie en natuur.

Kaartbeeld Uitgangspunt 1

UITGANGSPUNT 1: EEN CONTINU SAMENHANGEND RIVIERENLANDSCHAP

In de visie zetten we in op een kenmerkend en samenhangend rivierlandschap. Daarin vormt de Lek een continue lijn door het landschap, aan weerszijden geflankeerd door een dijklint als belangrijke belevingslijn. De verschillende uiterwaarden daartussen vormen een samenhangend geheel en kenmerken zich door een natuurlijke en open inrichting.

Ontwerpprincipes behorende bij dit uitgangspunt zijn:

Ontwikkel de Lek als een continue waterlijn

De Lek vormt de belangrijkste drager van het landschap, ze rijgt als het ware de diverse uiterwaarden als een kralensnoer aaneen. Ter hoogte van het stuweiland verstoort de dam de continuïteit van de oorspronkelijke Lekloop. Door het verlagen van de dam en het verwijderen van beplanting (beide noodzakelijk voor het behalen van de taakstelling) kan de samenhang van de rivier worden versterkt. De Lek kent verschillende oevers: kunstmatige oevers (stortsteen, beton) en natuurlijke oevers. Ten behoeve van ecologie en landschap heeft het de voorkeur de stortsteen te verwijderen en een samenhangende natuurlijke oever te ontwikkelen. Vanuit het project Ruimte voor de Lek is echter geen budget voor een kostbare ontstening van de oevers. Daarnaast is op een aantal plekken (met name daar waar woningen dicht aan de oever komen) ook slechts beperkt draagvlak voor deze ontstening. Wel kan het beheer van de oeverzone van de Lek worden aangepast, waarbij er een meer natuurlijk beeld ontstaat.

Versterk de openheid en samenhang van het winterbed

Het open, natuurlijke winterbed vormt een contrast met de meer besloten, verstedelijkte oeverwallen aan weerszijde van de rivier. Het contrast kan worden vergroot door de openheid en samenhang van het winterbed te versterken:

- verwijderen ruimtelijke barrières als hoge kades, beplanting en bebouwing;
- maak zandwinplassen ('t Waalse Waard) weer onderdeel van de karakteristieke structuur;
- ontwikkelen van samenbindende structuren als nevengeulen en beplantingsstructuren;
- behoud en ontwikkeling van zichtlijnen op landmarks.

Maak een aaneengesloten systeem van natuurgebieden

Creëer grote robuuste beheereenheden, minimaal op het niveau van de afzonderlijke uiterwaarden. Zorg echter voor ecologische en ruimtelijke samenhang tussen de uiterwaarden, zowel in de breedte- als de lengterichting van de rivier. Op die manier ontstaat een samenhangend stelsel van natuurgebieden binnen het winterbed.

Ontwikkelen van passende nevengeulen

Voor het behalen van de taakstelling en voor natuurontwikkeling worden nevengeulen ontwikkeld. Nieuwe nevengeulen moeten aansluiten bij de historische en morfologische patronen van het rivierensysteem van de Nederrijn/Lek. Nevengeulen dienen qua maat, vorm en schaal ondergeschikt te zijn aan de Rivier.

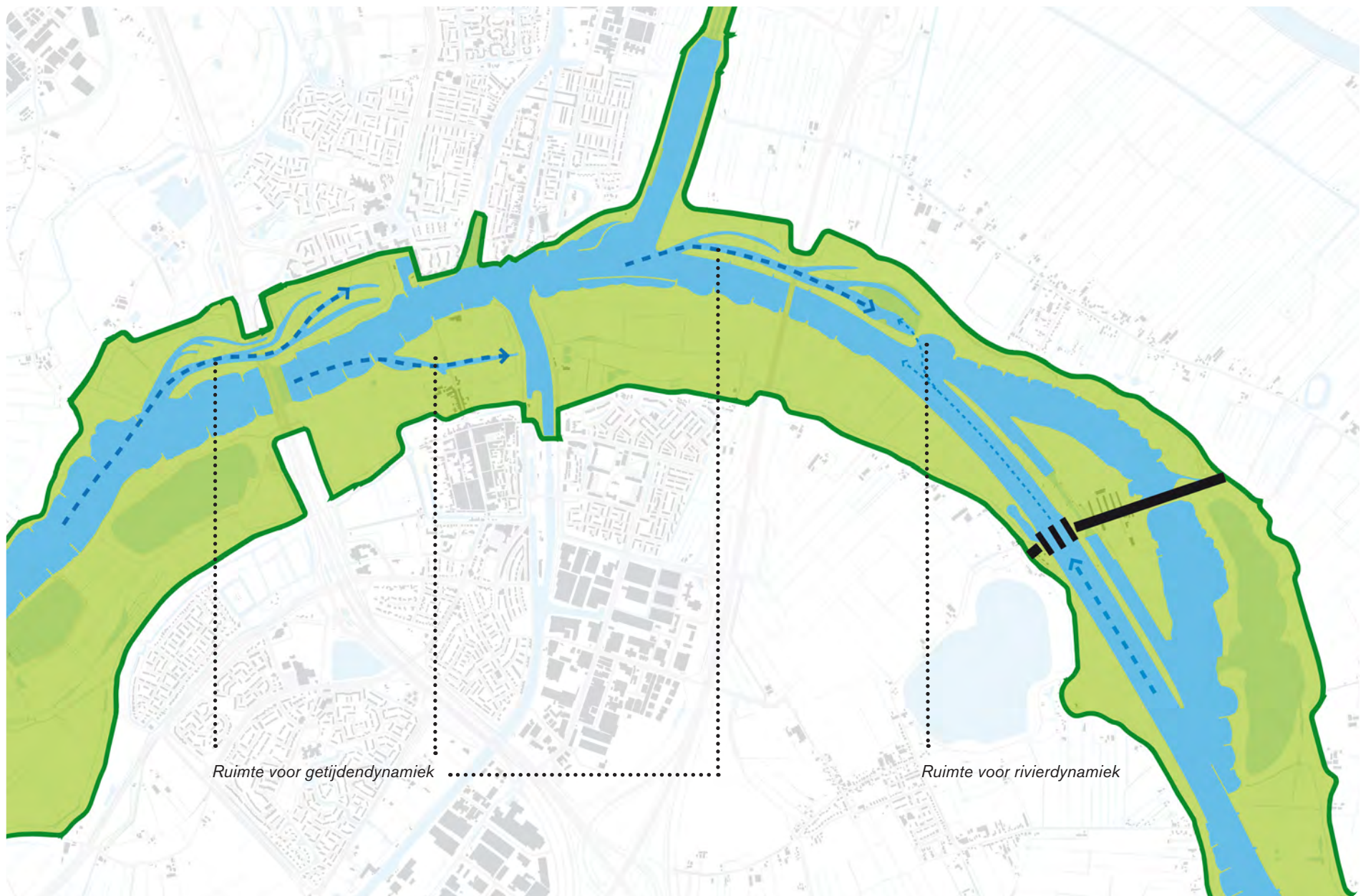
In het ontwerp van de Gekozen Variant (SNIP2a) voldoet de brede geul zuidelijk van de Ponthoeve niet aan bovenstaande criteria. Voor deze geul zou daarom een alternatief moeten worden gevonden.

Ontwikkelen van een samenhangend dijklint

De dijken aan weerszijde van de rivier vormen na de Lek de belangrijkste structuurlijnen in het landschap.

De hooggelegen dijk is dé belevingslijn in het landschap. Het zicht op de rivier en andere belangrijke landmarks kan worden gedramatiseerd met beplantingen langs de dijk: 'de dijk als scenic-route.' Het dijklint wordt opgevat als een bredere landschappelijke zone, waarbij de dijk, bebouwing, beplantingen en waterlopen aan weerszijde van de dijk één geheel vormen.

Kaartbeeld Uitgangspunt 2

UITGANGSPUNT 2: NATUUR; OVERGANG VAN RIVIER- NAAR GETIJDENSYSTEEM

In de Lek, benedenstrooms van de stuw bij Hagestein, is de getijdeninvloed nog maximaal werkzaam, dit in tegenstelling tot rivieren die afwateren op het Haringvliet, waar de getijdenwerking sterk is gedecimeerd als gevolg van de aanleg van de Deltawerken. Dit gegeven maakt de Lek tot een unieke rivier: het dagelijkse getijdenverschil bedraagt hier ruim één meter.

De idee is om de overgang van een rivier- naar een getijden systeem zo optimaal mogelijk tot ontwikkeling te brengen, daarmee wordt invulling gegeven aan de bijzondere locatie van het gebied binnen de Hollandse Delta en de term 'Natuurlijk' van het motto. Dit betekent dat er allereerst voorrang wordt gegeven aan het ontwikkelen van getijdennatuur, maar dat er ook kansen worden gezien voor het versterken van de rivierdynamiek.

Ontwerpprincipes behorende bij dit uitgangspunt zijn:

Geef ruimte aan getijdendynamiek

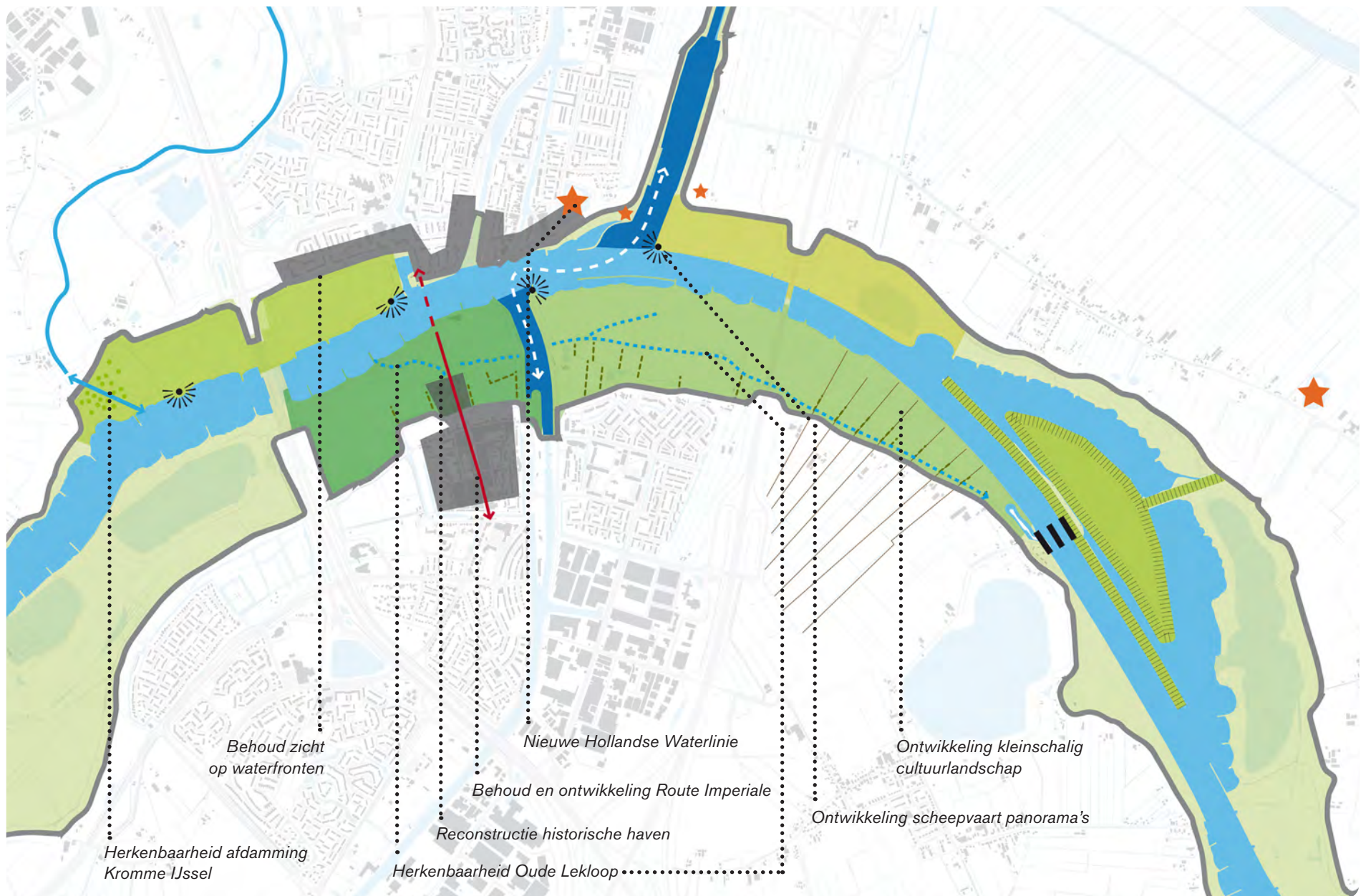
Door het ontwikkelen van vertakte getijdengeulen, die slechts benedenstrooms zijn aangesloten, wordt optimaal gebruik gemaakt van het getij. De oevers zijn flauw en bieden een biotoop voor laagdynamische soorten die gebruik maken van de getijdendynamiek: onbegroeide slikken, riet en biezengorzen, en hogerop de vloedbossen.

Geef ruimte aan rivierdynamiek

Erosie en sedimentatie zijn de processen die horen bij rivierdynamiek. Door nevengeulen meestromend te maken treedt er erosie en sedimentatie op, waardoor er zandige oevers met bijzondere ecologische potenties ontstaan. De grootste kansen voor het ontwikkelen van meestromende nevengeulen liggen in de buitenbocht van de rivier. Met name 't Waalse Waard biedt hiervoor goede potenties.

In de binnenbochten van de Lek wordt zand afgezet. Deze zandafzetting op de oevers wordt gestimuleerd waardoor er zandige strandjes ontstaan. Bij hoogwater wordt er ook zand afgezet op de hoger gelegen oeverwallen in de binnenbocht, dit biedt bijzondere potenties voor ecologie.

Kaartbeeld Uitgangspunt 3

UITGANGSPUNT 3: CULTUURHISTORIE; EEN KLEURRIJK PALET

Voortvloeiend uit de voorgaande ontwerpuitgangspunten wordt er een groot samenhangend natuurgebied ontwikkeld. Daarbinnen is ruimte voor diversiteit op het niveau van de afzonderlijke uiterwaarden: 'eenheid in verscheidenheid.' Elke uiterwaard heeft zijn eigen 'couleur locale'. Deze wordt voor een belangrijk deel bepaald door de cultuurhistorische karakteristieken: de historische waterfronten, de waterstaatswerken, oude beplantings- en verkavelingstructuren en de Route Imperiale II. Door het versterken van de herkenbaarheid van deze historische elementen wordt invulling gegeven aan het versterken van de diversiteit binnen het rivierenlandschap.

Ontwerpprincipes behorende bij dit uitgangspunt zijn:

Versterken herkenbaarheid oude Lekarm Vianen

In de Pontwaard ten westen van de Route Imperiale II, is de oude dichtgeslibde loop van de Lek nog herkenbaar als een laagte in het terrein. Oostelijk van de Route Imperiale II is de lijn van deze oude Lekloop nog herkenbaar als kavelsloot (Scheisloot), deze kavelsloot zet zich ook voort aan de andere zijde van het Merwedekanaal in de Vianense Waard. De aanleg van nieuwe nevengeulen kan worden ingezet om de historische loop van de Lek te reconstrueren.

Reconstructie historische haven Vianen

De oude haven van Vianen is aan het begin van de 20e eeuw dichtgeslibd. In de Gekozen Variant wordt voorgesteld de rivierverruimende maatregelen te gebruiken om de historische haven van Vianen te reconstrueren en de haven een kleinschalige recreatieve betekenis te geven. Uitgangspunt is een eigentijdse reconstructie van de oorspronkelijke situatie waarbij wordt aangesloten op het historische karakter van de omgeving (Buitenstad, Route Imperiale II).

Behoud en ontwikkeling Route Imperiale II

De lijn Vianen-Buitenstad-Ponthoeve-Vreeswijk is een historische verbinding. Al in 1556 voer er een pont over de rivier voor het overzetten van voetgangers., later maakte de verbinding deel uit van de Route Imperiale II van Napoleon. De Route Imperiale II voert sinds het begin van de 19e eeuw in een vrijwel kaarsrechte lijn van de binnenstad van Vianen naar de overzijde van de rivier. Dit unieke tracé dient behouden te blijven. De samenhang van de lijn kan versterkt worden door de route van begin tot eind eenduidig vorm te geven (bijv. eenduidige materialisering, herkenbaar profiel).

Ontwikkelen kleinschalig cultuurlandschap Vianen

Het gefragmenteerde beplantingsbeeld van meidoornrestanten rondom de Buitenstad kan worden aangevuld met singels. Hierdoor ontstaat weer een samenhangende beplantingsstructuur, waarvan het beeld aansluit bij het historische stadsfront van Vianen. Verrommelde plekken zoals de achterkanten van de Buitenstad, de RWZI en de nieuwe parkeerplaats worden opgenomen in deze nieuwe beplantingsstructuur. In de Vianense Waard kan met beplanting de cope-verkaveling aan weerszijde van de dijk herkenbaar worden gemaakt.

Behoud zicht op de waterfronten

Een uniek gegeven zijn de twee historische waterfronten van Vianen en Vreeswijk aan weerszijde van rivier. Het zicht vanuit de open uiterwaarden op deze waterfronten moet behouden blijven.

Herkenbaarheid afdamming Kromme IJssel

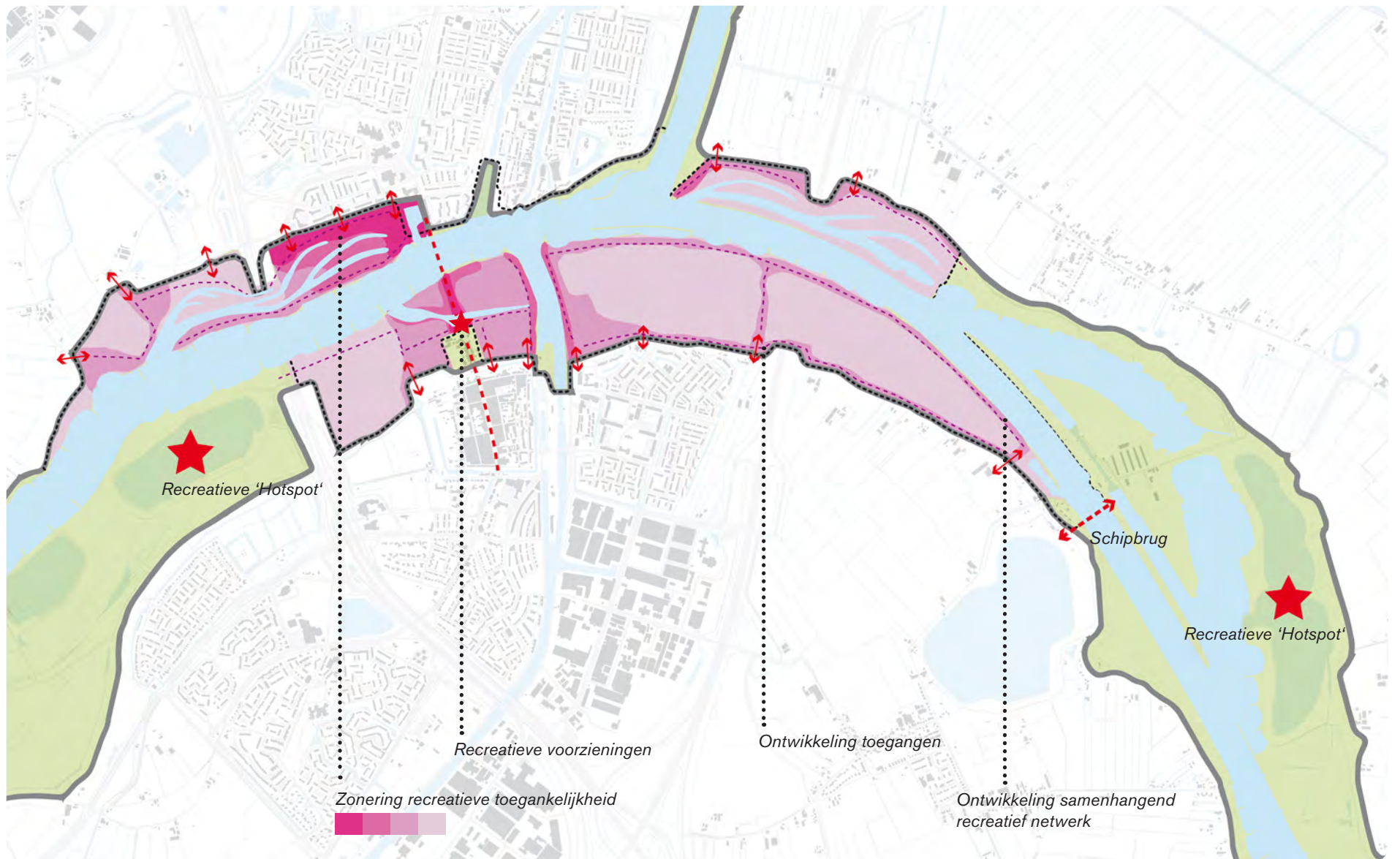
In 1285 is een dam opgeworpen waarbij de Kromme IJssel werd afgesloten van de Lek. Deze plek markeert een belangrijk moment in de waterstaatgeschiedenis van Nederland. Maatregelen ten behoeve van natuurontwikkeling kunnen worden ingezet om de herkenbaarheid van de aftakking van de Kromme IJssel te vergroten.

Ontwikkelen van scheepvaart panorama's

Nabij Nieuwegein/Vianen kruisen verschillende vaarroutes elkaar: de Lek, het Lekkanaal en het Merwedekanaal. Het drukke scheepvaartverkeer met manoeuvrerende boten voegt een bijzondere belevingskwaliteit toe aan het gebied. Door het ontwikkelen van uitzichtpunten op bijzondere plekken kan de beleving worden versterkt.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het Fort bij Vreeswijk en Fort Honswijk liggen net buiten het plangebied. De schootsvelden rondom deze forten bestrijken ook de rivier en een deel van de uiterwaarden. Door bebouwing van Nieuwegein en het bruggenhoofd van de A27 zijn de schootsvelden rondom het Fort bij Vreeswijk en de kazematten zeer sterk verstoord. In de planuitwerking is daarom met deze schootsvelden geen rekening meer gehouden. Het schootsveld rondom Fort Honswijk dient open te blijven.

Kaartbeeld Uitgangspunt 4

UITGANGSPUNT 4

RECREATIE; UITLOOPGEBIED IN EEN NATUURLIJKE OMGEVING

Het gebied ligt ingebed in een stedelijke context. De Utrechtse groeikernen Houten, IJsselstein, Nieuwegein en Vianen zijn potentiële gebruikers van de rivier en haar oevers. In diverse beleidsdocumenten zoals de PKB Ruimte voor de Rivier, het provinciale streekplan 2005-2015, de Provinciale Landschapsvisie en de Structuurvisie Nieuwegein 2030 wordt gesproken over het versterken van de functie als stedelijk uitloopgebied door het faciliteren van (extensieve) recreatie.

In de visie krijgt het gebied een functie als uitloopgebied voor de regio. Zonering is nodig om recreatie en natuur naast elkaar een plek te kunnen geven.

- Op enkele locaties wordt recreatie optimaal gefaciliteerd, zoals de buiten het plangebied gelegen recreatieplassen Middelwaard en Tulse Waard. Deze fungeren als recreatieve 'hotspots', goed bereikbaar voor mensen die van verderaf komen.
- Tussen de historische stadsfronten van Vianen en Vreeswijk, kunnen bescheiden recreatieve voorzieningen worden ontwikkeld, die aansluiten bij het natuurlijke en historische karakter van het gebied.
- In de overige uiterwaarden worden in beperkte mate voorzieningen getroffen die recreatief medegebruik mogelijk maken. Bijvoorbeeld door de aanleg van maaipaden en uitkijkpunten. De uiterwaarden zijn hier luw.

Ontwerpprincipes behorende bij dit uitgangspunt zijn:

Zonering van de recreatieve toegankelijkheid

In het gehele plangebied is sprake van extensief recreatief medegebruik. De meest toegankelijke delen van de uiterwaard bevinden zich tussen Vianen en Nieuwegein, dus in de nabijheid van de grote woonkernen. Richting het oosten en westen neemt de intensiteit van het recreatief medegebruik af en ligt het primaat bij natuur.

Recreatieve voorzieningen passend bij het natuurlijke en historische karakter van het gebied.

De Gekozen Variant bevat voor de Pontwaard recreatieve voorzieningen als een passantenhaven, de Wipkorenmolen en (camper)parkeerplaatsen. De inrichting en vormgeving van deze

voorzieningen moet passen bij het historische karakter van de Buitenstad en omgeving.

In de andere uiterwaarden wordt gedacht aan het ontwikkelen van allerlei voorzieningen, zoals speelnatuur, bruggetjes, parkeerplaatsen en uitzichtpunten. De inrichting en vormgeving van deze voorzieningen moet passen bij het natuurlijke karakter van het gebied.

Ontwikkelen van toegangen tot de uiterwaard

De uiterwaarden moeten goed toegankelijk zijn vanuit het achterland. Dit betekent dat de toegangen naar de uiterwaard zoveel mogelijk worden gesitueerd op plekken waar reeds een aantrekkelijke verbinding is naar het binnendijkse gebied.

Geef ruimte aan informeel gebruik

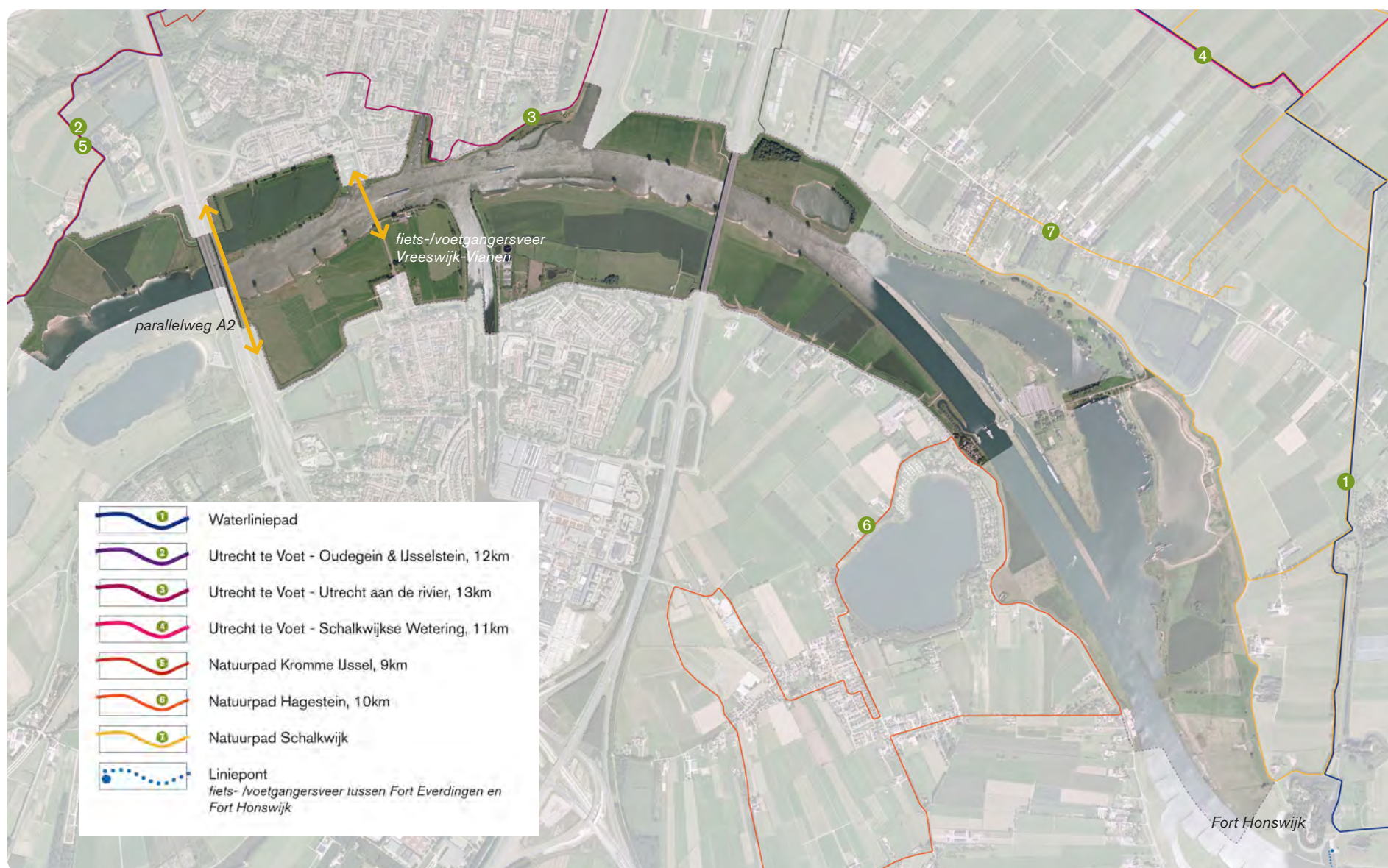
Uiterwaarden zijn van oudsher vrijplaatsen, 'common grounds' die voor allerlei zaken werden gebruikt die niet pasten in het binnendijkse. Tegenwoordig zijn de uiterwaarden vooral van waarde als recreatieve vrijplaats, een plek waar men kan struinen zonder iemand tegen te komen, kan rusten aan de rivierstrandjes en genieten van het nijvere scheepvaartverkeer. Er bestaat een grote behoefte aan plekken waar dit soort informeel gebruik mogelijk is.

Ontwikkelen van een samenhangend recreatief netwerk

Het gebied wordt ontsloten via een stelsel van wandelpaden. Het grootste deel van deze paden bestaat uit maaipaden die aansluiten bij het natuurlijke en avontuurlijke karakter van het gebied. Het stelsel van maaipaden dient enerzijds een doorgaande wandeling langs de rivier mogelijk te maken en anderzijds ommetjes van verschillende afstanden aan te bieden. Naast maaipaden kunnen er op enkele plekken goed toegankelijke wandelpaden worden ontwikkeld die het mindervaliden mogelijk maakt de Lek te bereiken.

Voor fietsers en wandelaars zijn er op dit moment in het studiegebied drie plekken waar de Lek kan worden overgestoken: het fietspontje tussen Vreeswijk en Vianen, de Liniepont tussen fort Honswijk en fort Everdingen en de parallelweg langs de A2.

Bestaande routes in de omgeving

3.2 ADVIES Q-TEAM

In bijlage E is het Q-teamadvies naar aanleiding van het vierde bezoek aan het project Ruimte voor de Lek (d.d. 2 december 2010) opgenomen. De hoofdpunten van het advies van het Q-team en de reactie van het project erop zijn hierna beschreven.

1. Onderzoek grondig of in de Vianense Waard een kleine stroomvlakte een reële optie is in plaats van de nu ontworpen geïsoleerde strang.

Het Voorkeursalternatief (VKA) bevatte nog een geïsoleerde strang in de Vianense Waard. In het Projectontwerp is deze, na effectenonderzoek, vervangen door een kleine stroomvlakte in de noordwestelijke punt van de Vianense Waard. Daarmee is invulling gegeven aan dit advies van het Q-team.

2. Voor een goede aansturing en onderbouwing van de wens om de integrale gebiedsontwikkeling Natuurlijk Rivierpark te realiseren is een regionale ruimtelijke toekomstvisie nodig. Kijk in de Stuurgroep wie voor een dergelijke toekomstvisie opdrachtgever kan zijn.

Een regionale ruimtelijke toekomstvisie valt buiten de scope van het project Ruimte voor de Lek en is daarom niet uitgewerkt in de SNIP3-documenten.

De volledige reactie van het project op het Q-team advies is opgenomen in bijlage E.

Inrichtingsschets (legenda op los bijgevoegde kaart, zie bijlage C)

4

BESCHRIJVING ONTWERP MET GEBIEDSUITWERKINGEN

In paragraaf 4.1 wordt beschreven hoe de ontwerputgangspunten zijn vertaald naar het Projectontwerp. In paragraaf 4.2 wordt ingezoomd op de vijf verschillende deelgebieden en worden de verschillende maatregelen beschreven.

4.1 VERTALING ONTWERPUTGANGSPUNTEN NAAR PROJECTPLAN

Ontwerputgangspunt 1:

Een continu samenhangend rivierenlandschap

'Het ontwikkelen van een kenmerkend en samenhangend rivierenlandschap, waarin de Lek een continue lijn vormt en er is sprake is van een open, aaneengesloten en natuurlijk winterbed. Nieuwe nevengeulen sluiten aan bij de historische en morfologische patronen van het rivierensysteem van de Nederrijn/Lek'

- In het Projectontwerp vormen de uiterwaarden één samenhangend open natuurlandschap. De inrichting van het natuurgebied sluit aan op natuurgebieden boven- en benedenstrooms van het gebied: natte en droge graslanden, rietmoerassen, oibossen en nevengeulen. Met deze natuurtypen wordt invulling gegeven aan de realisatie van de EHS.
- Over de breedte van het winterbed is er sprake van een gradiënt van hoog- naar laagdynamische natuur: hoogdynamische getijden- en riviernatuur in de uiterwaarden ten noorden van de Lek, dynamische natuur in de vorm van verruigd grasland langs de zuidelijke Lekoever, laagdynamische natuur in de vorm van natuurlijke hooi- en graslanden en een agrarisch (cultuur)landschap in de zone langs de dijk. De overgangen tussen de verschillende gebieden zijn geleidelijk, waardoor er sprake is van één samenhangend natuurgebied.
- De nieuwe nevengeulen sluiten aan bij de vormkenmerken van natuurlijke en historische geulen langs de Lek: de breedte en vorm is ondergeschikt aan de hoofdstroom. In de Bossenwaard en 't Waalse Waard zijn de geulen vertakt uitgevoerd om een grote lengte aan slikkige oevers te realiseren, waardoor optimaal wordt ingespeeld op de aanwezigheid van het getij.
- In de Gekozen Variant was sprake van een brede oevergeul ten zuiden van de Ponthoeve. Deze is niet passend voor het Leklandschap. Er is een alternatief gevonden in het verlagen van de leikades langs het Merwedekanaal en het graven van een smalle nevengeul in de Pontwaard. Deze nevengeul volgt in grote lijnen de contouren van een oude Lekloop.
- Ter hoogte van het stuweiland wordt de continuïteit van de Lekloop en -oevers versterkt door het verlagen van de toegangsdam en het verwijderen van de beplanting op de dam.
- De ruimtelijke samenhang binnen het gebied wordt allereerst versterkt door het ontwikkelen van verbindende structuren, zoals de nevengeulen onder de snelwegbruggen in de Bossenwaard en 't Waalse Waard en het aaneengesloten patroon van (perceels)beplantingen langs de zuidelijke Lekdijk. Deze beplanting draagt ook bij aan de inpassing van de RWZI en het vormgeven van de dijk als 'scenic-route'.
- Daarnaast vindt er een transformatie plaats van elementen die de ruimtelijke samenhang verstoren. De hoge leikades langs het Merwedekanaal worden verlaagd, de zandwinplas in 't Waalse Waard wordt geïntegreerd in het stelsel van nevengeulen en de bruggenhoofden van de snelweg worden door oibossen deels aan het zicht onttrokken (de open ruimte van de uiterwaard vloeit als het ware om de bruggenhoofden heen).

Ontwerputgangspunt 2:

Natuur; overgang van Rivier- naar Getijdensysteem

'Optimaal invulling geven aan de bijzondere ligging van het gebied op de overgang van een rivier- naar een getijdensysteem door het introduceren van rivier- en getijdendynamiek.'

- Kansen voor het ontwikkelen van dynamische getijdennatuur worden vooral gezien in de uiterwaarden ten noorden van de Lek: Bossenwaard en 't Waalse Waard. De getijdengeulen zijn vertakt uitgevoerd om een grote lengte aan slikkige oevers te realiseren, waardoor optimaal wordt ingespeeld op de aanwezigheid van het getij. De hoofdgeulen zijn breed in verband met het behalen van de taakstelling, de vertakkingen dragen niet bij aan de taakstelling en mogen verlanden. Dit levert een bijdrage aan de ecologische waarden in de uiterwaard.
- Rivierdynamiek in de vorm van een meestromende nevengeul vindt plaats in 't Waalse Waard, de belangrijkste geul is hier ook aan bovenstroomse zijde aangetakt. Natuurlijke processen als erosie en sedimentatie krijgen hierdoor een kans, waardoor er zandige oevers ontstaan.
- De te reconstrueren oude Lekarm in de Pontwaard/ Mijnsherenwaard wordt door middel van een duiker aangesloten op de monding van het Merwedekanaal. De zuigende werking van schepen zal leiden tot verversing en extra doorstroming van de geul, waardoor zich ook in deze nevengeul zandige oevers zullen ontwikkelen.
- In de Mijnsherenwaard en de Vianense Waard wordt bij hoogwater op de natuurlijke oeverwal zand afgezet (binnenbocht Lek). Dit biedt bijzondere potenties voor de ontwikkeling van droge graslanden met beperkte struweelontwikkeling. In verband met het behalen van de taakstelling is struweelontwikkeling in de Vianense Waard niet mogelijk.

Ontwerputgangspunt 3:

Cultuurhistorie; een kleurrijk palet

'Vergroten van de diversiteit op het niveau van de afzonderlijke uiterwaarden, door het versterken van de cultuurhistorische karakteristiek.'

In de uiterwaarden ten noorden van de Lek ligt de nadruk op het ontwikkelen van dynamische getijden- en riviernatuur. De uiterwaarden worden hier grootschalig vergraven, waardoor sommige cultuurhistorische waarden, zoals de cope-verkaveling in de Bossenwaard, verloren gaan. In de uiterwaarden aan de zuidzijde van de Lek wordt vooral ingezet op laagdynamische natuur. Hier liggen kansen om de karakteristieken van het oude cultuurlandschap te combineren met nieuwe natuur.

De herkenbaarheid van de volgende cultuurhistorische elementen wordt versterkt:

- Aftakking van de Kromme IJssel, ontwikkelen van een waterlijn/brede sloot te midden van een geïsoleerd rietmoeras.
- Locatie oude steenovens Bossenwaard: ontwikkelen van hoogwatervluchtplaatsen en uitzichtpunten. De inrichting van de uitzichtpunten refereert aan de steenoven.
- Reconstructie van de historische haven van Vianen geïnspireerd op de kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw.
- Reconstructie van de oude Lekloop in de Mijnsherenwaard/ Pontwaard.
- Route Imperiale II: zorgvuldige inpassing van de brug over de nieuwe nevengeul (o.a. behoud van het rechtlijnige tracé, hoogte brugdek gelijk aan hoogte ontsluitingsweg, materialen en vormgeving sluiten aan bij karakter Buitenstad en historische haven).
- Versterken kleinschalig cultuurlandschap Vianen. Het patroon van meidoornhagen wordt aangevuld. Dit kleinschalige cultuurlandschap past bij het historische stadsfront van Vianen en de Buitenstad. Het patroon van hagen wordt ook voortgezet langs de dijkzone in de Vianense Waard. Hiermee wordt invulling gegeven aan het parklandschap zoals voorgesteld in de Gekozen Variant. De nieuwe beplantingsstructuur van meidoornhagen en bosjes draagt bij aan de landschappelijke inpassing van ondermeer de nieuwe parkeerplaats bij Vianen, de bestaande volkstuinen en het RWZterrein.

- In de Vianense Waard wordt met meidoornhagen de herkenbaarheid van de buitendijkse cope-verkaveling versterkt.
- Oostelijk van de Buitenstad wordt de historische lijnbaan gereconstrueerd door de aanplant van bomen gecombineerd met een maaipad.
- Herbouw Wipkorenmolen. In het verleden stonden er rondom Vianen drie molens. De Stichting Herbouw Wipkorenmolen in Vianen wil een wipkorenmolen herbouwen op een nieuwe locatie ten noorden van de Buitenstad.

Ontwerputgangspunt 4:

Recreatie; uitloopegebied in een natuurlijke omgeving

'Versterken van de recreatieve betekenis door het verbeteren van de toegankelijkheid en het ontwikkelen van recreatieve voorzieningen gericht op water- en natuurbeleving'

In het plangebied wordt voornamelijk ingezet op extensieve recreatie. Grootschalige, dagrecreatieve voorzieningen bevinden zich net buiten het plangebied in de Tulsewaard en de Middelwaard. Binnen het plangebied wordt een stelsel van recreatieve maaipaden ontwikkeld dat ommetjes van verschillende afstanden mogelijk maakt, maar ook een doorgaande wandeling langs de Lek. De dichtheid aan maaipaden is het grootst nabij de steden Vianen en Nieuwegein, richting het oosten en westen wordt de maaswijdte groter en neemt de intensiteit van de recreatie af. In de Bossenwaard en over de oostelijke leikade langs het Merwedekanaal wordt een wandelpad aangelegd dat ook toegankelijk is voor mindervaliden. Ter hoogte van de stuw komt een schipbrug als onderdeel van de fietsverbinding Houten-Vianen. In de Vianense Waard wordt tevens een ruiterspad aangelegd.

Het stelsel van recreatieve paden sluit aan op langzaamverkeer routes in het binnendijkse gebied. Met name in de Bossenwaard en de Vianense Waard worden daartoe een aantal nieuwe toegangen vanaf de dijk ontwikkeld.

Er worden diverse recreatieve voorzieningen ontwikkeld die bijdragen aan het versterken van de water- en natuurbeleving van het gebied. Zoals speelnatuur, bruggen en een vogelkijkscherm in de Bossenwaard, een passantenhaven en een camperstandplaats in de Pontwaard en diverse uitzichtpunten.

BOSSENWAARD

Inrichtingsschets Bossewaard

4.2 BESCHRIJVING VAN DE DEELGEBIEDEN

In deze paragraaf worden de maatregelen voor elke uiterwaard beschreven.

BOSSENWAARD

In deze uiterwaard worden rivierverruimende maatregelen gecombineerd met de aanleg van natuur en ontwikkelen van recreatief medegebruik. De aanleg van een getijdengeul levert een bijdrage aan rivierverruiming en aan de ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De toegankelijkheid van het gebied voor diverse doelgroepen wordt verbeterd. Om daarbij overlast van recreanten op natuurwaarden en voor omwonenden te beperken is voorzien in een recreatieve zonering.

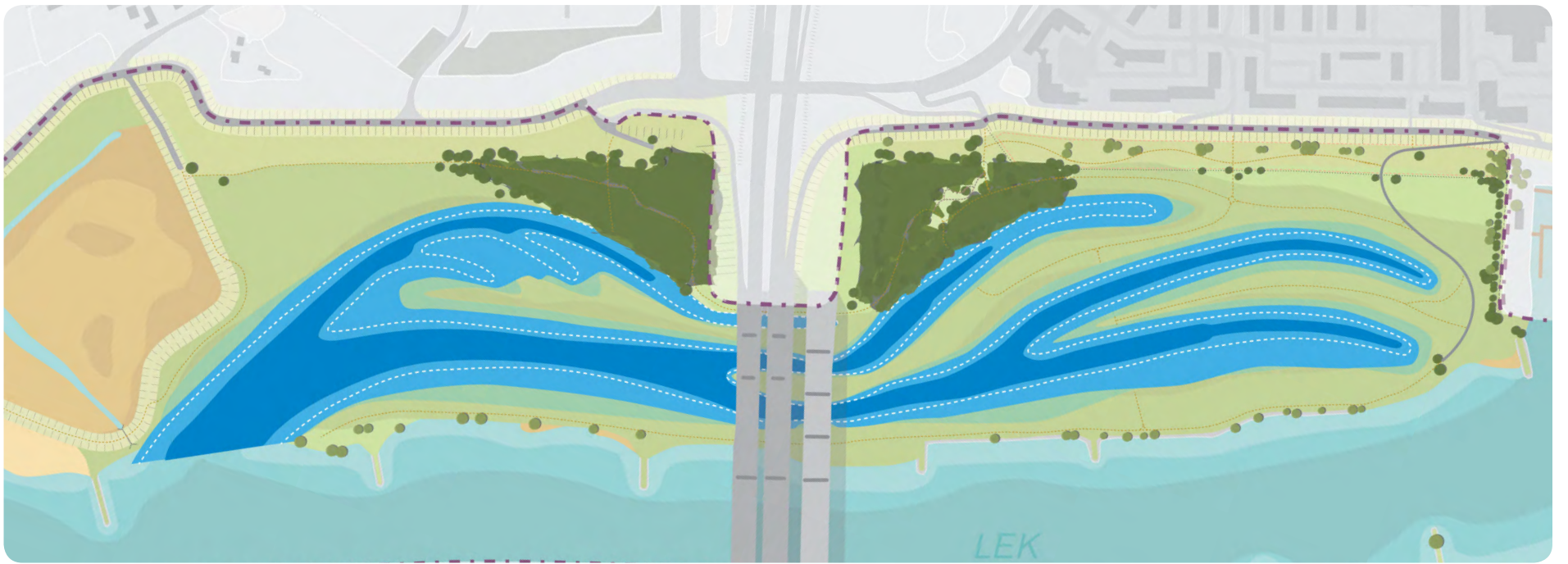
Maatregelen

- Het combineren van rivierverruiming en nieuwe natuur in de vorm van een dynamisch getijdensysteem (vertakte getijdengeul (niet meestromend), ontwikkeling van gorzen, slikken en graslanden).
- Ontwikkelen oibossen rondom bruggenhoofd A2.
- Langs de dijk is het ecotoop grasland voorzien, zowel in het streefbeeld als bij de interventiewaarde is dat als grasland beschouwd, zonder enige mate van beplanting.
- Inpassing jachthaven d.m.v. meidoornhagen.
- Het herkenbaar maken van de aftakking van de Kromme IJssel, door de ontwikkeling van geïsoleerd rietmoeras met daarin een geïsoleerde geul die de loop van de Kromme IJssel markeert.
- Het zoneren van recreatief medegebruik om verstoring van natuur en overlast voor bewoners te beperken. Ten westen van de A2 wordt betreding ontmoedigd, dit gebied blijft gebruiksluw. Het oostelijk deel nodigt uit tot betreden (maaipaden en struinnatuur), hier worden voorzieningen subtiel ingepast zoals speelnatuur, bruggetjes en uitzichtpunten.
- De aanleg van een vogelkijkscherm (metaal) in het westelijk deel van de Bossenwaard.
- Er worden nieuwe entrees naar de uiterwaard ontwikkeld, die de Lekboulevard verbinden met de uiterwaard. Deze nieuwe entrees sluiten logisch aan op bestaande toegangen vanuit de woonwijk naar de Lekboulevard.
- Aanleg van een wandelpad, toegankelijk voor mindervaliden. Het slingerende tracé biedt wisselende zichten over de omgeving. Een flauwe hellingbaan vormt de verbinding met de Lekboulevard.

- Ontwikkelen van speelnatuur in de vorm van een speelbos met natuurbouwplaats, een avontuurlijke vlonder en een wilgentenenlabrynt. Ook de bruggen en het trekpuntje over de nevengeul maken deel uit van de speelnatuur.
- Hondenuitlaatstrook. Een smalle strook onderaan de Lekdijk wordt een hondenlosloopgebied. Het overige deel van de uiterwaard is verboden voor honden.
- Uitzichtpunten. Op twee locaties aan de Lek wordt een uitzichtpunt ontwikkeld. Beide uitzichtpunten liggen op de locatie van een voormalige steenoven. De inrichting van het uitzichtpunt refereert hieraan.

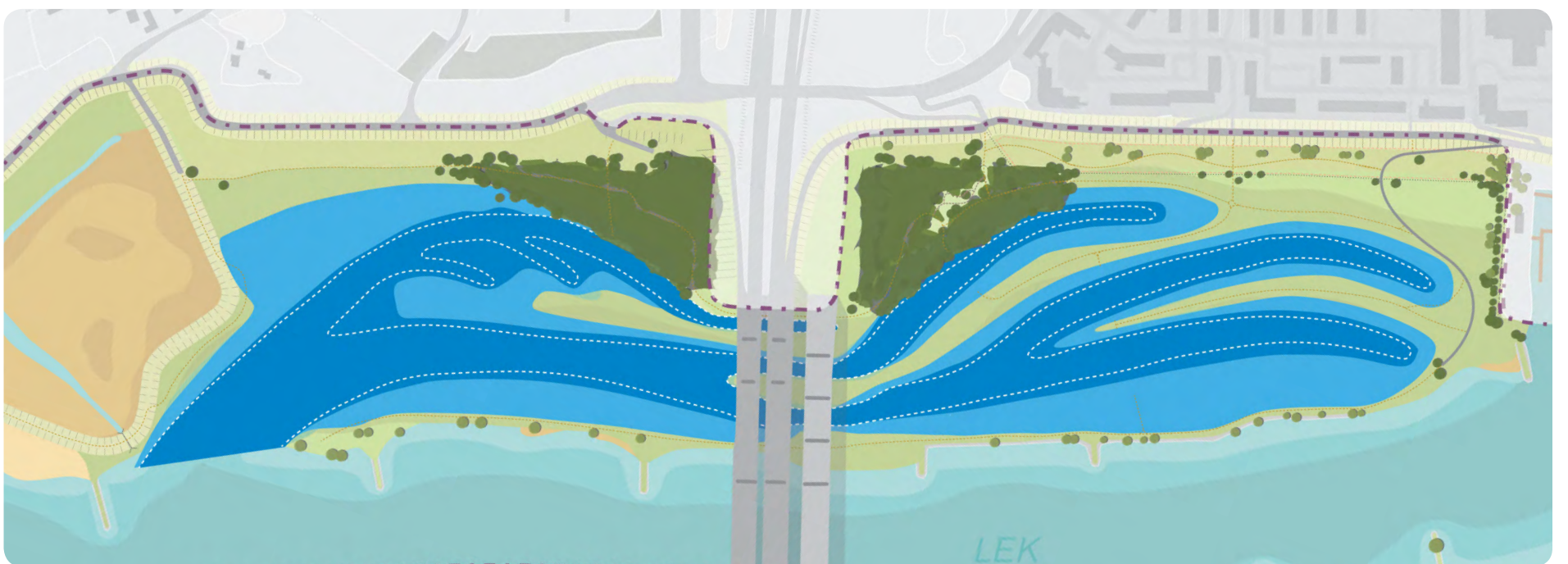

Inundatiekaart Bossenwaard: gemiddelde zomerafvoer

Inundatiekaart Bossenwaard: gemiddelde winterafvoer

INTERMEZZO

LANDSCHAPSBEELD BOSSENWAARD BIJ VERSCHILLENDE WATERSTANDEN

Weergegeven is het beeld bij verschillende waterstanden:

- *ebsituatie in de zomer (0,00 NAP)*
ebsituatie in de winter (+1,05 NAP)
- *vloedsituatie in de zomer (+1,20 NAP)*
vloedsituatie in de winter (+1,75 NAP)

De kaartbeelden laten zien dat het beeld van de uiterwaarden gedurende een halve dag zeer sterk verandert. Dit voegt een bijzondere dimensie toe aan de beleving van het gebied. In de winter staat bij vloed een groot deel van de uiterwaarden onder water, deze situatie duurt slechts enkele uren.

De maaipaden zijn gesitueerd op de hoogste delen in het gebied. Dit maakt dat de uiterwaard ook in de winter bij vloed toegankelijk is voor recreanten. Voor de veiligheid wordt ter hoogte van de kop van de nevengeul een hoogwatervluchtplaats aangelegd (op de locatie van een voormalige steenoven) voor grazers en recreanten die overvallen worden door extreem opkomend tij.

Landschapsbeeld Bossenwaard: hoge winterafvoer (+3,15 NAP)

Bestaande situatie Bossenwaard

Impressieschets nieuwe situatie Bossenwaard

'T WAALSE WAARD

Inrichtingsschets 't Waalse Waard

'T WAALSE WAARD

't Waalse Waard is, ondanks dat het maar voor een deel is bestemd als EHS, in zijn geheel als natuurgebied ingericht. Het realiseren van de natuurdoelen wordt gecombineerd met rivierverruimende maatregelen zoals de aanleg van een meestromende getijdengeul. Een parkeervoorziening, maaipad en fietspad verbeteren de toegankelijkheid van de uiterwaard, waarbij de natuurbeleving voorop staat.

Maatregelen

- Aanleg van een meestromende, vertakte getijdengeul. Ontwikkeling van pioniersvegetatie, slikken, aanzandingen en graslanden.
  - De zandwinplas wordt gedeeltelijk gedempt en geïntegreerd in het nevengeulenstelsel.
  - Aanplant en ontwikkeling van ooibos rondom het bruggenhoofd van de A27.
  - Ontwikkelen van stroomdalgraslanden met max. 10% struweel langs de Lekoever.
- Aanleg van een buitendijkse parkeervoorziening voor maximaal zes auto's en beperkt aantal fietsen.
  - Aanleg van een maaipad naar het uitzichtpunt aan de rivier. Dit uitzichtpunt is gelegen in de buitenbocht van de rivier en biedt een fantastisch panorama op de scheepvaart.
  - Aanleg van een maaipad door het ooibos aan de noordoever van de geul.
  - Fietspad onderlangs de dijk, aan de oostzijde van de A27, om het fietsverkeer te scheiden van het autoverkeer op de dijk.
  - Er komen in totaal drie entrees naar de uiterwaard.

Bestaande situatie 't Waalse Waard

Impressieschets nieuwe situatie 't Waalse Waard

Inudatiekaart 't Waalse Waard: gemiddelde zomerafvoer

Inudatiekaart 't Waalse Waard: gemiddelde winterafvoer

INTERMEZZO

LANDSCHAPSBEELD 'T WAALSE WAARD BIJ VERSCHILLENDE WATERSTANDEN

Weergegeven is het beeld bij verschillende waterstanden:

- ebsituatie in de zomer (0,00 NAP)
ebsituatie in de winter (+1,05 NAP)
- vloedsituatie in de zomer (+1,20 NAP)
vloedsituatie in de winter (+1,75 NAP)

De kaartbeelden laten zien dat het beeld van de uiterwaarden gedurende een halve dag zeer sterk verandert. Dit voegt een bijzondere dimensie toe aan de beleving van het gebied. De maaipaden zijn gesitueerd op de hoogste delen in het gebied. Dit maakt dat de uiterwaard ook in de winter bij vloed toegankelijk is voor recreanten.

Landschapsbeeld 't Waalse Waard: hoge winterafvoer (+3,15 NAP)

VIANENSE WAARD

Inrichtingsschets Vianense Waard

VIANENSE WAARD

De Vianense Waard wordt een natuurlijk landschap en richt zich op laagdynamische natuur met de ontwikkeling van natte en droge gras- en hooilanden en akkers. Het gebied wordt met een sluitende padenstructuur toegankelijk gemaakt. Bij het ontwerp is aandacht besteed aan de aanwezige cultuurhistorische waarden: het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap en het oude verkavelingspatroon.

Maatregelen:

- De zomerkade parallel aan de Lek wordt ten oosten van het Merwedekanaal in zuidelijke richting verlegd. Op de kruin van de kade wordt een maaipad aangelegd.
- Het graven van een ondiepe kwelsloot/greppel ten zuiden van de verlegde zomerkade. De bestaande Kilsloot blijft behouden.
- Het ontwikkelen en versterken van de kenmerken van een kleinschalig agrarisch cultuurlandschap in de zone langs de dijk met de aanleg van nieuwe meidoornhagen en (ooi)bos.
- Het herkenbaar maken van het oude verkavelingspatroon van de cope-ontginningen door meidoornhagen en greppels.
- Ontwikkelen verruigd grasland en aanzandingen langs de Lekoever.
- Behoud van het rabattengrasland.
- De inpassing van de RWZI door middel van ooibos.
- Aanleg van entrees naar de uiterwaard (trappen) vanaf de dijk, deze sluiten logisch aan op reeds bestaande aansluitingen vanuit het binnendijkse gebied naar de dijk. Bestaande hellingen naar de uiterwaard blijven behouden.
- Aanleg van een maaipad langs de Lek, op de kruin van de zomerkade en ten noorden van de buitenteen van de dijk. Een maaipad westelijk van de A27 maakt een directe doorsteek naar de Lek mogelijk.
- Aanleg van een sluitend ruiterspad aan de oever van de rivier en ten noorden van de buitenteen van de dijk, buiten de keurzone van het Waterschap.
- Verlagen van de leikades langs het Merwedekanaal als rivierkundige maatregel.
- Aanleg van een vissteiger aan de kop van het Merwedekanaal, dat ontsloten wordt via een wandelpad naar een uitzichtpunt op de kop van het Merwedekanaal, ook toegankelijk voor mindervaliden.
- Bestaande overgangen over sloten worden gebruikt voor een sluitende padenstructuur, er komen géén nieuwe loopbruggen.

PONTWAARD - MIJNSHERENWAARD

Inrichtingsschets Pontwaard-Mijnsherenwaard

PONTWAARD EN MIJNSHERENWAARD

In dit deelgebied staat de ontwikkeling van natuur, passend bij het oorspronkelijke agrarische cultuurlandschap rond de Buitenstad, voorop. De aanleg van een geul zorgt zowel voor ruimte voor water, als voor het herstel van een oude loop van de Lek en de daaraan gelegen voormalige haven van Vianen. Aan de kop van de Buitenstad komen verschillende recreatieve voorzieningen: een camperstandplaats, Wipkorenmolen en een passantenhaven. Ten oosten van de Buitenstad komt een parkeerplaats.

Maatregelen:

- Reconstructie van de oude loop van de Lek. Voor het behalen van de taakstelling is deze geul ten opzichte van de bestaande contouren in het veld verbreed.
- Verlagen van de leikades langs het Merwedekanaal als rivierkundige maatregel.
- Behoud van een wandelpad (onverhard) naar een uitzichtpunt op de kop van het Merwedekanaal, beperkt toegankelijk voor mindervaliden.
- Door de reconstructie van de oude loop van de Lek wordt de bestaande zomerkade doorbroken. Tussen de Buitenstad en het Merwedekanaal wordt daarom een nieuwe kade aangelegd om frequente overstroming van de dijkzone tegen te gaan.
- De oude loop van de Lek wordt gekruist door een nieuwe brug. Deze brug maakt in vorm en materiaal een vanzelfsprekend onderdeel uit van de Route Imperiale II.
- Versterking van de kenmerken van het agrarisch cultuurlandschap door de aanplant van meidoornhagen en een boomgaard. Deze beplanting draagt tevens bij aan de inpassing van de nieuwe parkeerplaats en de volkstuinen langs de Buitenstad.
- Reconstructie van de historische haven van Vianen. Aanlegsteiger voor ca. tien boten.
- In het gebied worden met name droge graslanden ontwikkeld, langs de Lek worden stroomdalgraslanden met max. 10% struweel ontwikkeld.
- In het westelijk deel van de Mijnsherenwaard, naast het grondlichaam van de snelweg A2 wordt een amfibiepoel aangelegd.
- Reconstructie van een Wipkorenmolen en aanleg van een toegangsweg vanaf de ontsluitingsweg in de Pontwaard. Rondom de molen ligt een molenbiotop van 300 meter. Daarbinnen is geen nieuwe beplanting hoger dan tien meter toegestaan.
- Reconstructie van de oude lijnbaan.
- Aanleg van vier camperstandplaatsen nabij de haven.
- Aanleg van een parkeerplaats in een boomgaard (60 plaatsen) ten oosten van de Buitenstad. Deze parkeerplaats is bedoeld voor bezoekers van de binnenstad van Vianen en bezoekers van de uiterwaarden.
- Er worden maaipaden en drie nieuwe entrees naar de uiterwaard aangelegd.

Bestaande situatie Mijnsherenwaard

Impressieschets nieuwe situatie Mijsherenwaard

TOEGANGSDAM NAAR STUWEILAND

Inrichtingsschets Toegangsdam Stuweiland

TOEGANGSDAM NAAR STUWEILAND

Om voldoende verlagings onder maatgevende omstandigheden te realiseren wordt de toegangsdam naar het Stuweiland verlaagd. Door het verlagen van de dam en verwijderen van beplanting langs de oeverlijn wordt de continuïteit van de oorspronkelijke Lekloop versterkt.

HONSWIJKERWAARDEN

In de Honswijkerwaarden worden geen inrichtingsmaatregelen voorgesteld, wel dient er in het kader van Ruimte voor de Lek een visie op de inrichting en beheer te worden gegeven.

In het zuidelijk deel van de Honswijkerwaarden is sprake van een gaaf morfologisch patroon (oeverwalstructuur) Staatsbosbeheer past hier reeds een patroonmatig beheer toe. Voorgesteld wordt dit beheer te continueren: wei- en hooilandbeheer, ontwikkelen van kleiputten langs de dijk (amfibiepoelen) en het aanvullen van meidoornsingels. Aandachtspunt is het behoud van het schootsveld rondom Fort Honswijk, opgaande beplanting dient daarom laag te blijven.

UITERWAARD NABIJ HAGESTEIN

In de uiterwaard nabij Hagestein, ten zuiden van de stuw, worden geen inrichtingsmaatregelen voorgesteld, wel dient er in het kader van Ruimte voor de Lek een visie op inrichting en beheer te worden gegeven.

De uiterwaard heeft een verbindende ecologische functie tussen de Vianense Waard en de Everdingerwaarden. Een belangrijk uitgangspunt is het extensiveren van het grondgebruik, gericht op de ontwikkeling van natuurlijk grasland. Langs de Lek kan een brede natuurvriendelijke oever ontwikkeld worden. Gedacht wordt aan een vooroeverdediging bestaande uit palenrij, waarachter een plas-dras situatie ontstaat met rietontwikkeling. De recent gerealiseerde buitendijkse dijkwoning detoneert in het landschap. Met de aanplant van boomgroepen en/of bosjes kan de dominantie aanblik van de woning worden verzacht.

Huidig beeld toegangsdam naar Stuweiland

Huidig beeld Honswijkerwaard

Bestaande dijkwoning in de uiterwaard nabij Hagestein

5

BEELDKWALITEITSEISEN

De verschillende onderdelen van het ontwerp worden in dit hoofdstuk verder uitgewerkt. Van alle onderdelen worden de beeldkwaliteitsaspecten beschreven. Deze beeldkwaliteitseisen vormen de basis voor de bijdrage vanuit ruimtelijke kwaliteit aan de functionele en architectonische vraagspecificaties in de inkoopstrategie (programma van eisen).

In de rapportage Programma van Eisen, Technisch ontwerp en ontwerp bouw- en kunstwerken zijn de eisen per object uitgewerkt. Deze eisen vormen de basis voor de kostenraming (de PRI-raming). Ten behoeve van deze raming is het noodzakelijk dat voor een aantal objecten een ontwerp tot op het niveau van Voorlopig Ontwerp is gemaakt, omdat de eisen alleen te weinig grondslag bieden voor een goede kostenraming. De uitwerking van deze objecten is onder andere opgenomen in de Beeldkwaliteitseisen in voorliggend Ruimtelijk Kwaliteitsplan.

Bij het uitwerken van de beeldkwaliteit worden drie thema's onderscheiden:

1. Landschappelijke eenheden;
2. Recreatie;
3. Waterstaatkundige (kunst)werken.

5.1 LANDSCHAPPELIJKE EENHEDEN

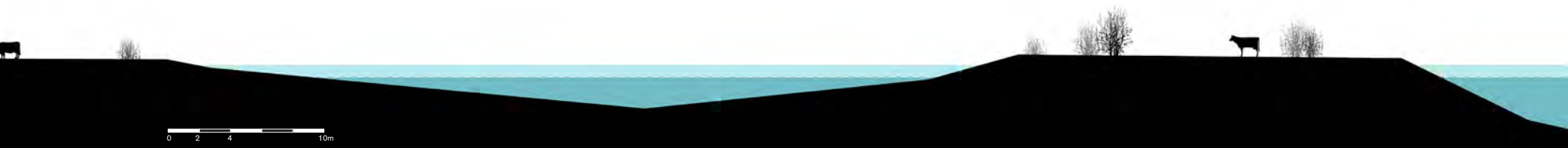
De uiterwaarden vormen één samenhangend open natuurlandschap. Van noord naar zuid is er sprake van een gradiënt van hoog- naar laagdynamische natuur. Er kunnen drie parallel aan elkaar gelegen landschappelijke eenheden worden onderscheiden:

1. Getijdennatuur in de uiterwaarden ten noorden van de Lek (Bossenwaard en 't Waalse Waard)
2. Dynamische riviernatuur langs de oevers langs de Lek
3. Laag-dynamische riviernatuur langs de zuidelijke Lekdijk.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de technische en ecologische aspecten wordt verwezen naar het inrichtingsplan en het beheer- en onderhoudsplan.

Hardhoutooibos aan de rand van een getijdengeul ('t Waalse Waard)

Getijdengeul met flauwe oevers en stroomdalgrasland met beperkte struweelontwikkeling ('t Waalse Waard)

5.1.1 Getijdennatuur

In de uiterwaarden ten noorden van de Lek: Bossenwaard en 't Waalse Waard wordt ingezet op het ontwikkelen van getijdennatuur. Hiervoor worden nevengeulen gerealiseerd. In 't Waalse Waard komt een dubbelzijdig aangetakte geul, in de Bossenwaard is de geul enkelzijdig aangetakt. De geulen zijn vertakt uitgevoerd om een grote lengte aan slikkige oevers te realiseren. De slikkige oevers gaan over in een zone met natte pioniervegetatie. Op de ruggen tussen de geulen zullen zich natte graslanden ontwikkelen. De zone langs de dijk in de Bossenwaard wordt opgehoogd ten behoeve van het tegengaan van kwel, deze ophoging maakt tevens de ontwikkeling van droge graslanden en hardhoutoibos rondom de bruggenhoofden mogelijk. Nabij het Klaphek wordt een rietmoeras ontwikkeld. In dit moeras ligt een open waterpartij die de loop van de Kromme IJssel markeert.

Spelregels

- Geulen worden uitgevoerd met flauwe oevers.
- Eventuele noodzakelijke oeververstevigingen van breuksteen of zetsteen (nabij viaductpijlers, in- uitstroom) worden onzichtbaar weggewerkt onder een zandige deklaag. (zand spoelt minder snel weg en biedt betere ecologische potenties) De stroomsnelheden zijn echter zeer groot, het valt daarom niet uit te sluiten dat na verloop van tijd hier en daar de oeverversteviging weer zichtbaar wordt.
- De ophogingen en vergravingen in de uiterwaarden worden reliëfrijk afgewerkt, zodat er van begin af aan sprake is van een natuurlijk beeld.
- Het zicht vanaf de Lekboulevard op de rivier en de uiterwaarden mag door opgaande beplanting niet worden belemmerd. Spontaan opschot van wilgen en meidoorns wordt door beheer beperkt gehouden.
- De nieuwe meidoornsingel westelijke van de jachthaven is hoog genoeg om de loods aan het zicht te onttrekken. Richting het zuiden wordt de singel lager, zodat het zicht vanuit de woningen oostelijk van de haven mogelijk blijft, maar de jachthaven vanuit de Bossenwaard gezien grotendeels aan het oog onttrokken wordt.
- De geïsoleerde geul in het rietmoeras nabij het Klaphek is voldoende diep zodat zich hier geen riet zal ontwikkelen.

5.1.2 Dynamische riviernatuur

Langs de binnenbocht van de Lek wordt bij hoogwater langs de oevers en op de natuurlijke oeverwal zand afgezet. Dit biedt bijzondere potenties voor de ontwikkeling van strandjes en droge graslanden.

Daarnaast wordt de getijdengeul in 't Waalse Waard door middel van een serie duikers meestromend gemaakt. Natuurlijke processen als erosie en sedimentatie krijgen hierdoor een kans, waardoor er zandige oevers ontstaan. De te reconstrueren oude Lekarm in de Pontwaard/Mijnsherenwaard wordt door middel van een serie duikers aangesloten op de monding van het Merwedekanaal. De zuigende werking van schepen zal leiden tot extra doorstroming van de geul, waardoor zich ook in deze nevengeul zandige oevers zullen ontwikkelen.

Spelregels

- De te reconstrueren oude loop van de Lek in de Pontwaard en de Mijnsherenwaard heeft vergeleken met de getijdengeulen relatief steile oevers. Westelijke van de veerdam is er sprake van een gaaf morfologisch patroon. De geul volgt zoveel mogelijk de contouren van de oude loop van de Lek. In verband met de taakstelling is de uitstroom breed uitgevoerd, waardoor aardkundige waarden verloren gaan.
- Eventuele noodzakelijke oeververstevigingen van breuksteen (nabij brug en uitstroom) worden onzichtbaar weggewerkt onder een zandige deklaag. De stroomsnelheden zijn echter zeer groot, het valt daarom niet uit te sluiten dat na verloop van tijd hier en daar de oeverversteviging weer zichtbaar wordt.

5.1.3 Laag-dynamische riviernatuur langs de zuidelijke Lekdijk

Rondom de Buitenstad en langs de dijk in de Vianense Waard worden de cultuurhistorische kenmerken versterkt door het ontwikkelen van perceelbeplanting (meidoornhagen), bosjes, weien hooilanden, akkertjes en boomgaarden en de reconstructie van elementen als de cope-verkaveling en de lijnbaan.

In de Pontwaard wordt een zomerkade aangelegd tussen de Buitenstad en het Merwedekanaal om frequente overstroming van de dijkzone tegen te gaan. In de Vianense Waard wordt de zomerdijk oostelijk van het Merwedekanaal verplaatst in zuidelijke richting.

Spelregels

- In de Vianense Waard blijven bestaande beplantingen en waterpartijen zoveel mogelijk behouden.
- De nieuwe zomerkade in de Pontwaard en de verplaatste zomerkade in de Vianense Waard hebben regelmatige taluds en een iets slingerend tracé, waardoor er aangesloten wordt bij de karakteristieken van de bestaande zomerkades langs de Lek.
- Lijnbaan: zie uitwerking 5.2.1.2
- Boomgaard: zie uitwerking 5.2.2.2
- Het oobosje noordwestelijk van de Buitenstad wordt niet hoger dan 10 meter i.v.m. met het molenbiotop rondom de te reconstrueren Wipkorenmolen. Dit betekent dat hier aanvullend op de bestaande beplanting m.n. laag blijvend struweel wordt aangeplant met soorten als meidoorn, sleedoorn, kardinaalsmuts en wegedoorn.
- Meidoornsingel: landschappelijke singel bestaande uit meidoorn afgewisseld met sleedoorn. Natuurlijk beeld; geen strakke snoei. In de singel mogen hier en daar gaten vallen, waardoor doorzichten mogelijk zijn.
- Behoud van plasje en wilgenbosje langs de dijk in de Vianense Waard, alsmede het rabatten grasland oostelijk van de A27.

Te ontwikkelen (bloemrijke) akker

Meidoornhagen

Bestaand plasje met bossages

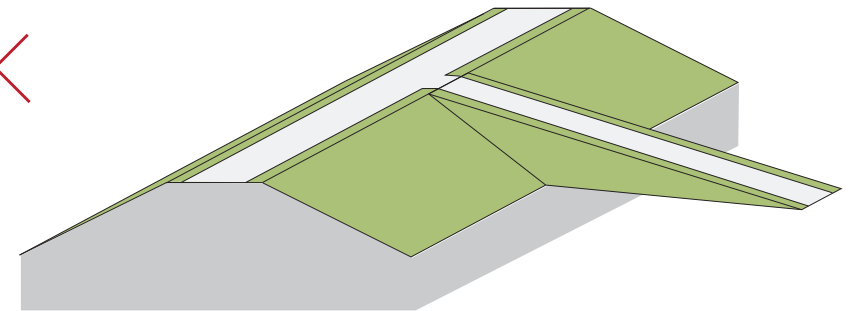
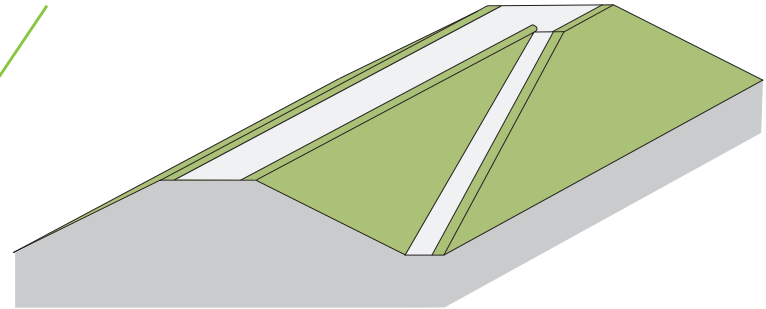

Voorbeeld trap Lekboulevard

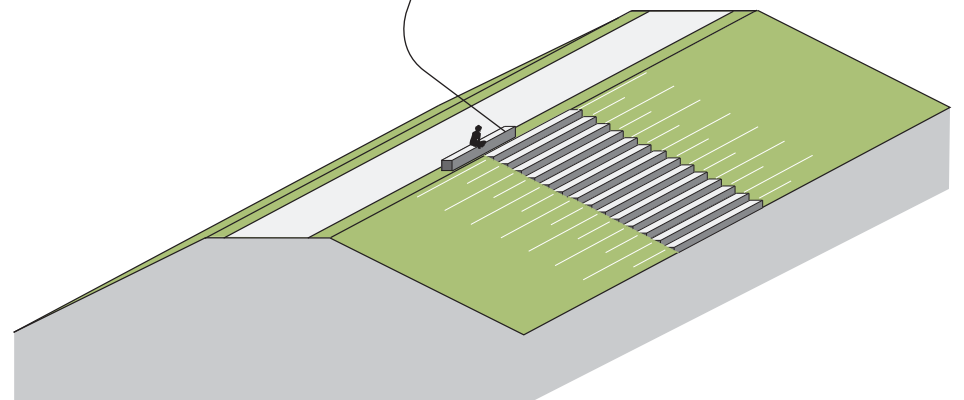
Voorbeeld overige trap

Principeschets afrit

GOED: nieuwe toegang parallel aan de dijk
FOUT: nieuwe toegang haaks op de dijk

zitelement verwerkt in trap

Principeschets trap Lekboulevard

5.2 RECREATIE

5.2.1 TOEGANKELIJKHEID

5.2.1.1 Entrees naar de uiterwaard

De recreatieve toegankelijkheid van de uiterwaarden wordt vergroot. Daarvoor worden bestaande toegangen aangepast of verbeterd. Op meerdere plaatsen worden nieuwe toegangen aangelegd. Deze worden vormgegeven als trap, hellingbaan of op- en afrit.

Visie

Bij het ontwikkelen van nieuwe toegangen dienen de dijken als doorgaande lijn in het landschap herkenbaar te blijven. Een dijk is hoofdzakelijk een functioneel element, gemaakt om het water te keren. Toevoegingen aan de dijk moeten in samenhang zijn met de functionaliteit, vormgeving en uitstraling van de dijk. Het beeld van de dijken bestaat uit groene taluds met een uniform dwarsprofiel. Bijzonderheden zoals trappen en op- en afritten zijn ondergeschikt aan dit beeld. Er wordt gekozen voor een vanzelfsprekende vormgeving en sobere materialen, die bijdragen aan het functionele karakter van de dijk en passen bij de sfeer van het natuurgebied

Spelregels trappen Lekboulevard

De trappen vanaf de Lekboulevard van Nieuwegein naar de Bossenwaard worden breder uitgevoerd dan de overige trappen in het gebied. De toegangen bezitten meer allure passend bij de functie van de Lekboulevard.

- trappen steken zo min mogelijk uit, liggen op of deels in het dijktaalud;
- materiaal beton;
- geen opsluiting;
- breedte max. twee meter;
- bovenop de dijk wordt de trap gecombineerd met een zitelement.

Spelregels overige trappen

- trappen steken zo min mogelijk uit, liggen op of deels in het dijktaalud;
- trap met optrede recht op in het talud, aantrede van gras;
- materiaal hout (optrede);
- geen opsluiting;
- breedte: max. één meter.

Spelregels afritten

- op- en afritten (helling) liggen bij voorkeur parallel aan de dijk of anderszins onder een zo klein mogelijke hoek ten opzichte van de dijk;
- de afritten hebben een natuurlijke uitstraling (halfverharding, grasbetonkeien, afgestrooid asfalt).

Referentie onverhard- of maaipad

Struinen in de uiterwaard

Toegang tot struinen in de uiterwaard

5.2.1.2 Paden

De uiterwaarden worden toegankelijk gemaakt voor wandelaars door de aanleg van onverharde (maai)paden. In 't Waalse Waard wordt een fietspad onderlangs de dijk aangelegd. In de Vianense Waard wordt tevens een ruiterroute uitgezet.

Visie

De uiterwaarden vormen een natuurlijk landschap. Met de paden moet zoveel mogelijk worden aangesloten bij het natuurlijke beeld van de uiterwaard. Deze paden worden grotendeels uitgezet (maaipaden), in het oostelijke deel van de Bossenwaard zullen ze door betreding (struinen) ook vanzelf verschijnen. Op twee locaties, in de Bossenwaard en Vianense Waard wordt een verhard pad door de uiterwaard naar de Lek aangelegd ten behoeve van de toegankelijkheid voor mindervaliden. Deze paden lopen van winterdijk tot aan rivier.

Spelregels

Onverharde of maaipaden

- ligging zoveel mogelijk op natuurlijke hoogtes;
- natuurlijke uitstraling;
- onverhard en zonder routemarkering;
- breedte 0,5 tot 1 meter;
- aanleg door middel van een eenvoudige ingreep (bijv. uitmaaaien van een baan gras);
- na aanleg beperkt tot geen onderhoud.

Verharde paden (mindervaliden pad, fietspad)

- natuurlijke uitstraling, bijvoorbeeld een asfaltverharding afgestrooid met een toplaag van fijn steenslag;
- geen strakke randen/opsluiting;
- breedte ca. 2,5 meter.

Lijnbaan

De historische lijnbaan in de Mijnsherenwaard maakt deel uit van het padennetwerk.

- onverhard en zonder routemarkering;
- breedte 2,5 meter
- aanleg door middel van het uitmaaaien van een baan gras;
- beplant met inheemse lindes (historische referentie) of knotwilgen, onderlinge plantafstand vijf meter. De keuze voor de boomsoort is afhankelijk van de herbouw van de molen in verband met de molenbiotoop.

Ruiterpad

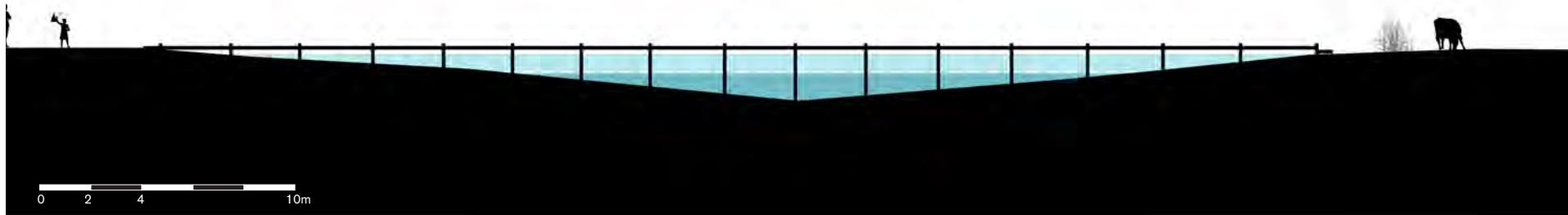
- gemarkeerde, onverharde route (natuurlijke ondergrond; gras of zand).
- Inkadering/uitrastering is noodzakelijk om vertrapping van het stroomdalgrasland/begraasde delen te voorkomen en om te voorkomen dat de grazers in het gebied en de paarden met elkaar in aanraking komen.

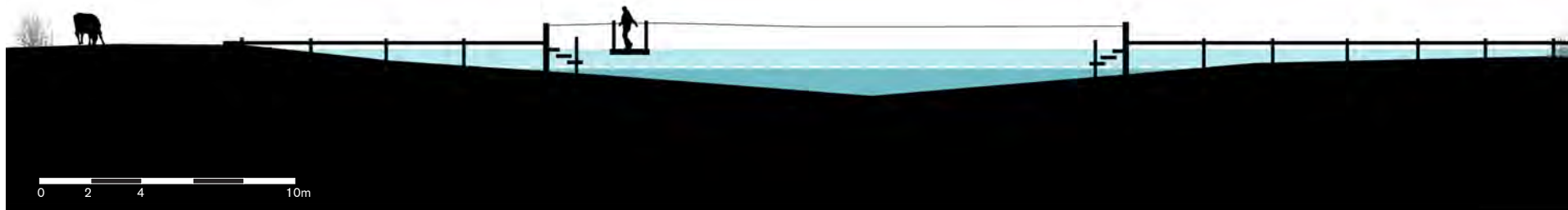

Profiel touwbrug

Profiel loopbrug

Profiel trekpontje

5.2.1.3 Oeververbindingen

In de Bossenwaard zorgen bruggetjes en een trekpontje voor een sluitend recreatief padennetwerk.

Visie

De bruggen maken de nevengeulen passeerbaar. Omdat ze onderdeel zijn van informele routes door de uiterwaarden worden ze op eenvoudige wijze vormgegeven aansluitend bij het natuurlijke beeld van de uiterwaarden. De verschillende oeververbindingen (brug, touwbrug, trekpontje (mits veilig uitvoerbaar)) in de Bossenwaard worden in een samenhangende vormtotaal ontworpen. Onder andere maat, vorm en materiaal worden op elkaar afgestemd.

Spelregels

- de oeververbindingen zijn minimaal aanwezig in het landschap. Het brugdek (uitgezonderd touwbrug) blijft op maaiveldhoogte (horizontaal) en heeft geen hoog uitstekende delen.
- dimensies brug: de brug dient op maaiveldhoogte, buiten het talud van de geul aan te sluiten op het maaipad. (ca. +2.00 NAP), breedte 1 meter.
- dimensies touwbrug: de brug dient op maaiveldhoogte, buiten het talud van de geul aan te sluiten op het maaipad. (ca. +2.00 NAP), de brug hangt in het midden door tot ca. +1.50 NAP zodat de brug bij zomervloedstanden net over het water scheert.
- de bruggen en het trekpontje over de geulen zijn bereikbaar door middel van een knuppelpad over de slijkige oevers. De brug en knuppelpad vormen een eenheid en zijn van dezelfde materialen.
- het materiaal sluit aan bij het natuurlijke karakter van de uiterwaarden (hout, gegalvaniseerd staal (trekpontje)).
- de oeververbindingen maken het water beleefbaar. De bruggen zijn slechts aan één zijde voorzien van een reling.
- de oeververbinding nabij het speelbos stimuleert kinderen tot spelen aan het water. De brug wordt daarom uitgevoerd als touwbrug die laag over het water hangt.

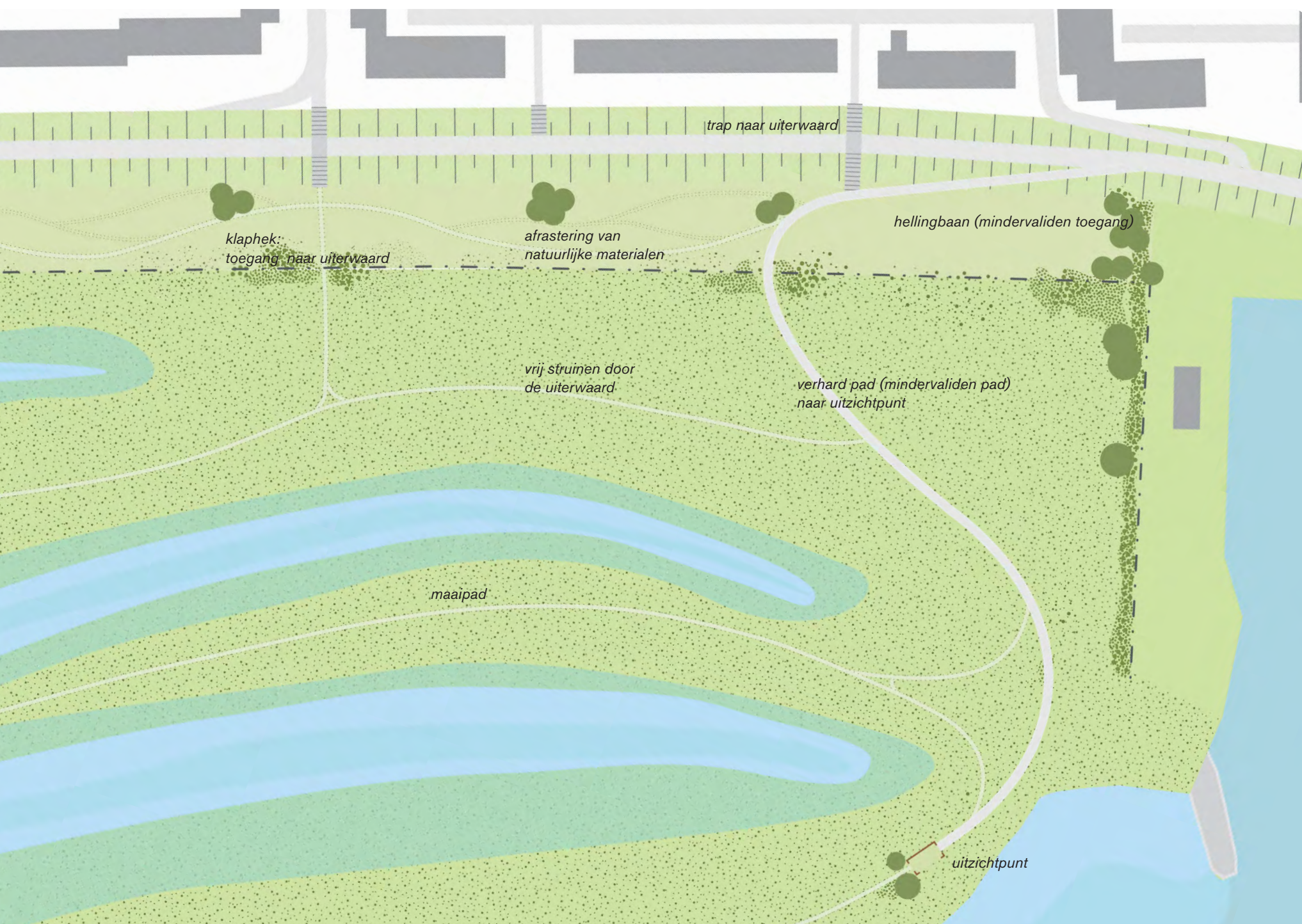

INTERMEZZO

UITWERKING RECREatieve TOEGANKELIJKHEID BOSSENWAARD

Parkeren in een boomgaard

Parkeren op gras

Toegang (auto's) via een helling

Toegang via een trap

Voorbeelduitwerking parkeren in de Pontwaard

5.2.2 VOORZIENINGEN

5.2.2.1 Parkeren

Op twee plekken, in de Pontwaard en in 't Waalse Waard, wordt een parkeerplaats aangelegd. In de Pontwaard komt een parkeerplek voor zestig auto's, deze parkeerplaats is bedoeld voor bezoekers van de uiterwaarden en bezoekers van de binnenstad van Vianen. Bij een nieuwe dijkafgang in 't Waalse Waard komt een parkeerplaats voor maximaal zes plaatsen en ruimte voor fietsen. De parkeerplaatsen liggen in het winterbed van de rivier en zijn niet beschermd tegen hoogwater. Hierdoor kunnen ze enkele dagen per jaar onder water komen te staan.

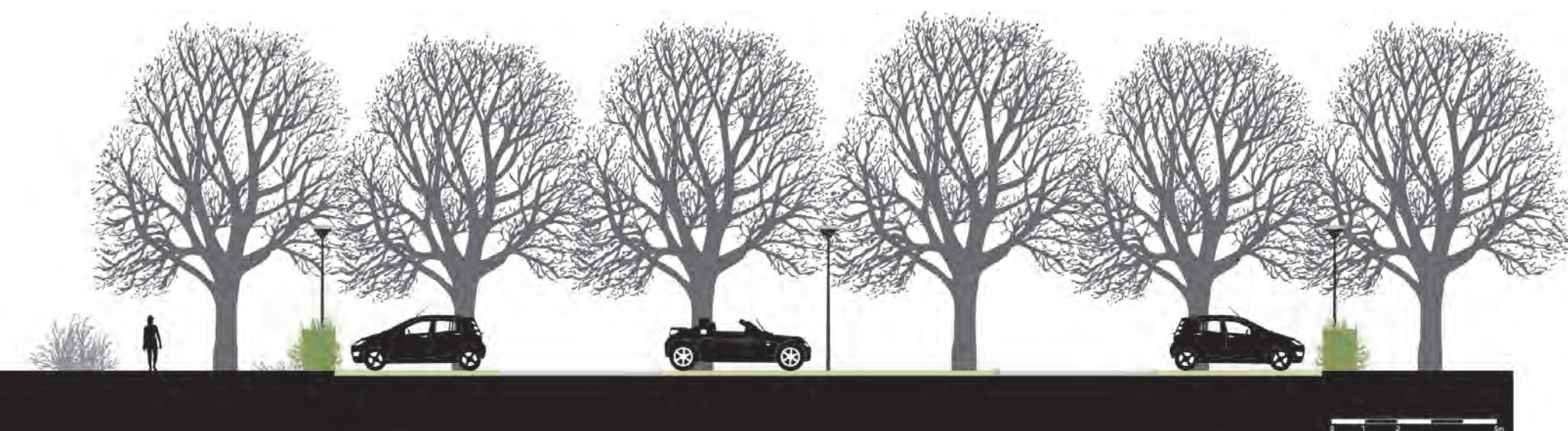
Visie

Beide parkeerplaatsen liggen in het buitendijkse natuurgebied. De inrichting van de parkeerplaatsen sluit aan bij de kenmerken van de omgeving.

De parkeerplaats in de Pontwaard ligt in de schaduw van het historisch centrum en de Buitenstad. Met het ontwikkelen van hagen en een boomgaard wordt er aangesloten op de cultuurhistorische karakteristiek en worden de auto's enigszins aan het oog onttrokken. De parkeerplaats in 't Waalse Waard ligt aan de voet van de Lekdijk en wordt geïntegreerd in de dijkzone.

Spelregels Parkeerplaats in Pontwaard

- inrichting die aansluit bij de kenmerken van het agrarisch cultuurlandschap. Een boomgaard, omzoomd door een lage haag (ivm toezicht) onttrekt de auto's gedeeltelijk aan het zicht. De haag vindt aansluiting bij de bestaande volkstuinen.
- haag (0,8 meter breed, 1 meter hoog) bestaande uit meidoorn. Natuurlijk beeld; geen strakke snoei.
- hoogstam kersenbomen, in blokverband met een onderlinge plantafstand van 6,25 meter.
- de verharding heeft een natuurlijke uitstraling. De rijbaan is verhard, bijvoorbeeld afgestrooid asphalt. Parkeren vindt plaats in het gras d.m.v. grasbetonklinkers.
- het verlichtingsplan is gericht op het parkeren (objectverlichting, geen uitstraling naar buiten toe), heeft een functionele en minimale vormgeving en voorziet in een sociaal veilig parkeerterrein.

Profiel parkeren in de Pontwaard

*Zicht op de scheepvaart vanaf het uitzichtpunt
't Waalse Waard, toegang vanaf de parkeerplaats*

Spelregels Parkeerplaats 't Waalse Waard

- de afrit heeft een uitstraling die aansluit bij de verharding van de dijk. (gebakken klinker)
- de parkeervakken zijn halfverhard en met gras bekleed, bijvoorbeeld grasbetonklinkers, het materiaal moet worden afgestemd op de gebruikintensiteit.
- geen verlichting vanwege verstoring landschappelijke- en natuurwaarden (EHS).
- eenvoudige afrastering met natuurlijke materialen, bijvoorbeeld: ruwe, onbewerkte houten palen met metalen gaas- of draadwerk.
- de toegang van de uiterwaard door middel van een klaphek.
- fietsenrek bestaat uit ruwe houten palen voorzien van een houten legger

Voorbeelden van spelen in de natuur

5.2.2.2 Speelnatuur

De Bossenwaard, ten oosten van de A2, tegenover de Lekboulevard wordt deels ontwikkeld en ingericht als speelnatuur. Het te ontwikkelen oobos wordt ingericht als speelbos. Ook de geulen, met bruggen en het trekpontje maken deel uit van de speelnatuur. Voor het speelbos is een voorbeelduitwerking gemaakt.

Visie

De inrichting van het oostelijk deel van de Bossenwaard biedt volop aanleidingen voor vrij spel, avontuur en ontdekkingen. Formele spelvoorzieningen (zoals speeltoestellen) worden niet geplaatst. Wel wordt de speelnatuur ingericht met voldoende speelaanleidingen zoals een natuurbouwplaats (een plek om hutten te bouwen) een avontuurlijk vlonderpad door het speelbos, een wilgentenenlabyrint, een omgevallen boom over de geul, bruggen laag over het water en een trekpontje.

Spelregels

- zichtbare entree van het speelbos vanaf de dijk (transparante beplanting).
- verschillende speelplekken in het bos met elk hun eigen sfeer (bijv. een natuurbouwplaats in het bos om hutten te bouwen en een speelplek langs de geul om met het water te spelen).
- de verschillende speellocaties zijn met elkaar verbonden door een vlonderpad, gemaakt van natuurlijke materialen (knuppelpad, houtsnippers, stapstenen, etc.).
- geen speeltoestellen maar natuurlijke speelaanleidingen, zoals neergelegde of omgetrokken bomen, een eenvoudige takkenhut, grote stenen keien of reliëf in het terrein.
- kindvriendelijke oevers van de geul (flauwe taluds met een veilige oeverinrichting).
- natuurlijke afscherming van de grazers in de uiterwaarden en het speelbos door middel van water en dichte vegetatie.
- kunstmatige afscherming tussen de hondenuitlaatstrook en het speelbos door middel van een hekwerk.

5.2.2.3 Hondenuitlaatstrook

In de Bossenwaard, aan de dijk bij de Lekboulevard, komt een 25m brede zone waar honden kunnen worden uitgelaten. De honden mogen vrij loslopen in een afgebakend gebied.

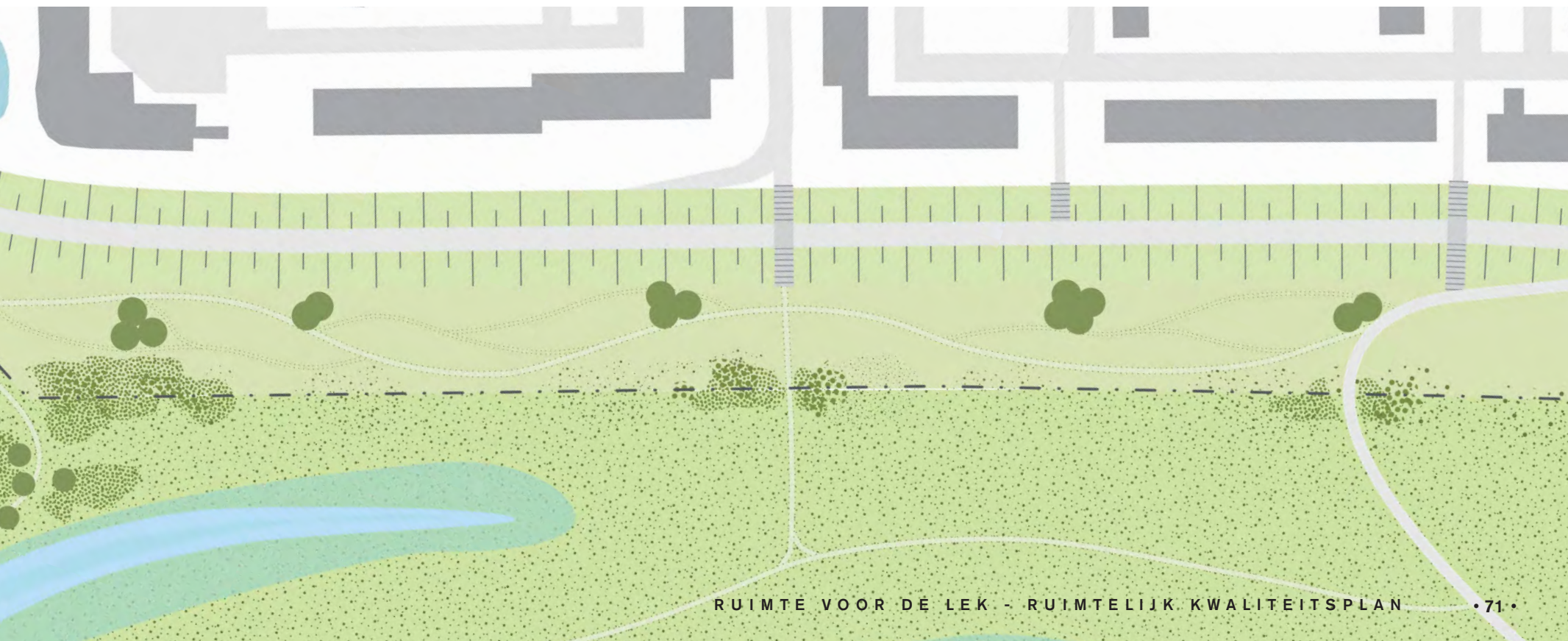
Visie

De hondenuitlaatstrook is een voorziening aan de rand van de uiterwaard aan de teen van de winterdijk (Lekboulevard). Uitgangspunt is dat de inrichting van de uitlaatzone niet betrokken wordt bij de Lekboulevard, maar aansluit op het natuurlijke beeld van de uiterwaard. Het is immers een buitendijks gebied.

Spelregels

- vegetatie in de vorm van natuurlijk en/of bloemrijk grasland, waarbij het gras periodiek wordt gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd.
- één hoofdpad met mogelijkheid tot struinen. Pad wordt zesmaal per jaar gemaaid en opgeschoond.
- bestaande boomgroepen handhaven of herplanten.
- openheid: behoud van vrij uitzicht op de uiterwaard en Lek vanaf de kruin van de dijk. Vanaf de teen van de dijk zijn er doorzichten tussen de beplanting door de uiterwaard in.
- eenvoudige afrastering met natuurlijke materialen. Te denken valt aan ruwe, onbewerkte houten palen met metalen gaas- of draadwerk.
- toegang van de uiterwaard door middel van klaphekken.

Voorbeelduitwerking hondenuitlaatstrook

Steerimpressie van spelen in een speelbos

INTERMEZZO

UITWERKING SPEELNATUUR MET SPEELBOS EN WATERSPELEN

5.2.2.4 Uitzichtpunten

Op diverse plekken worden uitzichtpunten gemaakt vanwaar er een panoramisch zicht is op de rivier en de uiterwaarden.

Visie

In respectievelijk Bossenwaard, Vianense Waard, Pontwaard en 't Waalse Waard worden uitzichten ontwikkeld. De uitzichtpunten onderscheiden zich van elkaar door hun specifieke landschappelijke en (cultuur)historische karakteristieken. De visie is om bij de vormgeving en inrichting van deze plekken inspiratie te vinden in het bijzondere van de locatie, de 'genius loci'.

Uitzichtpunten Bossenwaard

In de ondergrond van de uitzichtpunten in de Bossenwaard bevinden zich restanten van oude steenovens. Deze restanten zijn aanleiding om de plek herkenbaar te maken en in te richten als uitzichtpunt. De meest westelijke locatie dient als hoogwatervluchtplaats voor grazers en recreanten bij opkomend tij. De plekken kunnen op eenvoudige wijze worden vormgegeven, waarbij de inrichting refereert naar de oude steenoven (bijvoorbeeld door gemetselde contouren of een gebakken klinkerverharding. Met land-marks (zie referentiebeelden) kunnen de uitzichtpunten extra worden aangezet, zodat de plek ook vanaf grotere afstand herkenbaar is in het landschap.

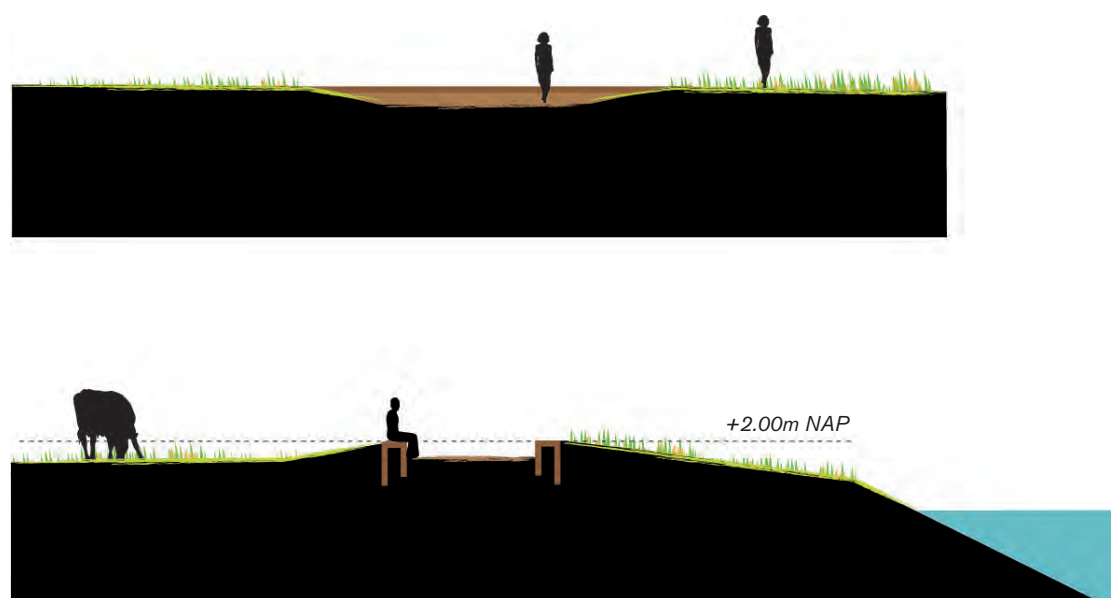
Voorbeelduitwerking uitzichtpunt Bossenwaard

Uitzichtpunten leikades Vianense Waard en Pontwaard

Op de koppen van de leikades van het Merwedekanaal worden uitzichtpunten ontwikkeld. Op de westelijke kade wordt geen specifieke voorziening getroffen. Dit uitzichtpunt is bereikbaar via een onverhard pad vanaf de winterdijk. Op de oostelijke leikade wordt als toevoeging op de recreatieve voorzieningen een vissteiger voor mindervaliden aangelegd. Een klein, verhard plateau van hout, biedt de mogelijkheid tot vissen voor rolstoelgebruikers.

Uitzichtpunten 't Waalse Waard

Het uitzichtpunt in 't Waalse Waard ligt in de buitenbocht van de rivier en biedt daardoor een fantastisch panorama op het vele scheepvaartverkeer op de Lek en het Merwedekanaal. De locatie is bereikbaar via een onverhard pad vanaf de parkeervoorzieningen aan de dijk. Een land-mark dat refereert aan het drukke scheepvaartknooppunt, markeert het uitzichtpunt.

Profiel voorbeelduitwerking uitzichtpunt Bossenwaard:
(half)verhard plateau, verzonken, op de kruin van de zomerkade
met lijnen parallel aan de dijk (tevens zitelement)

Spelregels

- land-marks geïnspireerd op de onderscheidende kenmerken van de plek markeren het uitzichtpunt.
- de uitzichtpunten zijn geen verblijfsplekken (m.u.v. de vissteiger in de Vianense Waard).
- voorzieningen die de locaties als verblijfsplek stimuleren zoals bankjes worden niet apart aangelegd maar worden geïntegreerd in kunstwerken (zoals bijv. de gemetselde contouren van de oude steenovens).
- gebruik natuurlijke en kunstmatige hoogtes in het terrein bij de vormgeving van de plek.
- met een informatiepaneel en/of kijker kan de educatieve en attractieve waarde van de plek worden vergroot.

5.2.2.5 Vogelkijkscherm

In de Bossenwaard, ten westen van de A2, komt een voorziening waar je vogels kunt spotten.

Visie

In het ontwerp is een eenvoudig vogelkijkscherm voorgesteld. Het scherm staat aan de rand van het oobos op de overgang van land en water. Het scherm gaat op in de bosrand maar vormt tegelijkertijd een bijzonder oriëntatiepunt voor wandelaars. Het is een plek om naartoe te gaan, om van daaruit de vogels en het landschap te observeren.

Spelregels vogelkijkscherm

- terughoudende vormgeving als scherm met kijkopeningen;
- materiaal: metaal

Landmark: refererend aan oude steenovens

Landmark: zitgelegenheid als (kunst)object

Landmark: kijker met bijzondere vormgeving

Aankomst van Johan van Wolfert van Brederode en Anna Johanna van Nassau/Siegen in Vianen in 1619. Het schilderij geeft een mooi beeld van de haven van Vianen en de verdedigingswerken van de stad.

5.2.2.6 Passantenhaven in Pontwaard

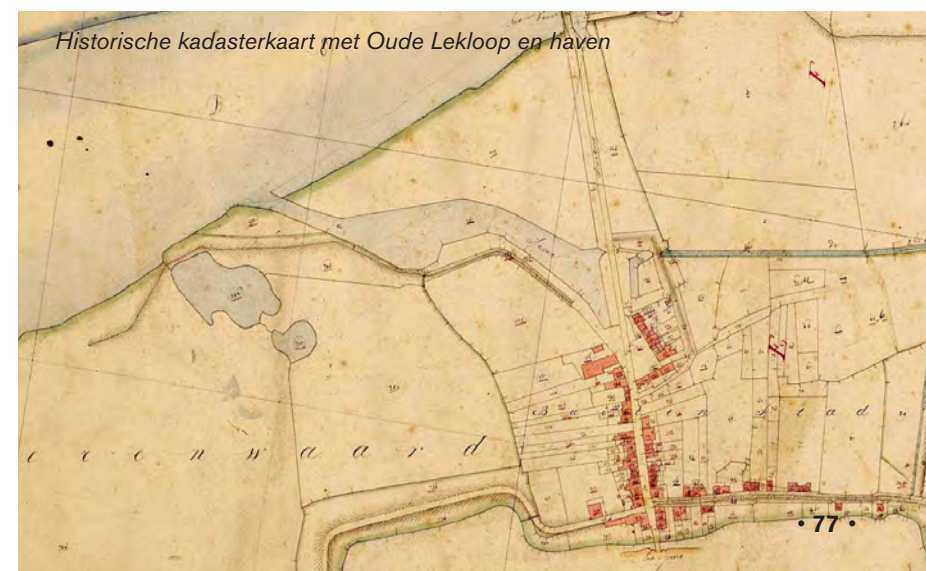
Ten noorden van de Buitenstad wordt een aanlegsteiger voor passanten gerealiseerd. De locatie ligt ongeveer op dezelfde plek als de oorspronkelijke, historische haven. Het aantal tijdelijke ligplaatsen is afhankelijk van de beschikbare ruimte maar is maximaal tien. In de voorbeelduitwerking Vianen-Buitenstad (pag 80) bevindt zich een nadere detailuitwerking van de haven.

Visie

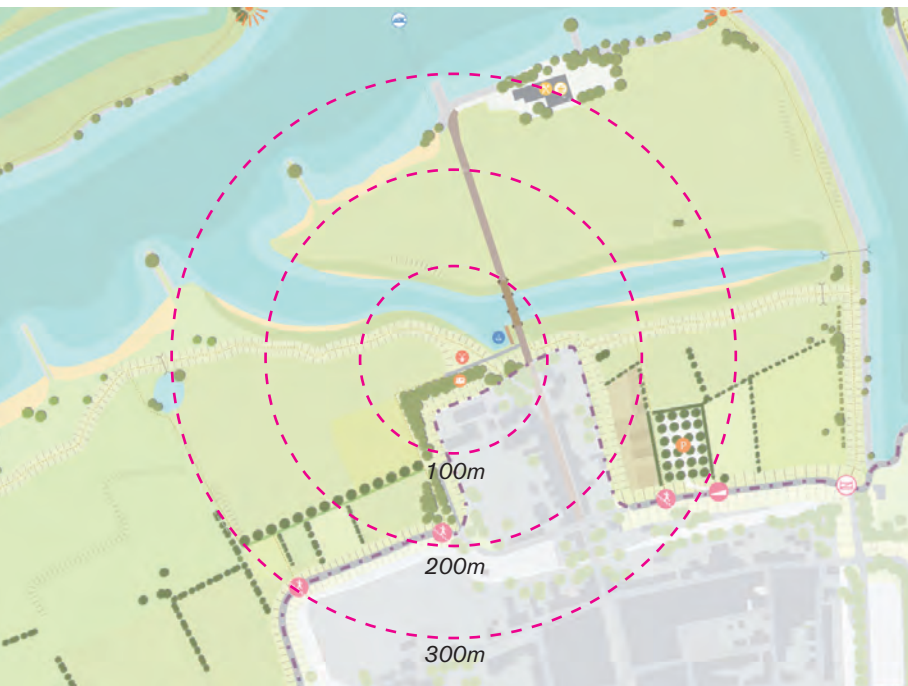
De vorm van de haven is geïnspireerd op de historische situatie van de haven zoals zichtbaar op de kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw. Het schilderij van Hendrick Cornelisz Vroom laat de haven anno 1619 zien. De inrichting is eenvoudig, grote aanlegvoorzieningen ontbreken. Bij de reconstructie van de haven wordt aangesloten op dit beeld, er is sprake van natuurlijke taluds en een eenvoudige steiger.

Spelregels

- Er is in de haven een waterdiepte nodig van minimaal 1.20 m om bij zomerpeil-eb af te kunnen meren. Deze minimale waterdiepte komt voort uit 1.00 m diepgang en 0.20 m kielspeling.
- De haven wordt aan drie zijden omgeven door natuurlijke taluds. De oeverlijn bij zomerpeil-eb wordt gefixeerd door een stalen damwand. De stalen damwand wordt afgewerkt met een houten rand boven de eblijn zodat deze niet zichtbaar is.
- Om zowel bij zomerpeil eb (0.00m NAP) als bij winterpeil vloed (+1.75m NAP) af te kunnen meren is een steigerconstructie nodig. In vorm en materialisering sluit de steiger aan bij het historische karakter van de plek.

contour molenbiotoop

Animatie van de wipkorenmolen. In dit voorstel is de molen nog op de noordwestelijke hoek van de Buitenstad gesitueerd. (bron: Stichting Herbouw Wipkorenmolen Vianen)

5.2.2.6 Wipkorenmolen

Ten noorden van de Buitenstad, westelijk van de Route Imperiale II is de herbouw van een wipkorenmolen voorzien. De molen staat verhoogd in het landschap. In de voorbeelduitwerking Vianen-Buitenstad (pag 80) bevindt zich een nadere detailuitwerking van de omgeving van de molen.

Visie

De molen vormt een nieuwe toevoeging aan het historische ensemble van Buitenstad, haven en Route Imperiale II. De molen maakt ruimtelijk gezien deel uit van de Buitenstad en niet van de uiterwaarden. Uitgangspunt is dat de molen zo dicht mogelijk bij of op de kade rondom de Buitenstad en de zomerkade richting de Lek wordt gesitueerd. De zichtlijnen vanuit de Buitenstad op de uiterwaard moeten behouden blijven.

Spelregels

- de molen staat op een verhoging (20x20meter), opgenomen tussen de kade rondom de Buitenstad en de kade parallel aan de Oude Lekloop.
- de molen staat buiten de zichtlijn vanuit de Buitenstad richting de uiterwaarden.
- rondom de molen is sprake van een molenbiotoop. In een straal van 300 meter bevinden zich geen opgaande elementen hoger dan tien meter. Dit geldt alleen voor nieuwe beplanting en andere objecten in de uiterwaard.
- de verharding rondom de molen is sober en eenvoudig. Passend bij de natuurlijke omgeving en het historische karakter. Bijvoorbeeld grind, gebakken klinker, afgestrooid asfalt. De ontsluitingsweg naar de molen en camperstandplaats is onderscheidend ten opzichte van de Route Imperiale II.

5.2.2.6 Camperstandplaats

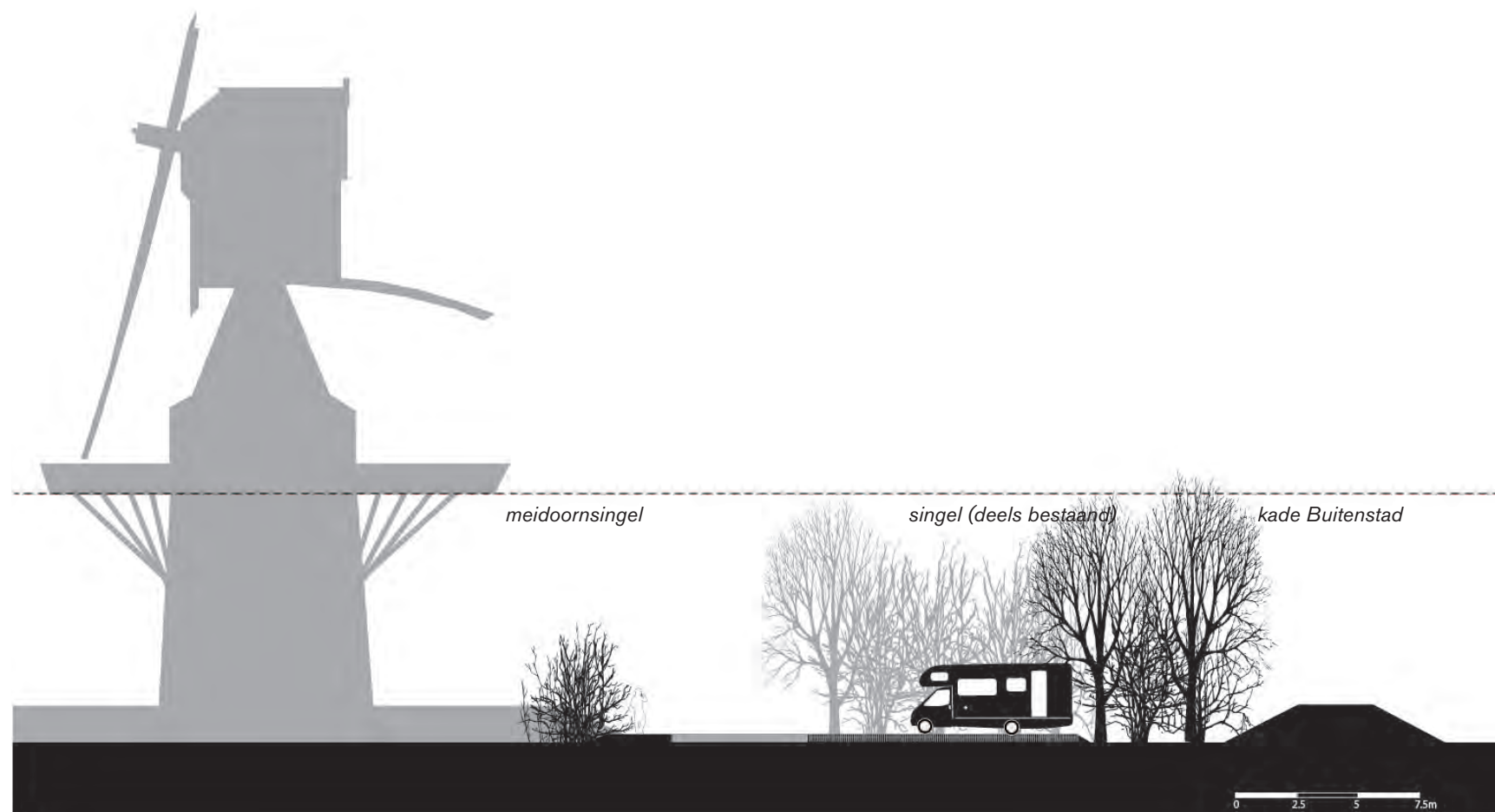
Ten noorden van de Buitenstad is een camperstandplaats voor maximaal vier campers voorzien.

Visie

De camperstandplaats krijgt een plek nabij de molen, zo dicht mogelijk gelegen tegen de kade rondom de Buitenstad. De camperstandplaats ligt te midden van het historisch ensemble: Buitenstad, haven, Route Imperiale II en Wipkorenmolen. De camperstandplaats heeft een sobere onopvallende inrichting die niet contrasteert met de directe omgeving. Ze wordt ingepast in een bestaande bossage (dat wordt aangevuld) zodat de campers minder prominent zichtbaar zijn. Voorzieningen als water en riool worden gesitueerd nabij de molen.

Spelregels

- groen aanzicht vanaf de rivier door middel van extra aanplant. In verband met het molenbiotoop mag de beplanting niet hoger worden dan tien meter. Dit betekent dat hier aanvullend op de bestaande beplanting met name lager blijvend struweel wordt aangeplant met soorten als meidoorn, sleedoorn, kardinaalsmuts en wegedoorn
- zorgvuldige positionering van bomen voorkomt het illegaal parkeren van meer campers dan toegestaan;
- verharding sober en eenvoudig, bijvoorbeeld grasbeton tegels, grind.
- om onnodig heen en weer rijden van campers door de Buitenstad te voorkomen, wordt geadviseerd aan het begin van de weg door de Buitenstad een indicatiebord met aantal beschikbare standplaatsen te zetten.

Profiel camperparkeerplaats

Kaartbeeld uitwerking Buitenstad-Vianen

INTERMEZZO

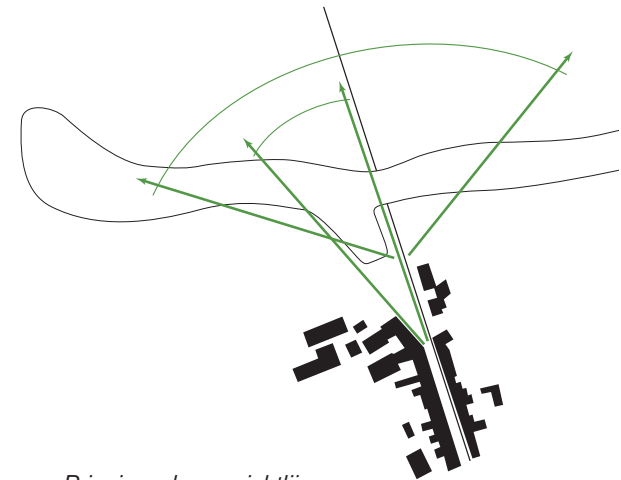
UITWERKING VIANEN-BUITENSTAD

In de integrale uitwerking Buitenstad hebben de volgende onderdelen een plek gekregen:

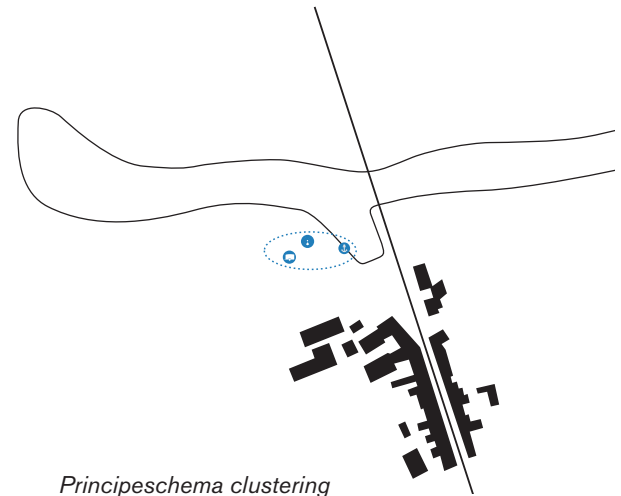
- reconstructie historische haven (passantenhaven);
- reconstructie Wipkorenmolen;
- inpassing camperstandplaats;
- aanleg brug over de Oude Lekloop (wordt beschreven in paragraaf 5.3 Waterstaatkundige (kunst)werken).

Uitgangspunt is de clustering van de recreatieve voorzieningen: Wipkorenmolen, camperstandplaats en passantenhaven. Op die manier kan er gebruik worden gemaakt van elkaars voorzieningen. Een waterpunt en toilet kunnen bijvoorbeeld gerealiseerd worden in de molen. Clustering zorgt er tevens voor dat de impact op het aanzicht van de Buitenstad beperkt blijft tot een klein gebied en dat de diverse voorzieningen in samenhang ontworpen kunnen worden. Een ander uitgangspunt is het behoud van de zichtlijnen vanuit de Buitenstad richting de uiterwaarden. Molen en camperstandplaats worden buiten deze zichtlijnen gesitueerd.

De Route Imperiale II blijft herkenbaar als een zelfstandige structuur. De nieuwe brug over de nevengeul ligt in één lijn met het historische tracé. De verharding bestaat uit gebakken klinker.

Principeschema zichtlijnen

Principeschema clustering

Impressieschets nieuwe situatie aanzicht Buitenstad-Vianen

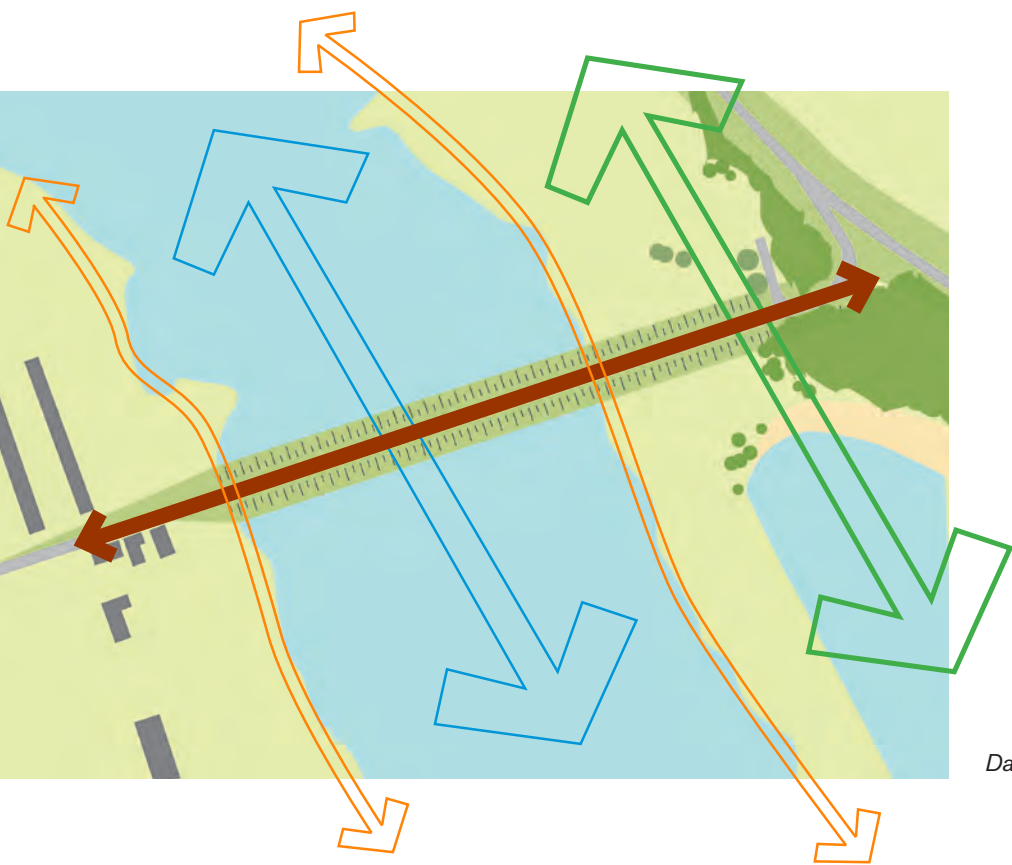

5.3 WATERSTAATKUNDIGE (KUNST)WERKEN

Onder waterstaatkundige (kunst)werken binnen het Ruimtelijk Kwaliteitsplan wordt verstaan alle objecten/constructies die gerelateerd zijn aan de hydraulische en hydrologische aspecten van het project 'Ruimte voor de Lek' die van invloed zijn op de beeldkwaliteit van het gebied. Hierbij beschrijven we de volgende onderdelen:

- dam Stuweiland;
- brug Pontwaard;
- sluisen en inlaatvoorzieningen;
- schipbrug.

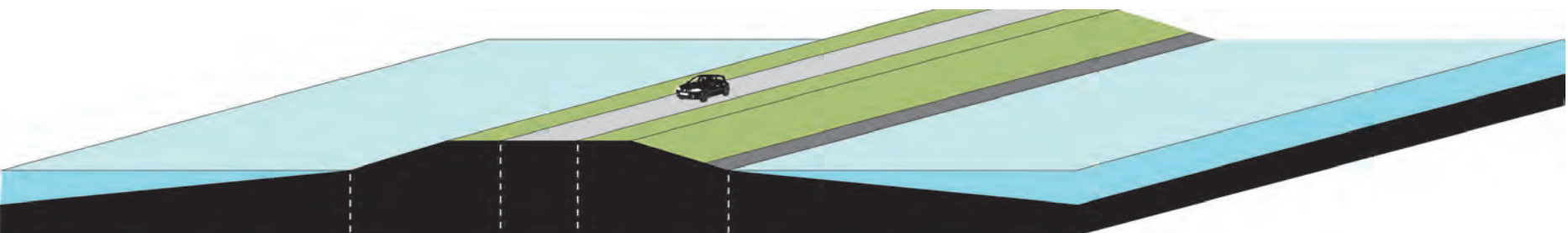

Dam vormgeven als een 'pier'

— 4.5m —

Profiel en aanzicht voorstel toegangsdam naar Stuweiland

5.3.1 TOEGANGSDAM NAAR STUWEILAND

Visie

Het verlagen van de toegangsdam naar het stuweiland is een belangrijke maatregel voor het behalen van de taakstelling binnen het project. Een algehele maaiveldaling tot +3,50m NAP heeft gevolgen voor het beeld van de dam.

Op dit moment vormt de toegangsdam een ruimtelijke barrière die de oorspronkelijke loop van de Lek doorsnijdt. Door de dam te verlagen en het verwijderen van beplanting kan de continuïteit van de Lekloop ter plekke worden versterkt.

De dam dient een eenvoudige en sobere inrichting te krijgen. De dam is herkenbaar als een civieltechnisch kunstwerk die zich onderscheidt van haar natuurlijke omgeving. De dam vormt als het ware een 'pier', een strakke lijn die vanaf de dijk door de natuurlijke uiterwaard en Lek naar het stuweiland loopt.

Spelregels

- *Strakke oeverlijn met continue hellingshoek*

Ten behoeve van het onderscheid tussen de oevers van de dam en de oevers van de Lek krijgt de dam een strakke oeverlijn. Ter vergroting van de herkenbaarheid als civiel technisch kunstwerk is een continue hellingshoek van het talud gewenst. Ook in de uiterwaard tussen Lek en dijk is de dam herkenbaar als een ca. 0,5 m hoge dijk met strakke contouren.

- *Vrij van obstakels en beplanting*

Ten behoeve van een continue Lekloop en de waterhydraulica dient de dam vrij van beplanting te zijn. Ook bebording en andere objecten zijn niet gewenst. Er mogen geen obstakels van welke orde zijn die de doorstroombaarheid, stabiliteit en beeldkwaliteit kunnen aantasten. De taluds worden aan beide zijden, over de gehele lengte ingezaaid met gras.

- *Minimale breedte weg*

De breedte van de kruin van de dam wordt mede bepaald op basis van de minimale breedte van de weg. Het is een erftoegangsweg (type II), minimaal 4,5 meter breed. De weg is van asfalt, afgestrooid met fijn split. Indien gewenst wordt de berm verstevigd met grasbetonkeien. De weg is vrij van belijning en andere markeringen.

- *Grasbermen, strakke oeverlijn eventueel afgewerkt met basalt*

Het talud wordt ingezaaid met gras. Ten behoeve van de stabiliteit/stevigheid wordt de voet van de dam ingelegd met basaltblokken of breuksteen. De overgang van gras naar basalt dient zo scherp mogelijk te zijn.

- *Entree/opgang vanaf Lekdijk*

De huidige aansluiting van de dam met de dijk kan in zijn huidige vorm behouden blijven.

- *Aansluiting met Stuweiland*

De huidige aansluiting van de dam met het Stuweiland kan in zijn huidige vorm behouden blijven.

*Continuïteit van twee belangrijke lijnen:
noord-zuid, Route Imperiale II
oost-west, Oude Lekloop*

Gebruik van natuurlijke materialen die op mooie wijze verouderen

5.3.2 BRUG PONTWAARD

Visie

De brug over de te reconstrueren Oude Lekloop in de Pontwaard is ca. vijftig meter lang. Hij maakt deel uit van de ontsluiting van Vianen/Buitenstad naar de Ponthoeve en het fiets-/voetveer naar Nieuwegein. Het overige deel van de ontsluitingsweg in de Pontwaard blijft in zijn huidige vorm bestaan. Hij wordt niet verlaagd. De ontsluitingsweg wordt (ten noorden van de toegangsweg naar de molen) afgesloten voor gemotoriseerd verkeer, met uitzondering van bestemmingsverkeer en hulpdiensten.

De brug is de plek waar de Route Imperiale II de Oude Lekloop kruist. Het behoud van de samenhang en leesbaarheid van beide lijnen is het uitgangspunt.

Vormgeving en materialisering van de brug dienen aan te sluiten bij de historische context van de locatie. Tegelijkertijd dient de brug wel herkenbaar te zijn als een eigentijdse toevoeging aan de Route Imperiale II, dus geen historiserend ontwerp.

Spelregels

- *Behoud historisch tracé Route Imperiale II*

De brug ligt exact in de lijn van de Route Imperiale II. Deze continue lijn mag niet worden onderbroken door bochten of andere verschuivingen in de route.

- *Smalle brug, gelijk aan breedte ontsluitingsweg*

De breedte van de brug sluit aan op de breedte van de bestaande ontsluitingsweg, zodat er sprake is van een continue lijn.

- *Hoogte brug gelijk aan hoogte ontsluitingsweg*

De brug kent één gelijke hoogte. De hoogte van het brugdek is gelijk aan dat van de ontsluitingsweg, zodat er sprake is van een continue lijn.

- *Zichtlijnen over het water: dun brugdek, weinig pijlers*

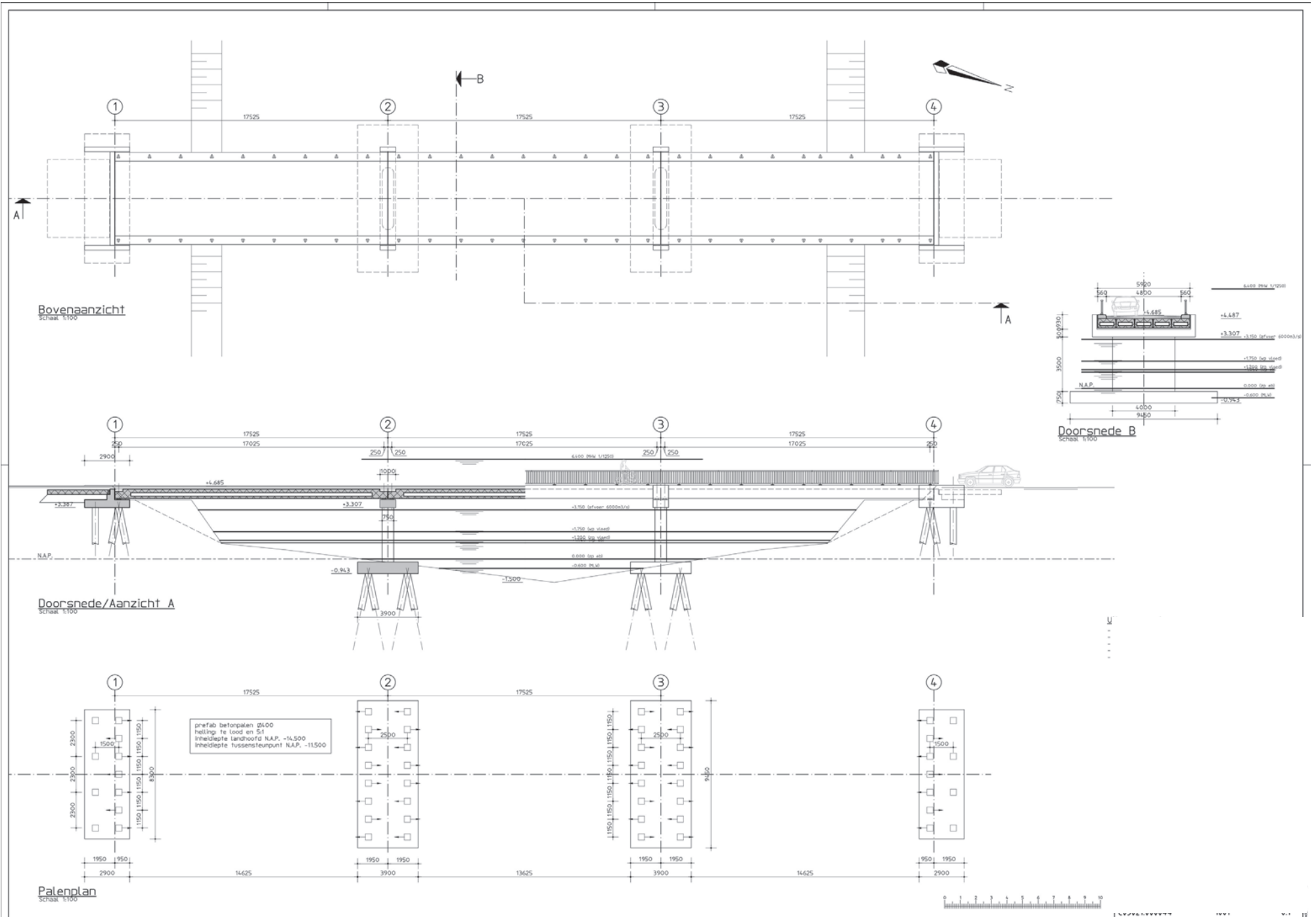
De brug kruist de te reconstrueren Oude Lekloop. De continuïteit van de Oude Lekloop mag niet onderbroken worden. Zichtlijnen over het water onder de brug door zijn daarom belangrijk. Dit betekent enerzijds dat er voldoende ruimte moet zijn tussen de onderkant van het brugdek en het water (dus een dun brugdek) en anderzijds dat pijlers zo minimaal mogelijk aanwezig zijn (zo min mogelijk pijlers, dunne pijlers). De dikte van het brugdek is afhankelijk van de lengte van de overspanning. Met andere woorden, dikte van het brugdek en het aantal pijlers zijn van elkaar afhankelijk. Het is zaak hierin een optimum te vinden.

- *Sober, hoogwaardige, tijdloze vormgeving en materialen die mooi verouderen*

Vorm, materiaal en kleur passen binnen de sfeer van het natuurgebied en de historische context. Er is sprake van een zorgvuldige sobere tijdloze vormgeving. Er dient zo veel mogelijk sprake te zijn natuurlijke materialen die op mooie wijze verouderen.

- De liggers en pijlers bestaan uit metaal, beton of een composiet omdat daar beter dan met hout een ijle constructie van kan worden gemaakt. Blank metaal wordt geschilderd in natuurlijke en opvallende kleuren (bruin en grijs tinten).
- Het brugdek vormt geen sterk contrast met de gebakken klinkers op de ontsluitingsweg. Bijvoorbeeld: hout, gebakken klinkers of afgestrooid asfalt.
- Transparante leuning van hout of staal.

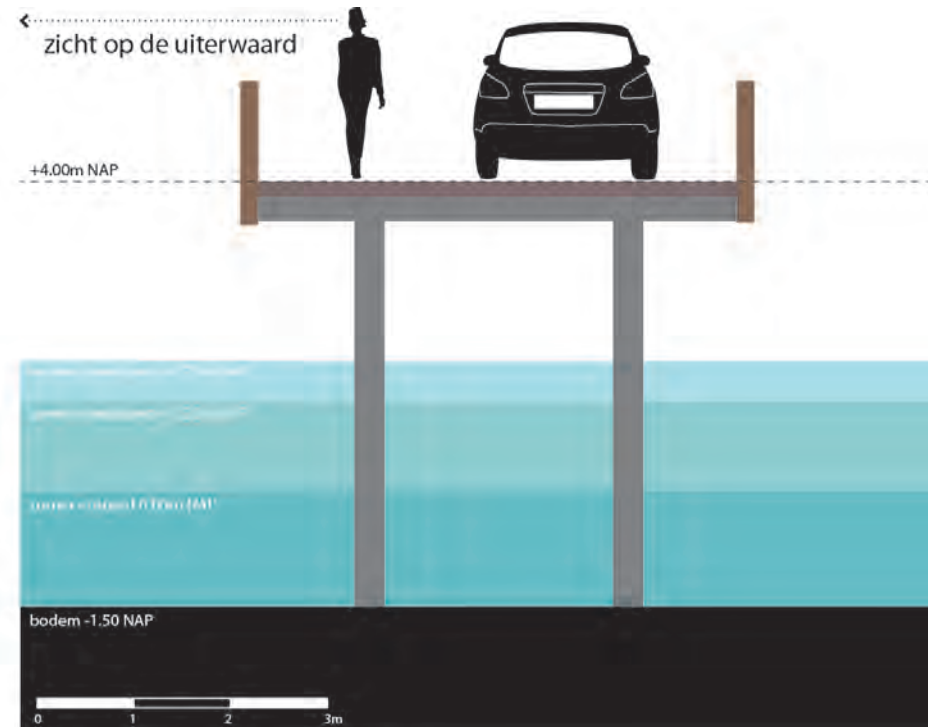
CONCEPT technisch Ontwerp brug Pontwaard (Arcadis)

INTERMEZZO

TECHNISCH ONTWERP BRUG PONTWAARD

Ten behoeve van de kostenraming in het kader van SNIP 3 is een technisch ontwerp gemaakt voor de brug. Ten aanzien van beeldkwaliteit dient het ontwerp nog verder te worden geoptimaliseerd. Zo is het brugdek nog erg dik, waardoor de brug massief in het landschap aanwezig is en de ruimte tussen de brug en het water beperkt is. Ook de vormgeving en materiaalkeuze kunnen nog verder worden uitgewerkt om optimaal aan te sluiten bij de sfeer van het natuurgebied en de historische context van de omgeving Buitenstad.

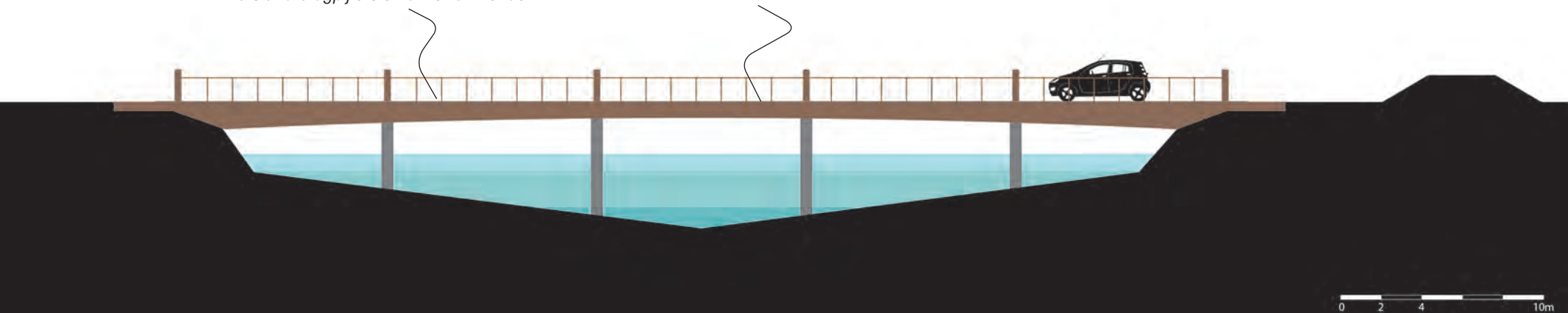
Dit zijn aspecten die nadrukkelijk meegenomen dienen te worden in de uitvraag richting de aannemer.

Profiel voorbeelduitwerking brukdek en -pijlers (Bosch Slabbers)

zoeken naar de juiste verhouding tussen
afstand brugpijlers en dikte van het dek

open constructie voor goede doorstroombaarheid

Profiel voorbeelduitwerking brukdek en -pijlers (Bosch Slabbers)

Bestaande sluis oostkade Merwedekanaal

Bestaande sluis oostkade Merwedekanaal

Voorstel: brede inlaatduiker 't Waalse Waard. Stortsteen zoals in dit voorbeeld dient te worden weggewerkt

5.3.3 SLUIZEN EN INLAATVOORZIENINGEN

Sluisje Merwedekanaal/Vianense Waard

Dit sluisje is cultuurhistorisch waardevol en blijft in zijn huidige vorm behouden.

Sluisje/coupure ontsluitingsweg Pontwaard

Dit sluisje kan niet worden behouden in verband met de aanleg van een brug over de Oude Lekloop.

Sluisje/coupure Pontwaard

In de Pontwaard wordt een nieuwe zomerkade aangelegd. De kade loopt vanaf de noordoost hoek van de kade rondom de Buitenstad richting het oosten tot aan de kade van het Merwedekanaal. De nieuwe kade krijgt een grillig talud die qua vorm aansluit bij de bestaande zomerkades langs de Lek. Om eventueel overstromingwater terug te lozen op de Oude Lekloop moet een sluitbare opening (coupure) worden aangelegd. De vormgeving dient eenvoudig en terughoudend te zijn.

Inlaatvoorziening Merwedekanaal/Pontwaard

Deze inlaatvoorziening wordt gerealiseerd als onderdeel van de reconstructie van de Oude Lekloop in de vorm van een meestromende nevengeul. De inlaatvoorziening bestaat uit twee of drie brede, robuuste duikers. Hij is passeerbaar door middel van een doorgaand, onverhard wandelpad, afgedekt met gras.

Sluisje/coupure Mijnsheerwaard

Dit sluisje is cultuurhistorisch waardevol en blijft in zijn huidige vorm behouden.

Inlaatvoorziening 't Waalse Waard

Deze inlaatvoorziening wordt gerealiseerd als onderdeel van het ontwikkelen van de meestromende getijdengeul in 't Waalse Waard. De inlaatvoorziening bestaat uit drie brede, robuuste duikers. Vanwege de brede maat wordt hij uitgevoerd in delen. Hij is vrij van obstakels, passeerbaar en afgedekt met gras. Oeverversteving in de vorm van stortsteen e.d. wordt weggewerkt onder een klei of zanddek.

5.3.4 SCHIPBRUG

Ten behoeve van de verbetering van het regionale recreatieve (fiets)netwerk is een schipbrug over de Lek, ter plekke van de stuw Hagestein voorzien.

Visie

De schipbrug maakt straks deel uit van het ensemble rondom het sluisen- en stuwcomplex van Hagestein. De monumentale vizierstuwen zijn het hoofdmoment in het landschap. De schipbrug is hieraan ondergeschikt

Spelregels

- eenvoudige constructie, ondergeschikt aan de vizierstuw;
- vormgeving en materialisering sluit aan bij het ensemble van het sluisencomplex, in ieder geval geen contrast.

BIJLAGEN

BIJLAGE A:

Overzicht van geraadpleegde documenten

BIJLAGE B:

Overzicht ontwerp sessies en ontwerpateliers

BIJLAGE C:

Landschapsplan

Legenda kaartenbeelden landschapsplan

BIJLAGE D:

Ontwerplogboek

BIJLAGE E:

Q-teamadvies d.d. 02-12-2010

BIJLAGE F:

Verificatie

OVERZICHT VAN GERAADPLEEGDE DOCUMENTEN

Variantenstudie Ruimte voor de Lek, DN Urbland, <i>september 2008</i>	Informatief	Ja
Supplement Variantenstudie Ruimte voor de Lek, DN Urbland, <i>maart 2009</i>	Informatief	Ja
Handreiking ruimtelijke kwaliteit Nederrijn-Lek	Informatief	
Notitie uitgangspunten voor ontwerpogave n.a.v. SNIP 2A-besluit, Stuurgroep, <i>augustus 2009</i>	Informatief	Ja

B

OVERZICHT ONTWERPSESSIES EN ONTWERPATELIERS

INSTANTIE	NAAM	DATUM	ONDERWERP
ARCADIS, Bosch-Slabbers, HKV en provincie Utrecht	Ontwerpers	9 juni 2010	Ontwerpsessie 1
	Bewoners, belanghebbenden en overige geïnteresseerden	16 juni 2010	Ontwerpatelier 1
ARCADIS, Bosch-Slabbers, HKV en provincie Utrecht	Ontwerpers	23 juni 2010	Ontwerpsessie 2
ARCADIS, Bosch-Slabbers, HKV en provincie Utrecht	Ontwerpers	17 augustus 2010	Ontwerpsessie 3
	Bewoners, belanghebbenden en overige geïnteresseerden	25 augustus 2010	Ontwerpatelier 2
ARCADIS, Bosch-Slabbers, HKV en provincie Utrecht	Ontwerpers	31 augustus 2010	Ontwerpsessie 4
ARCADIS, Bosch-Slabbers, HKV en provincie Utrecht	Ontwerpers	18 oktober 2010	Ontwerpsessie VKA

INRICHTINGSSCHETS

Apart bijgevoegd

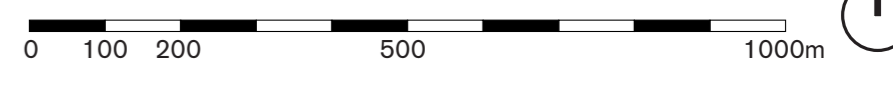
LEGENDA	
	plangebied
WATER	
	water
	te dempen zandwinplas ('t Waalse Waard)
	(ver)harde kade/oever, basalt of breuksteen
	duiker
ONDERGROND	
	droog grasland of droog hooiland
	nat grasland of nat hooiland
	kruidenrijke akker
	stroomdalgrasland met spontane struweelontwikkeling (max. 10%)
	oobos (bestaand en nieuw)
	slikkige oevers
	rietmoeras
	natuurlijke riveroevers
	volkstuinten Buitenstad (bestaand)
	winterdijk
	zomerkade
BEPLANTINGEN	
	beplantingen bestaand
	beplantingen nieuw
	meidoornhagen
	boomgaard
	pluksgewijze beplanting/struweel
	boomrijen
	beplanting oude lijnbaan (Mijnsherenwaard)
ROUTES	
	'maaipad', onverhard
	vlonderpad (speelbos, Bossenwaard)
	wandelpad verhard
	fietspad (Waalse Waard)
	ruijterpad
OVERIG	
	uitzichtpunt
	brug over oude Lekarm (Pontwaard)
	fiets-/voetverbinding Vianen/Hagestein-Tull en 't Waal
	contour hondenuitlaatstrook (Bossenwaard) begrensd met hekwerk
	contour molenbiotop, 300m (Buitenstad-Vianen)

VOORZIENINGEN	
	parkeermogelijkheid
	weg of helling: toegang tot uiterwaard
	trap: toegang tot uiterwaard
	klaphek: toegang tot uiterwaard
	hellingbaan l.b.v. minder validen
	passantenhaven / aanlegplaats
	fiets/voetveer
	trekponjtje (mits veilig uitvoerbaar)
	loopbrug (mits veilig uitvoerbaar)
	touwbrug (mits veilig uitvoerbaar)
	recreatieve verbinding
	waterrecreatie
	strandvoorziening/ligweide
	visplek Vianense Waard
	zwemwater
	horecavoorziening
	hondenuitlaatstrook
	ruijterpad, toegang tot de uiterwaard
	locatie camperparkeerplaats
	locatie reconstructie wipkorenmolens
	speelnatuur
	herkenbaarheid voormalige steenoven
	landmark, accenturen uitzichtpunt
	vogelkijkpunt
	hoogwatervluchtplaats Bossenwaard
	fort of bunker Hollandse Waterlinie

- LEGENDA**
- plangebied**
- plangebied
- WATER**
- water
  - te dempen zandwinplas ('t Waalse Waard)
  - (ver)harde kade/oever, basalt of breuksteen
  - duiker
- ONDERGROND**
- droog grasland of droog hooiland
  - nat grasland of nat hooiland
  - kruidrijke akker
  - stroomdalgrasland met spontane struweelontwikkeling (max. 10%)
  - oobos (bestaan en nieuw)
  - slikkige oevers
  - rietmoeras
  - natuurlijke rivieroevers
  - volkstuinten Buitenstad (bestaan)
  - winterdijk
  - zomerkade
- BEPLANTINGEN**
- beplantingen bestaan
  - beplantingen nieuw
  - meidoornhagen
  - boomgaard
  - pluksgewijze beplanting/struweel
  - boomrijen
  - beplanting oude lijnbaan (Mijnsherenwaard)
- ROUTES**
- 'maai-pad', onverhard
  - vlonderpad (speelbos, Bossenwaard)
  - wandelpad verhard
  - fietspad (Waalse Waard)
  - rutterpad
- OVERIG**
- uitzichtpunt
  - brug over oude Lekarm (Pontwaard)
  - fiets-/voetverbinding Vanen/Hagestein-Tull en 't Waal
  - contour hondenuitlaatstrook (Bossenwaard)
  - begrensd met hekwerk
  - contour molenbiotoop, 300m (Buitenstad-Vanen)
- VOORZIENINGEN**
- parkeermogelijkheid
  - weg of helling: toegang tot uiterwaard
  - trap: toegang tot uiterwaard
  - klaphek: toegang tot uiterwaard
  - hellingbaan t.b.v. minder validen
  - passantenhaven / aanlegplaats
  - fiets/voetveer
  - trekponkje (mits veilig uitvoerbaar)
  - loopbrug (mits veilig uitvoerbaar)
  - touwbrug (mits veilig uitvoerbaar)
  - recreatieve verbinding
  - waterrecreatie
  - strandvoorziening/ligweide
  - visplek Vanense Waard
  - zwemwater
  - horecavoorziening
  - hondenuitlaatstrook
  - rutterpad, toegang tot de uiterwaard
  - locatie camperparkeerplaats
  - locatie reconstructie wipkorenmolens
  - speelnatuur
  - herkenbaarheid voormalige steenoven
  - landmark, accenturen uitzichtpunt
  - vogelkijkpunt
  - hoogwatervluchtplaats Bossenwaard
  - fort of bunker Hollandse Waterlinie

'RUIJTE VOOR DE LEK'
projectontwerp

formaat: 841x450mm
 schaal: 1:10.000
 datum: 02-03-2011

ONTWERPLOGBOEK

Apart bijgevoegd

RUIMTE VOOR DE LEK

Logboek ruimtelijk ontwerp

INHOUD

1 ONTWERPSESSIE I

datum: 03 juni 2010

overleg met projectgroep

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

2 INSPIRATIEBEELD VOOR ONTWERPATELIER I (INFOMARKT)

datum: 14 juni 2010

in overleg met Bert Overkamp, Arcadis

3 ONTWERPATELIER 1 (INFOMARKT)

datum: 16 juni 2010

locatie: Nieuwegein Business Center (NBC)

4 INSPIRATIEBEELD

- EERSTE VERWERKING OPMERKINGEN ONTWERPATELIER I

- INPUT ONTWERPSESSIE II

datum: 18 juni 2010

overleg met Bert Overkamp, Gerjan Verhoeff, Arcadis

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

5 ONTWERPSESSIE II

- WIJZIGING NAAM KAART IN: CONCEPT VOORKEURSVARIANT

datum: 23 juni 2010

overleg met projectgroep

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

6 CONCEPT VOORKEURSVARIANT VOOR KLANKBORDGROEP

datum: 30 juni 2010

overleg met projectgroep

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

7 OVERLEG WATERSPORT & RECREATIE

datum: 06 juli 2010

locatie: Provinciehuis Utrecht

8 INTERNE WERKSESSIE

datum: 15 juli 2010

locatie: Bosch Slabbers, Arnhem

9 OVERLEG PROVINCIE UTRECHT

Carola Berkelaar, Roland Blijdenstijn en Fenna van Tol

datum: 5 augustus 2010

locatie: Provinciehuis Utrecht

10 ONTWERPSESSIE III

datum: 17 augustus 2010

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

11 OVERLEG ZEILVERENIGING EN STICHTING WIPKORENMOLEN

datum: 18 augustus 2010

locatie: 't Schipbrug (RWS), Nieuwegein

12 ONTWERPATELIER 2

datum: 25 augustus 2010

locatie: van der Valk hotel Vianen

13 ONTWERPSESSIE IV

datum: 31 augustus 2010

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

14 OPLEVERING EERSTE CONCEPT

datum: 6 september 2010

15 VASTSTELLEN VOORKEURSVARIANT (VKA)

datum: 18 oktober 2010

16 CONSISTENTIECHECK EN OPLEVERING VKA

datum: 19 november 2010

1 ONTWERPSESSIE I

datum: 03 juni 2010

overleg met projectgroep

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

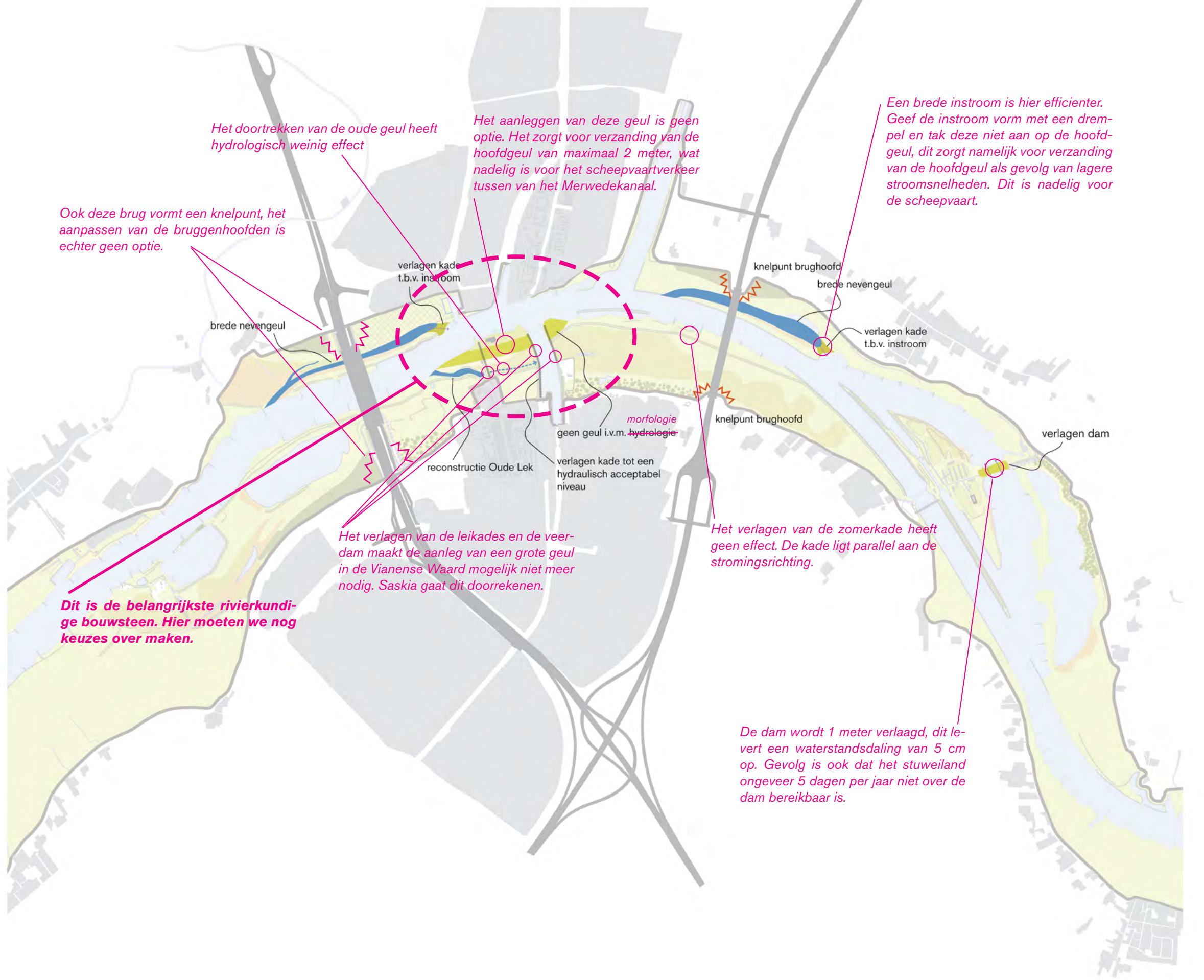
*aanwezig: Tijs van Loon - Bosch Slabbers
Willem Jan van Ras - Bosch Slabbers
Martijn Franssen - Bosch Slabbers
Eric Schellekens - Arcadis
Bert Overkamp - Arcadis
Yvo Snoek - Arcadis
Gerjan Verhoeff - Arcadis
Steeff van Baalen - Arcadis
Arnold Pors - Arcadis
Saskia van Vuren - HKV
Andries Paarlberg - HKV
Daan Martens - Provincie Utrecht
Hans Mankor - Provincie Utrecht
Anneke Boerma - Provincie Utrecht*

KOERS RIVIERKUNDE

Saskia van Vuren

datum: 01-06-2010

Het doortrekken van de oude geul heeft hydrologisch weinig effect

Het aanleggen van deze geul is geen optie. Het zorgt voor verzanding van de hoofdgeul van maximaal 2 meter, wat nadelig is voor het scheepvaartverkeer tussen van het Merwedekanaal.

Een brede instroom is hier efficiënter. Geef de instroom vorm met een drempel en tak deze niet aan op de hoofdgeul, dit zorgt namelijk voor verzanding van de hoofdgeul als gevolg van lagere stroomsnelheden. Dit is nadelig voor de scheepvaart.

Ook deze brug vormt een knelpunt, het aanpassen van de brughoofden is echter geen optie.

verlagen kade t.b.v. instroom

knelpunt brughoofd

brede nevengeul

verlagen kade t.b.v. instroom

brede nevengeul

geen geul i.v.m. morfologie hydrologie

knelpunt brughoofd

verlagen dam

reconstructie Oude Lek

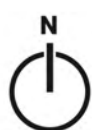
verlagen kade tot een hydraulisch acceptabel niveau

Het verlagen van de leikades en de veerdam maakt de aanleg van een grote geul in de Vianense Waard mogelijk niet meer nodig. Saskia gaat dit doorrekenen.

Het verlagen van de zomerkade heeft geen effect. De kade ligt parallel aan de stromingsrichting.

Dit is de belangrijkste rivierkundige bouwsteen. Hier moeten we nog keuzes over maken.

De dam wordt 1 meter verlaagd, dit levert een waterstandsval van 5 cm op. Gevolg is ook dat het stuweiland ongeveer 5 dagen per jaar niet over de dam bereikbaar is.

KOERS NATUUR

Bert Overkamp

datum: 01-06-2010

"Ruim baan voor dynamische riviernatuur"

Het natuurverhaal is een complexe opgave. In dit gebied is sprake van getijdewerking die wordt beïnvloed door de stromingsdynamiek van de rivier. De laatste wordt weer beïnvloed door de stuw bij Hagestein.

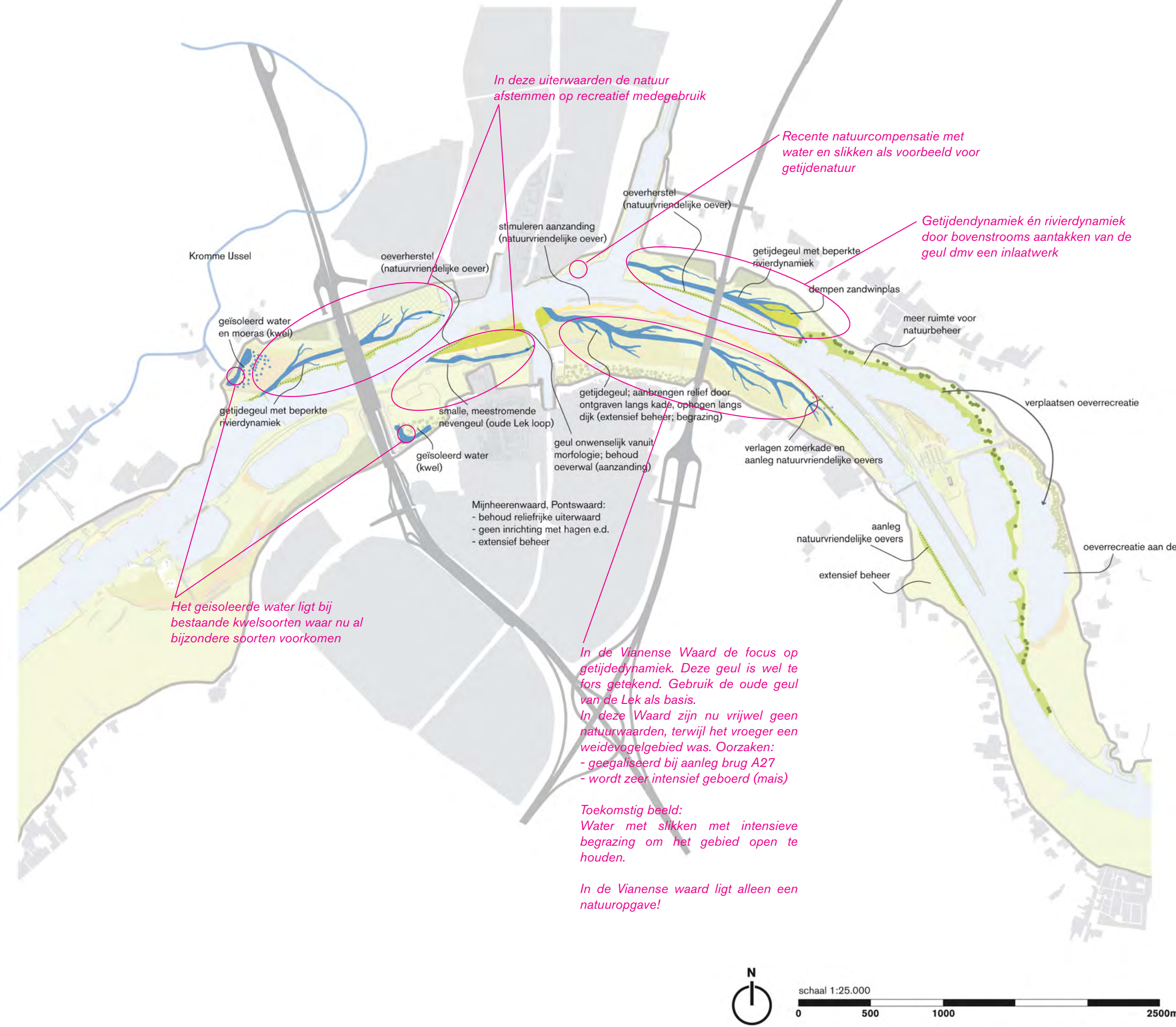
Gevolg is dat van zowel de getijdedynamiek als de rivierdynamiek geen dominante werking uitgaat. Wel is het bijzonder dat je in het gebied kenmerken van beide systemen aantreft.

In feite kan aangaande de inrichting en het beheer voor twee koersen gekozen worden:

1. voortbouwen op het agrarisch gebruik van de uiterwaarden, inzetten extensief beheerde weilanden met weidevogels
2. terugbrengen van de getijdewerking en rivierdynamiek in het systeem, inzetten op water en slikken met watervogels (met name steltlopers)

Beide leveren een totaal ander landschapsbeeld op.

Geconcludeerd is dat de eerste koers geen invulling geeft aan de provinciale ambitie / opgave voor natuur.

KOERS LANDSCHAP

Tijs van Loon

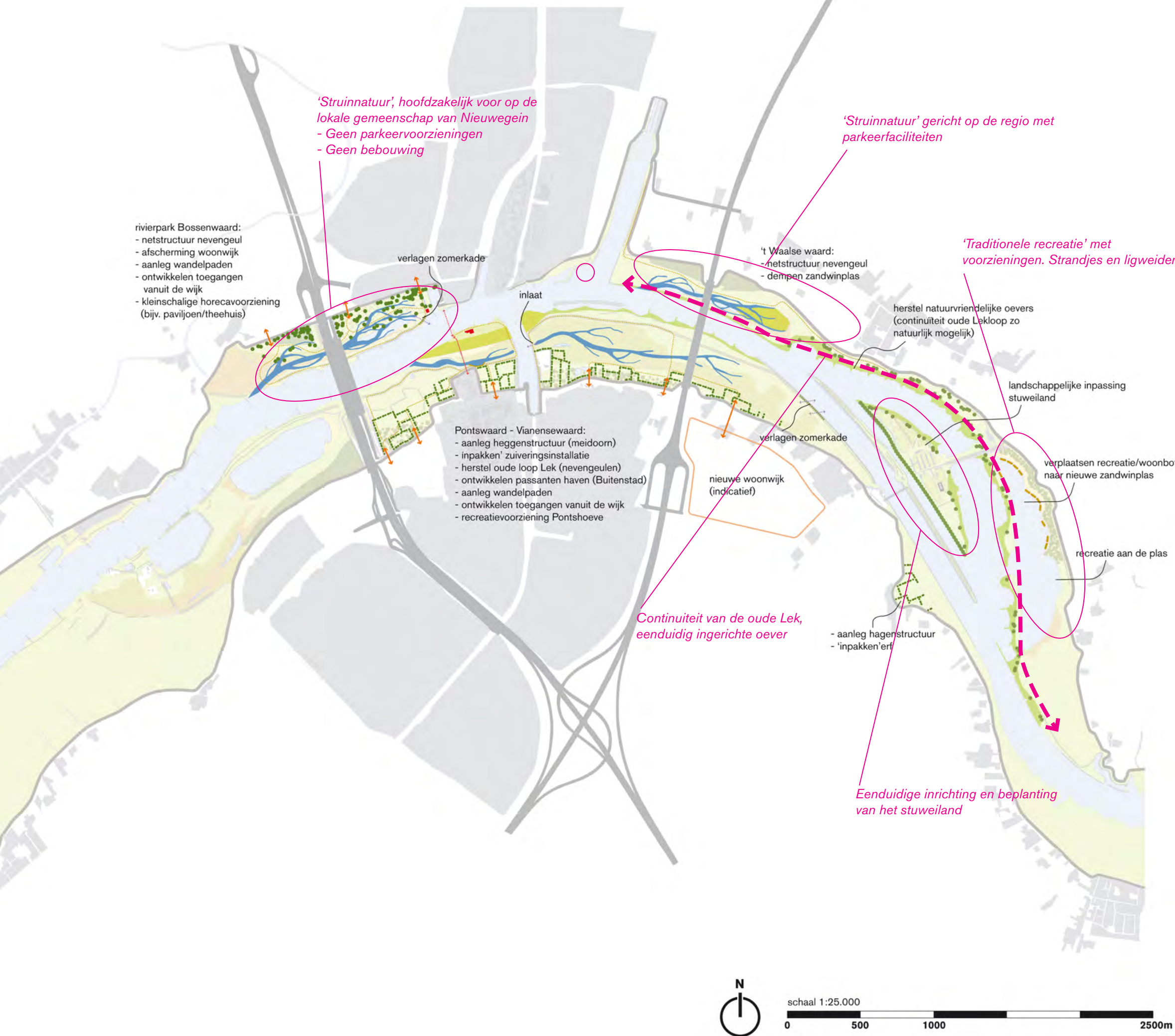
datum: 01-06-2010

“Robuuste natuur met (intensief) recreatief medegebruik”

Het landschap van de verschillende uiterwaarden kenmerkt zich door een grote verscheidenheid. De rivier de Lek en haar oevers zijn de verbindende schakel tussen de verschillende uiterwaarden en smeden het plangebied tot een eenheid.

Uitgangspunt is om zowel de eenheid als de verscheidenheid met landschappelijke ingrepen te versterken. Elke uiterwaard zijn eigen ‘kleur’ en tegelijkertijd samenhang aanbrengen als we alle uiterwaarden en de Lek gezamenlijk bekijken.

Voor wat betreft de recreatie zijn er veel zaken die een plek moeten krijgen: de molen, de passantenhaven, een parkeerplaats voor campers, etc. De insteek is om de visie op landschap en recreatie op hoofdlijnen uit te werken. Dit is leidend voor de omgang met specifieke ingrepen.

VOORKEURSALTERNATIEF

datum: 09-06-2010

samenvoeging koersen:
eerste integrale kaart

BOSSENWAARD

- getijdegeul met vertakkingen
- ontwikkelen kwelvegetaties d.m.v. geïsoleerd water en moeras
- ontwikkelen zandstrandjes
- struipaden, onverhard
- herstellen/ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
- ontwikkelen boomweide, transparante overgang woonwijk-uitwaard
- verbeteren toegankelijkheid

MIJNSHEERENWAARD/PONTSWAARD

- herstellen Oude Lek loop, ontwikkelen passanten haven
- ontwikkelen hagenstructuur (meidoorn)
- boomgroepen
- boomrijen
- herstellen/ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
- verlagen kade
- struipaden, onverhard
- verbeteren toegankelijkheid
- kleinschalige recreatievoorziening Pontshoeve
- fiets/voetveer

VIANENSEWAARD

- getijdegeul met vertakkingen
- herstellen/ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
- stimuleren aanzanding
- ontwikkelen hagenstructuur (meidoorn)
- geïsoleerd water
- ophogen maaiveld
- pluksgewijze beplanting; bossages en solitairen
- struipaden, onverhard
- verbeteren toegankelijkheid

't WAALSE WAARD en HONSWIJKERWAARDEN

- getijdegeul met vertakkingen
- herstellen/ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
- ooibos
- verbeteren toegankelijkheid Stuweiland
- nieuwe brug
- nieuwe locatie ligplaats woonboten
- ontwikkelen zandstrandjes
- inpassing woonhuis met boomgroepen
- uitbreiding Lekkanaal/Prinses Beatrixluis (indicatief)

VEGETATIETYPEN

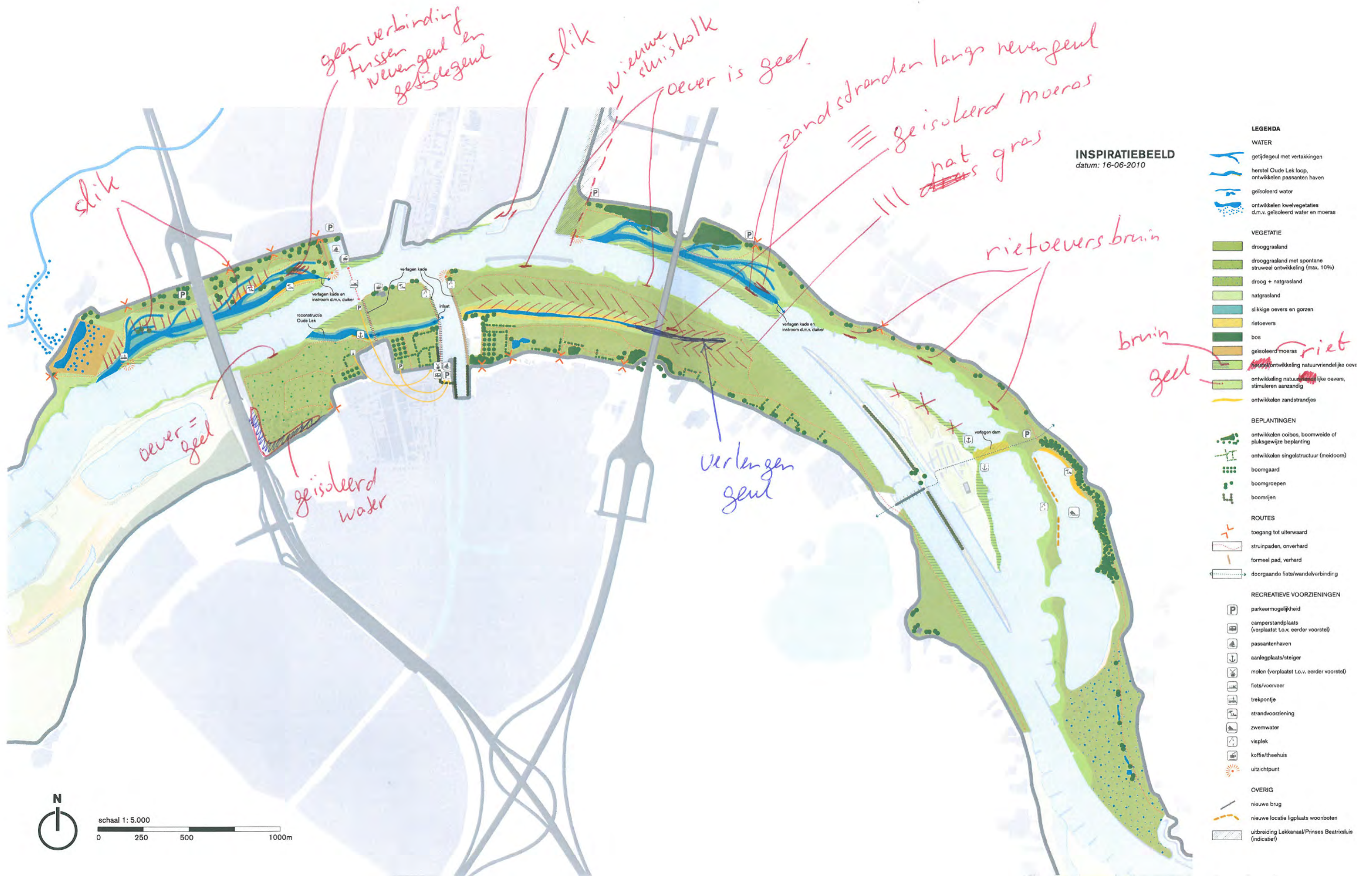
- drooggrasland
- drooggrasland met spontane struweel ontwikkeling (max. 10%)
- droog + natgrasland
- natgrasland
- slikkige oevers
- bos
- geïsoleerd moeras

2 INSPIRATIEBEELD VOOR ONTWERPATELIER I (INFOMARKT)

datum: 14 juni 2010

in overleg met Bert Overkamp, Arcadis

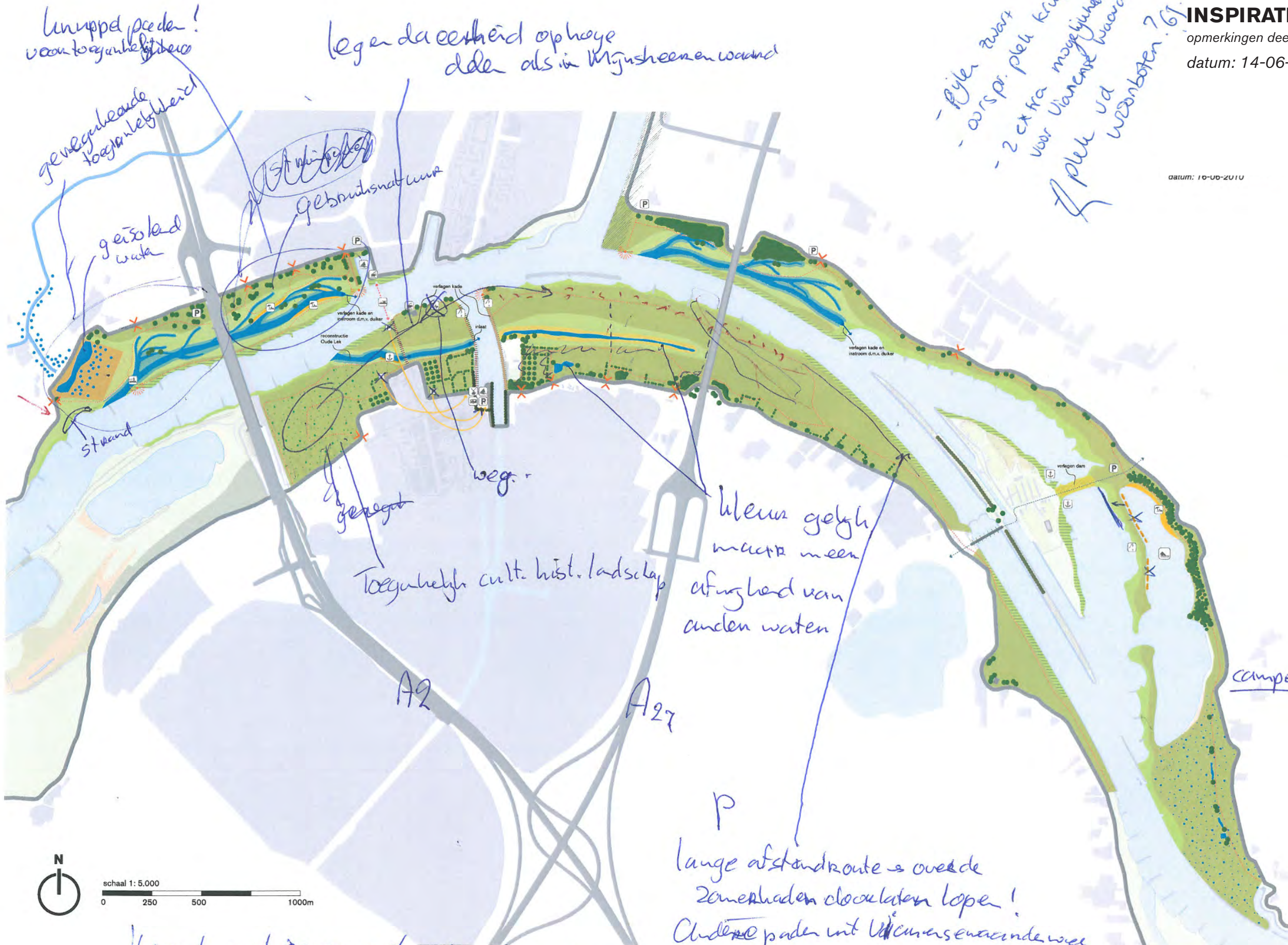

INSPIRATIEBEELD

opmerkingen deel 2 Bert Overkamp

datum: 14-06-2010

datum: 10-06-2010

LEGENDA

WATER

- getidegeul met vertakkingen
- herstel Oude Lek loop, ontwikkelen passanten haven
- geïsoleerd water
- ontwikkelen kwelvegetaties d.m.v. geïsoleerd water en moeras

VEGETATIE

- drooggrasland
- drooggrasland met spontane struweel ontwikkeling (max. 10%)
- droog + natgrasland
- natgrasland
- slikkige oevers en gorzen
- rietoevers
- bos
- geïsoleerd moeras
- herstel/ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
- ontwikkeling natuurvriendelijke oevers, stimuleren aanzandig
- ontwikkelen zandstrandjes

BEPLANTINGEN

- ontwikkelen oecobos, boomweide of plukgewijze beplanting
- ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
- boomgaard
- boomgroepen
- boomrijen

ROUTES

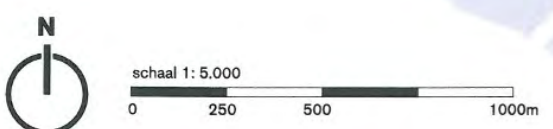
- toegang tot uiterwaard
- struipaden, onverhard
- formeel pad, verhard
- doorgaande fiets/wandelverbinding

RECREATIEVE VOORZIENINGEN

- parkeermogelijkheid
- camperstandplaats (verplaatst t.o.v. eerder voorstel)
- passantenhaven
- aanlegplaats/steiger
- molen (verplaatst t.o.v. eerder voorstel)
- fiets/voervoer
- trekponkje
- strandvoorziening
- zwemwater
- visplek
- koffie/theehuis
- uitzichtpunt

OVERIG

- nieuwe brug
- locatie ligplaats woonboten
- uitbreiding Lekkanaal/Prinses Beatrixsluis (indicatief)

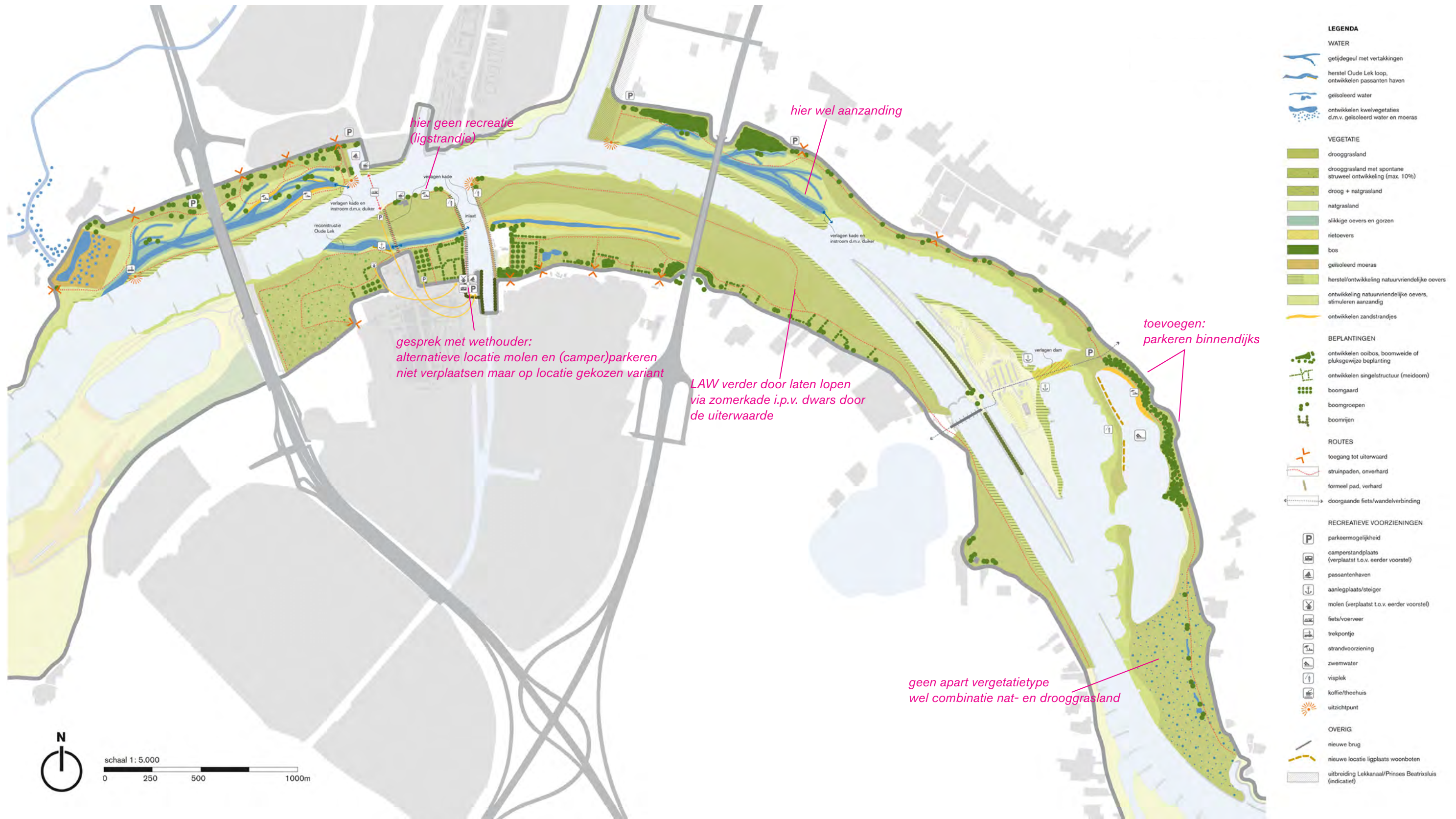
CG 113

naar afingheid

INSPIRATIEBEELD

datum: 14-06-2010

3 ONTWERPATELIER 1 (INFOMARKT)

datum: 16 juni 2010

locatie: Nieuwegein Business Center (NBC)

INSPIRATIEBEELD

LEGENDA

WATER

- getijdegeul met vertakkingen
- herstel Oude Lek loop, ontwikkelen passanten haven
- geïsoleerd water
- ontwikkelen kwelvegetaties d.m.v. geïsoleerd water en moeras

VEGETATIE

- drooggrasland
- drooggrasland met spontane struweelontwikkeling (max. 10%)
- natgrasland
- slikkige oevers en gorzen
- rietoevers
- bos
- geïsoleerd rietmoeras (Bossenwaard)
- ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
- ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzandig
- ontwikkelen zandstrandjes

BEPLANTINGEN

- ontwikkelen oobos, boomweide of plukgewijze beplanting
- ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
- boomgaard
- boomgroepen
- boomrijen

ROUTES

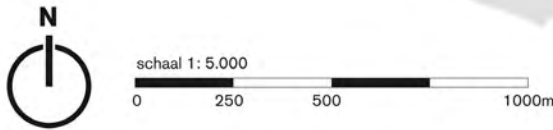
- toegang tot uiterwaard
- struipaden, onverhard
- lange afstandsroute
- formeel pad, verhard
- doorgaande fiets/wandelverbinding

RECREATIEVE VOORZIENINGEN

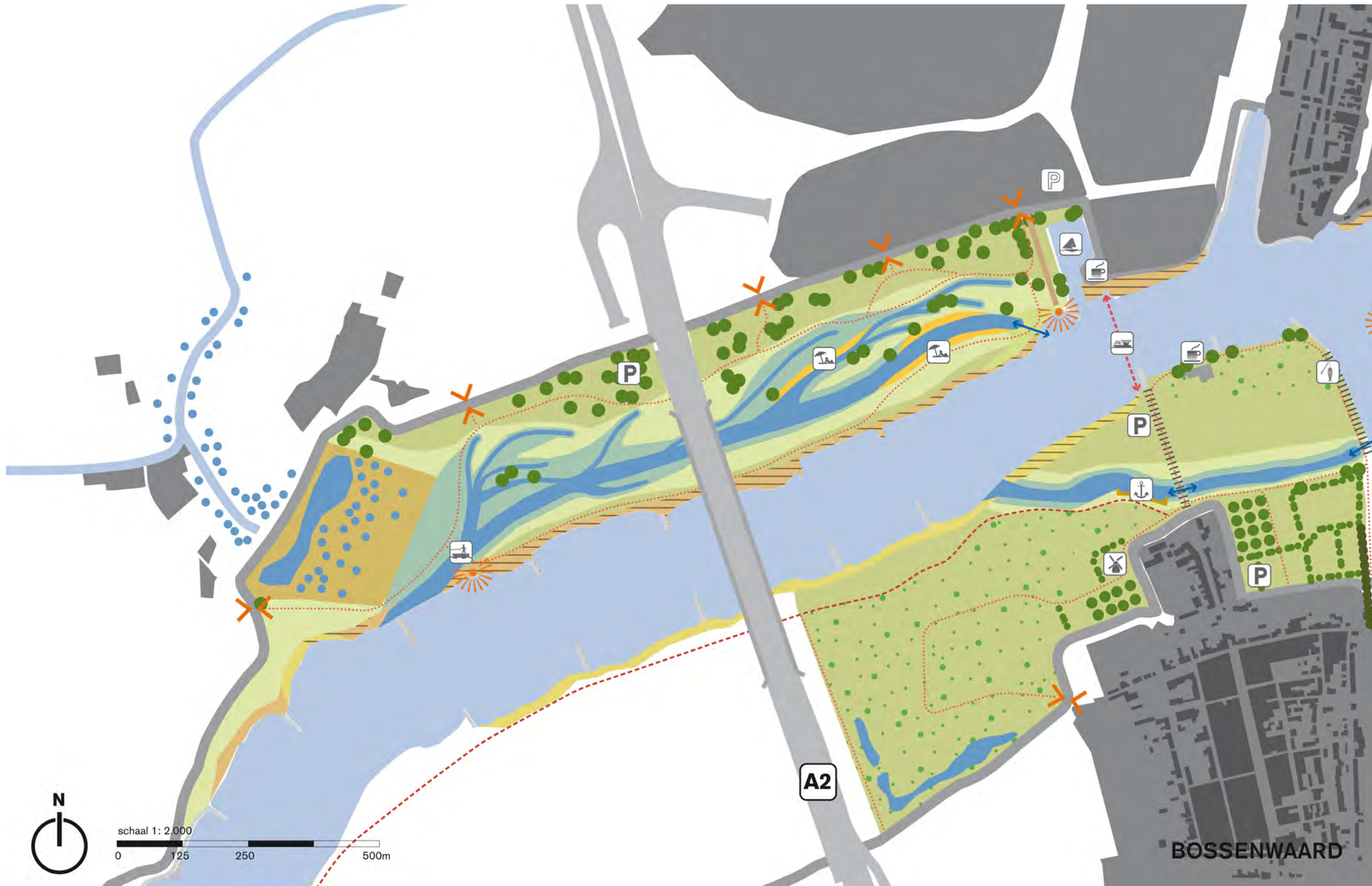
- parkeermogelijkheid
- parkeermogelijkheid binnendijs (indicatief)
- passantenhaven
- aanlegplaats/steiger
- molen
- fiets/voerveer
- trekpontje
- strandvoorziening
- zwemwater
- visplek
- koffie/theehuis
- uitzichtpunt

OVERIG

- nieuwe schipbrug
- locatie ligplaats woonboten
- reservering uitbreiding Lekkanaal/Prinses Beatrixluis (indicatief)

INSPIRATIEBEELD
datum: 16-06-2010

- LEGENDA**
- WATER**
- getijdgeul met vertakkingen
  - herstel Oude Lek loop, ontwikkelen passanten haven
  - geïsoleerd water
  - ontwikkelen kwelvegetaties d.m.v. geïsoleerd water en moeras
- VEGETATIE**
- drooggrasland
  - drooggrasland met spontane struweel ontwikkeling (max. 10%)
  - natgrasland
  - slikkige oevers en gorzen
  - rietoevers
  - bos
  - geïsoleerd rietmoeras (Bossenwaard)
  - ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
  - ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzandig
  - ontwikkelen zandstrandjes
- BEPLANTINGEN**
- ontwikkelen oobos, boomweide of pluksgewijze beplanting
  - ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
  - boomgaard
  - boomgroepen
  - boomrijen
- ROUTES**
- toegang tot uiterwaard
  - struipaden, onverhard
  - lange afstandroute
  - formeel pad, verhard
  - doorgaande fiets/wandelverbinding
- RECREATIEVE VOORZIENINGEN**
- parkeermogelijkheid
  - parkeermogelijkheid binnendijks (indicatief)
  - passantenhaven
  - aanlegplaats/steiger
  - molen
  - fiets/voerveer
  - trekponkje
  - strandvoorziening
  - zwenwater
  - visplek
  - koffie/theehuis
  - uitzichtpunt
- OVERIG**
- nieuwe schipbrug
  - locatie ligplaats woonboten
  - reservering uitbreiding Lekkanaal/ Prinses Beatrixluis (indicatief)

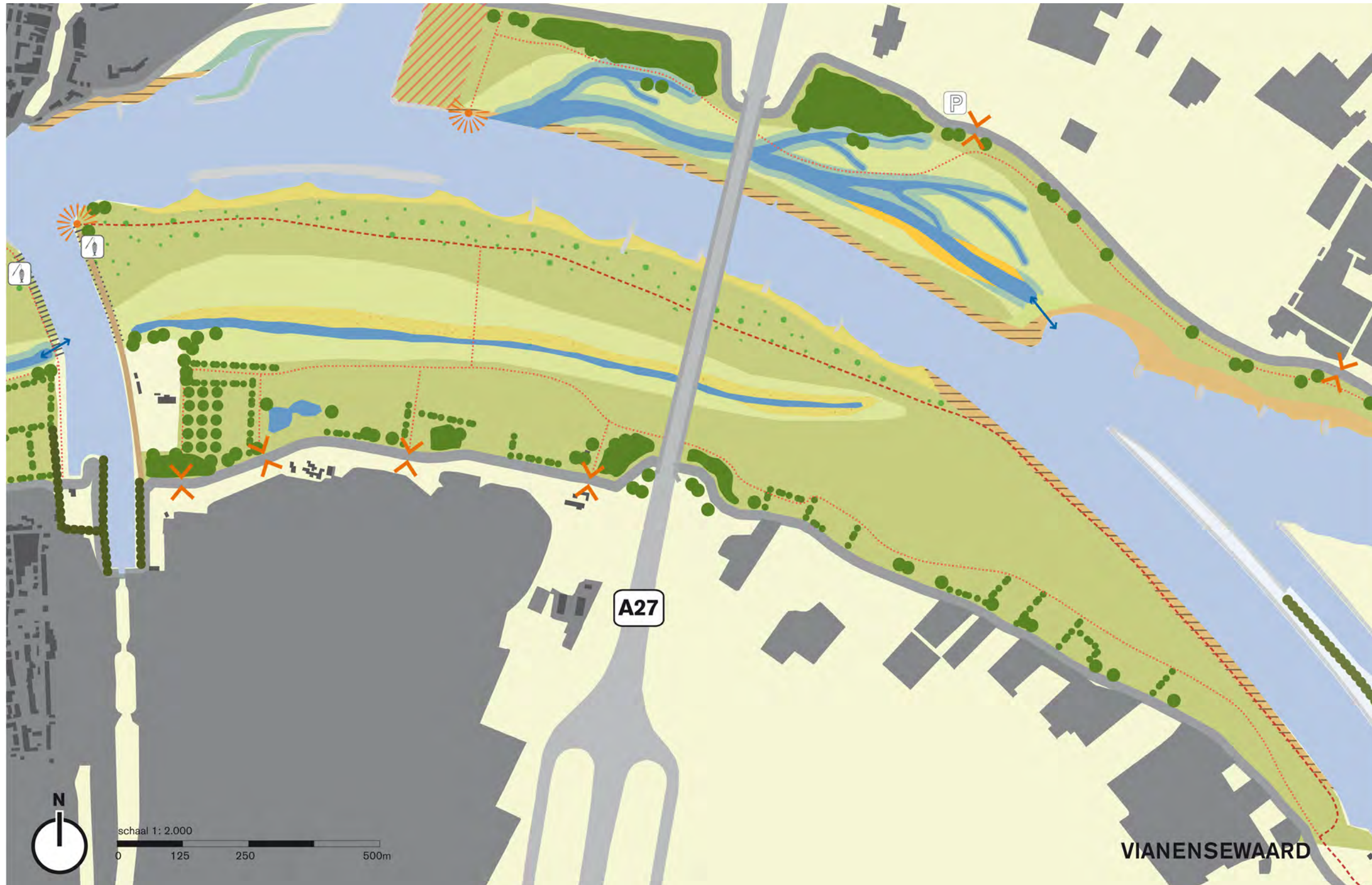

INSPIRATIEBEELD
datum: 16-06-2010

- LEGENDA**
- WATER**
- getijdengeul met vertakkingen
  - herstel Oude Lek loop, ontwikkelen passanten haven
  - geïsoleerd water
  - ontwikkelen kwelvegetaties d.m.v. geïsoleerd water en moeras
- VEGETATIE**
- drooggrasland
  - drooggrasland met spontane struweel ontwikkeling (max. 10%)
  - natgrasland
  - slikkige oevers en gorzen
  - rietoevers
  - bos
  - geïsoleerd rietmoeras (Bossewaard)
  - ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
  - ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzandig
  - ontwikkelen zandstrandjes
- BEPLANTINGEN**
- ontwikkelen oobos, boomweide of pluksgewijze beplanting
  - ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
  - boomgaard
  - boomgroepen
  - boomrijen
- ROUTES**
- toegang tot uiterwaard
  - struipaden, onverhard
  - lange afstandroute
  - formeel pad, verhard
  - doorgaande fiets/wanderverbinding
- RECREATIEVE VOORZIENINGEN**
- parkeermogelijkheid
  - parkeermogelijkheid binnendijks (indicatief)
  - passantenhaven
  - aanlegplaats/steiger
  - molen
  - fiets/voerveer
  - trekponkje
  - strandvoorziening
  - zwenwater
  - visplek
  - koffie/theehuis
  - uitzichtpunt
- OVERIG**
- nieuwe schipbrug
  - locatie ligplaats woonboten
  - reservering uitbreiding Lekkanaal/ Prinses Beatrixsluis (indicatief)

**MIJNSHEERENWAARD
en PONTWAARD**

INSPIRATIEBEELD
datum: 16-06-2010

- LEGENDA**
- WATER**
- getijdegeul met vertakkingen
  - herstel Oude Lek loop, ontwikkelen passanten haven
  - geïsoleerd water
  - ontwikkelen kwelvegetaties d.m.v. geïsoleerd water en moeras
- VEGETATIE**
- drooggrasland
  - drooggrasland met spontane struweel ontwikkeling (max. 10%)
  - natgrasland
  - slijkige oevers en gorzen
  - rietoevers
  - bos
  - geïsoleerd rietmoeras (Bosserwaard)
  - ontwikkeling natuurvriendelijke oevers
  - ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzandig
  - ontwikkelen zandstrandjes
- BEPLANTINGEN**
- ontwikkelen oobos, boomweide of pluksgewijze beplanting
  - ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
  - boomgaard
  - boomgroepen
  - boomrijen
- ROUTES**
- toegang tot uiterwaard
  - struinpaden, onverhard
  - lange afstandroute
  - formeel pad, verhard
  - doorgaande fiets/wandelverbinding
- RECREatieve VOORZIENINGEN**
- parkeermogelijkheid
  - parkeermogelijkheid binnendijks (indicatief)
  - passantenhaven
  - aanlegplaats/steiger
  - molen
  - fiets/voerveer
  - trekpontje
  - strandvoorziening
  - zwemwater
  - visplek
  - koffie/theehuis
  - uitzichtpunt
- OVERIG**
- nieuwe schipbrug
  - locatie ligplaats woonboten
  - reservering uitbreiding Lekkanaal/Prinses Beatrixluis (indicatief)

4 INSPIRATIEBEELD

- EERSTE VERWERKING OPMERKINGEN ONTWERPATELIER I
- INPUT ONTWERPSESSIE II

datum: 18 juni 2010

overleg met Bert Overkamp, Gerjan Verhoeff, Arcadis

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

5 ONTWERPSESSIE II

- WIJZIGING NAAM KAART IN: CONCEPT VOORKEURSVARIANT

datum: 23 juni 2010

overleg met projectgroep

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

CONCEPT VOORKEURSVARIANT

datum: 23-06-2010

6 CONCEPT VOORKEURSVARIANT VOOR KLANKBORDGROEP

datum: 30 juni 2010

overleg met projectgroep

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

Bossenwaard:

- passantenhaven valt buiten plangebied
- kwelwater in lijn met historische verkaveling
- driedeling struin/wandelpaden
- formele route voor mindervaliden
- toevoegen voorzieningen: vogeluitkijk, bruggetjes, speelbos
- verplaatsen aantakking geul op rivier i.v.m. locatie kribben
- geen aanleg natuurvriendelijke oevers

't Waalsewaard:

- geen parkeren binnendijks
- één kleine parkeerplaats buitendijks
- aangeven contour te dempen zandwinplas
- LAW route niet over de geul, dus geen bruggetjes nodig
- geen aanleg natuurvriendelijke oevers

Honswijkerwaard:

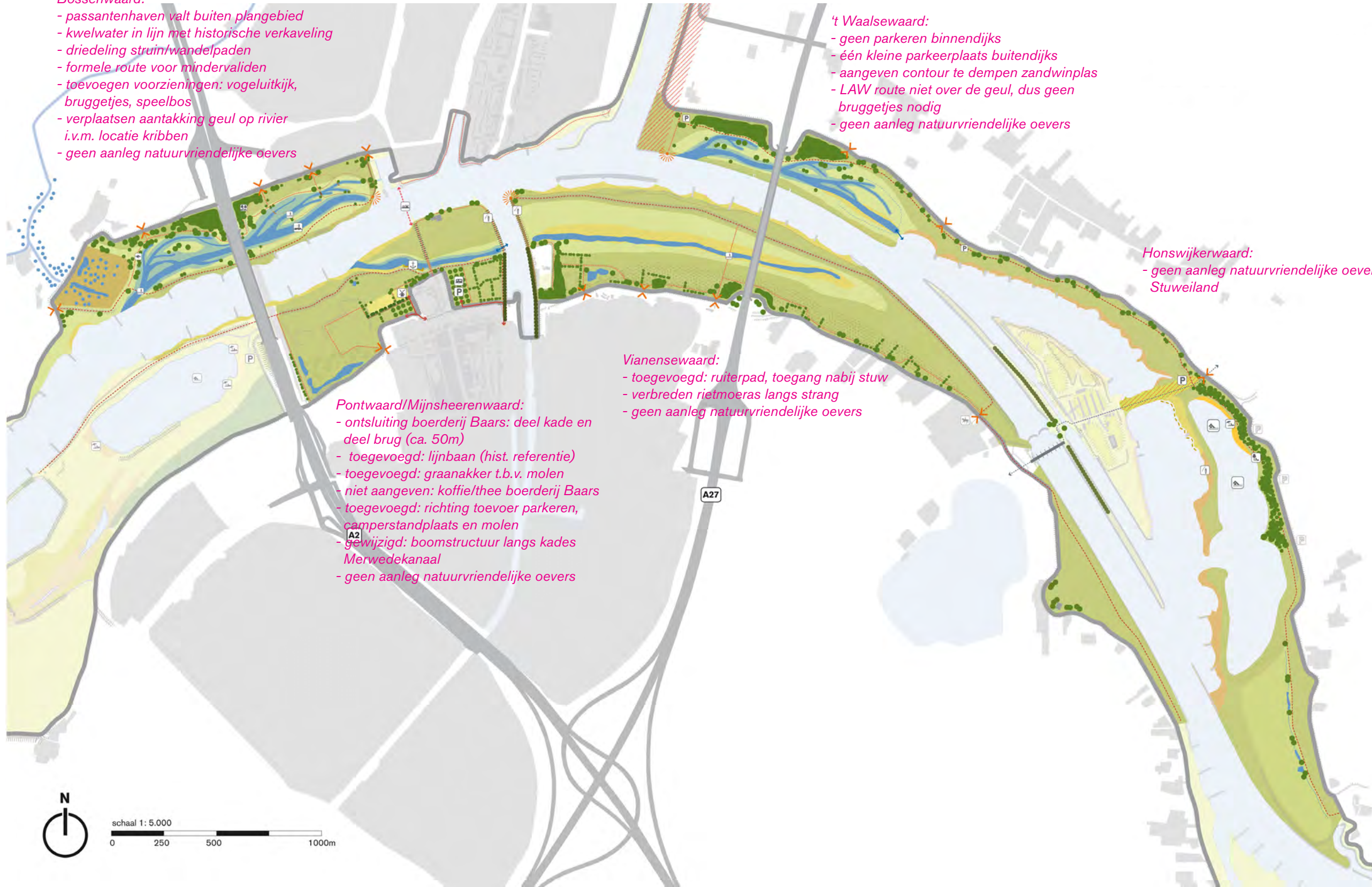
- geen aanleg natuurvriendelijke oevers
- Stuweiland

Vianensewaard:

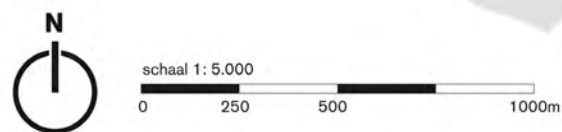
- toegevoegd: ruiterspad, toegang nabij stuw
- verbreden rietmoeras langs strang
- geen aanleg natuurvriendelijke oevers

Pontwaard/Mijnsheerenwaard:

- ontsluiting boerderij Baars: deel kade en deel brug (ca. 50m)
- toegevoegd: lijnbaan (hist. referentie)
- toegevoegd: graanakker t.b.v. molen
- niet aangeven: koffie/thee boerderij Baars
- toegevoegd: richting toevoer parkeren, camperstandplaats en molen
- gewijzigd: boomstructuur langs kades Merwedekanaal
- geen aanleg natuurvriendelijke oevers

WATER	
	Bossenwaard, 't Waalse waard; getidegeul met vertakkingen
	Pontwaard; herstel Oude Lek loop, ontwikkelen aanlegplaats
	geïsoleerd water
	ontwikkelen kwelvegetaties d.m.v. geïsoleerd water en moeras
	contour te dempen zandwinplas
VEGETATIE	
	drooggrasland
	natgrasland
	slakige oevers en gorzen
	rietoevers
	bos
	geïsoleerd rietmoeras (Bossenwaard)
	akker
	(herstel) natuurvriendelijke oevers
	ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzandig
	verlagen kade/overwal
	ontwikkelen zandstrandjes
	ophogen maaveld
BEPLANTINGEN	
	ontwikkelen oobos, boomweide of plukgewijze beplanting
	ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
	boomgaard
	boomgroepen
	boomrijen
ROUTES	
	bestaande zomerkade
	toegang tot uiterwaard
	toevoer naar molen en (camper)parkeerplaats
	struinpaden niet gemarkeerd, onverhard
	wandelpaden gemarkeerd, onverhard
	lange afstandsroute, gemarkeerd, onverhard
	formaal struinp pad mindervaliden, halfverhard
	formeel pad, halfverhard
	ruiterspad
	doorgaande fiets/wanderverbinding
RECREATIEVE VOORZIENINGEN	
	parkeermogelijkheid
	parkeermogelijkheid binnendijks (indicatief)
	camperstandplaats
	aanlegplaats/steiger
	molen
	fiets/voerveer
	trekponje
	loopbrug
	ruiterspad; toegang tot uiterwaard
	strandvoorziening
	zwemwater
	visplek
	speelbos
	loopplank of oversteek m.b.v. vlonder
	uitzichtpunt
OVERIG	
	brug (t.b.v. toegankelijkheid Pontwaard en boerderij)
	reconstructie oude lijnbaan Buitenstad
	verlagen dam Stuweiland
	nieuwe schipbrug
	locatie ligplaats woornboten
	ruimte reservering uitbreiding Lekkanaal/Prinnes Deutzsluis (indicatief)

8 INTERNE WERKSESSIE

datum: 15 juli 2010

locatie: Bosch Slabbers, Arnhem

aanwezig: Tijs van Loon - Bosch Slabbers

Willem Jan van Ras - Bosch Slabbers

Bert Overkamp - Arcadis

Gerjan Verhoeff - Arcadis

Saskia van Vuren - HKV

Andries Paarlberg - HKV

Tom van den Berg - HKV

Rolien van der Mark - Deltares

CONCEPT VOORKEURSVARIANT

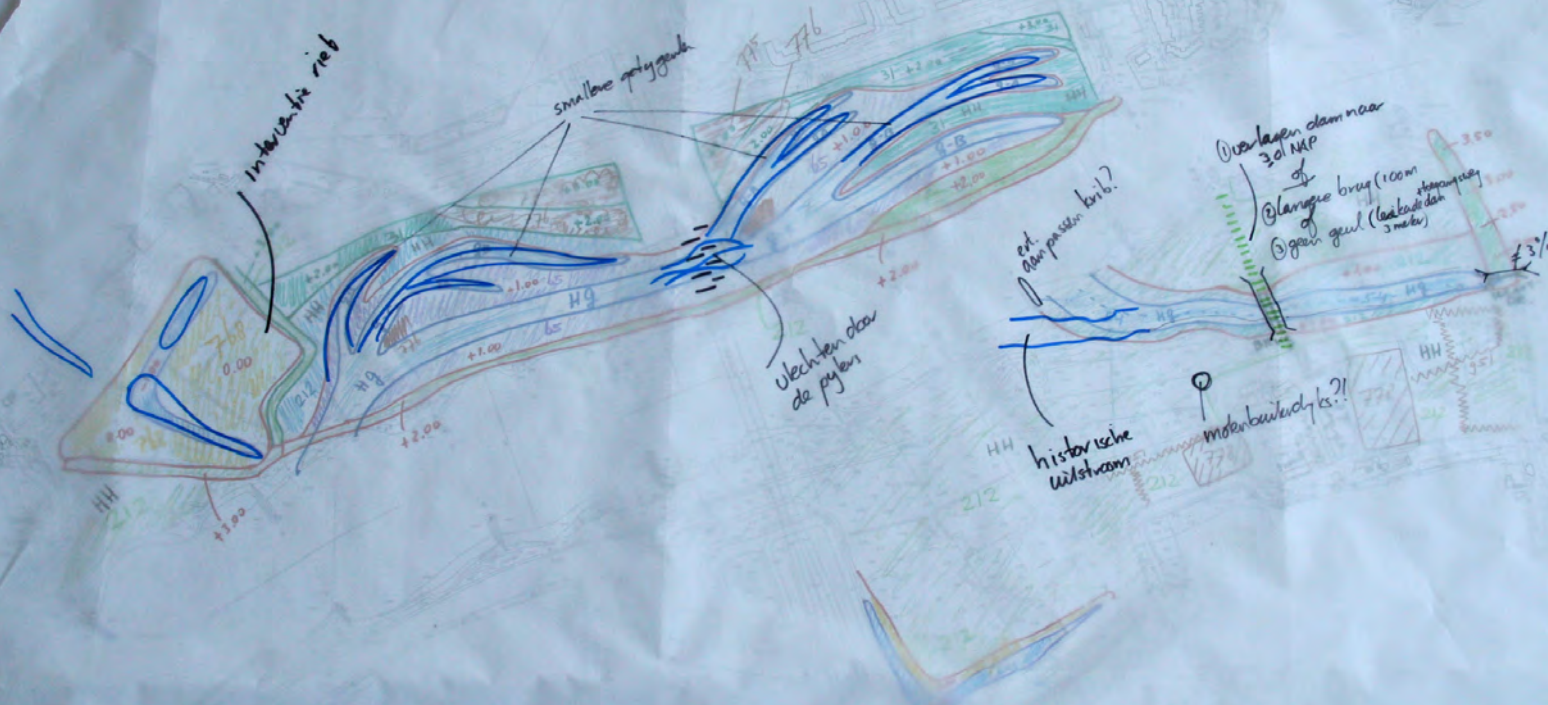
structuurkaart (ecotopen)

door: Bert Overkamp, Arcadis

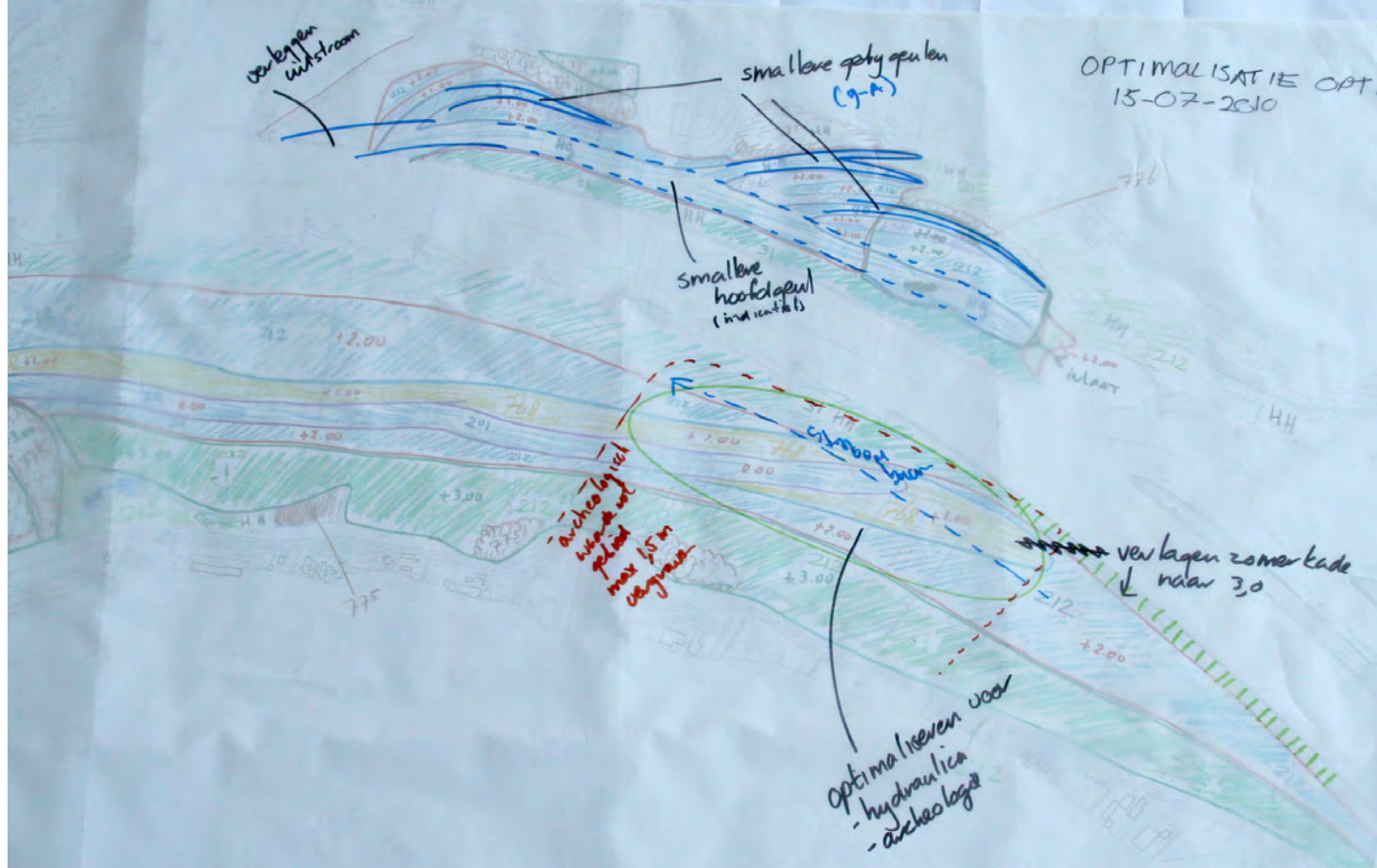
optimalisatie opties
15-07-2010

CONCEPT VOORKEURSVARIANT

optimalisatie opties
datum: 15-06-2010

OPTIMALISATIE OPTIES
15-07-2010

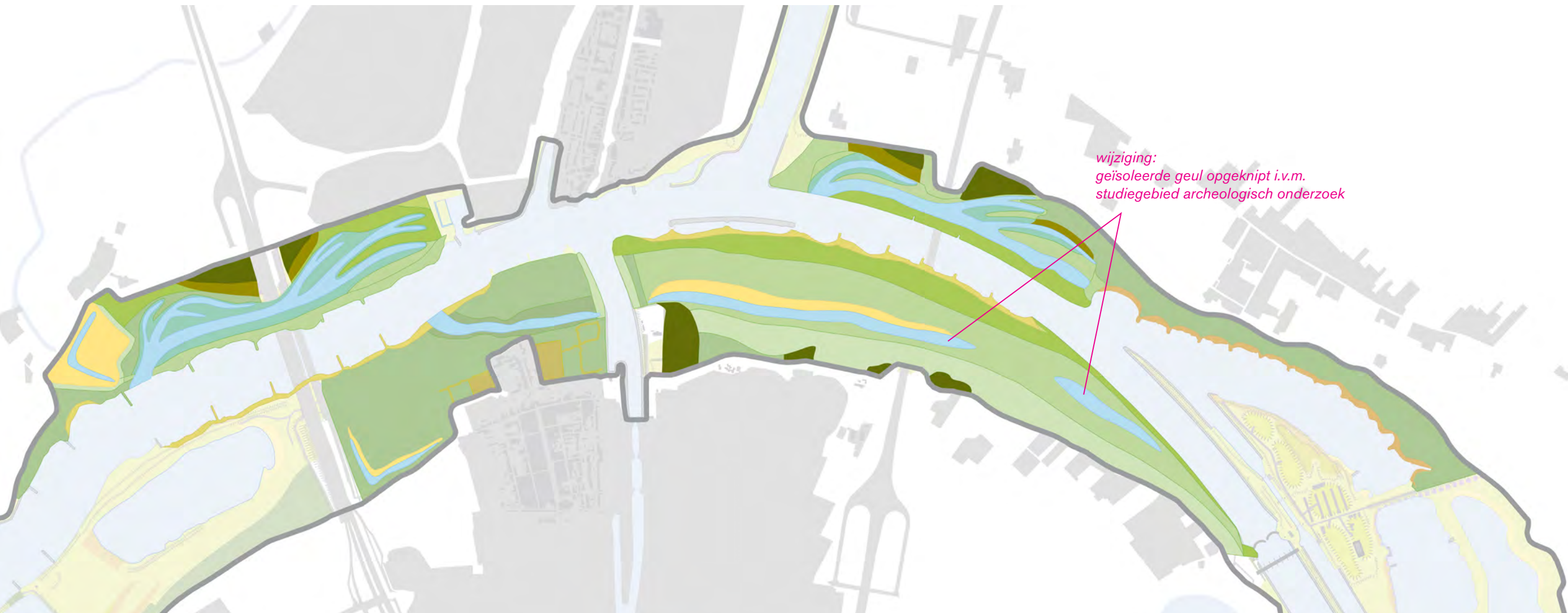

CONCEPT VOORKEURSVARIANT

structuurkaart (ecotopen) gedigitaliseerd

datum: 21-07-2010

ECOTOPEN

- natte pioniersvegetatie
- rietmoeras
- nat grasland
- droog grasland
- droog grasland met 10% doornstruweel
- meidoornhagen
- zachthoutooibos
- hardhoutooibos
- boomgaard

CONCEPT VOORKEURSVARIANT

optimalisatie variant

datum: 21-07-2010

aangepaste geulen en overig water:
HKV hanteert deze als basis voor
berekeningen

WATER

- Bossenwaard, Waalse waard; getijdegeul met vertakkingen
- Pontwaard; herstel Oude Lek loop, ontwikkelen aanlegplaats
- geïsoleerd water
- ontwikkelen kwelvegetaties d.m.v. geïsoleerd water en moeras
- contour te dempen zandwinplas

VEGETATIE

- drooggrasland
- natgrasland
- slikkige oevers en gorzen
- rietoevers
- bos
- geïsoleerd rietmoeras (Bossenwaard)
- akker
- (herstel) natuurvriendelijke oevers
- ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzandig
- verlagen kade/overwal
- ophogen maaiveld

BEPLANTINGEN

- ontwikkelen oobos, boomweide of plukgewijze beplanting
- ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
- boomgaard
- boomgroepen
- boomrijen

ROUTES

- bestaande zomerkade
- toegang tot uiterwaard
- toevoer naar molen en (camper)parkeerplaats
- struinpaden niet gemarkeerd, onverhard
- wandelpaden gemarkeerd, onverhard
- lange afstandsroute, gemarkeerd, onverhard
- formaal struinp pad mindervaliden, halfverhard
- formeel pad, halfverhard
- rui terpad
- doorgaande fiets/wanderverbinding

RECREATIEVE VOORZIENINGEN

- parkeermogelijkheid
- parkeermogelijkheid binnendijks (indicatief)
- camperstandplaats
- aanlegplaats/steiger
- molen
- fiets/voerveer
- trekpon tje
- loopbrug
- rui terpad; toegang tot uiterwaard
- strandvoorziening
- zwemwater
- visplok
- speelbos

OVERIG

- brug (i.b.v. toegankelijkheid Pontwaard en boerden)
- loopplank of oversteek m.b.v. vlond er
- uitzichtpunt
- reconstructie oude lijnbaan Buitenstad
- verlagen dam Stuweland
- nieuwe schipbrug
- locatie ligplaats woonboten
- ruimtereservering uitbreiding Lekkanaal/Prinsees Beatrixsluis (indicatief)

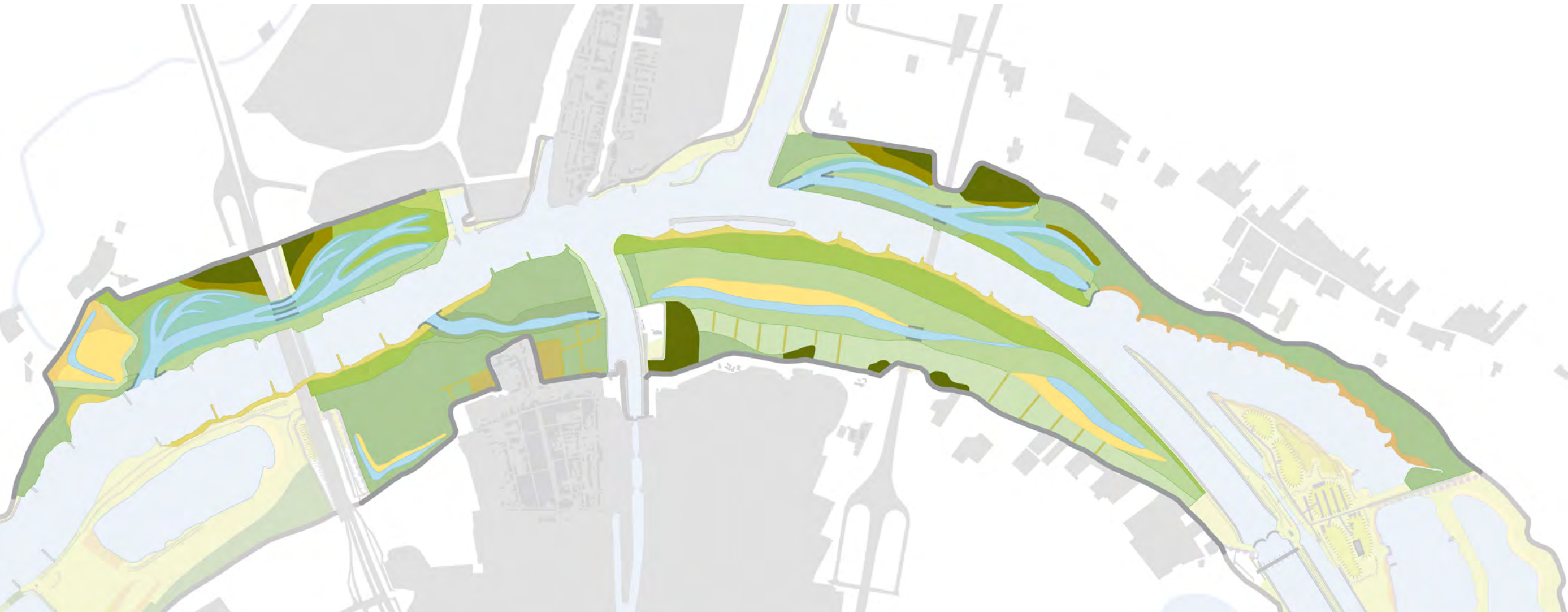

CONCEPT VOORKEURSVARIANT

structuurkaart (ecotopen) gedigitaliseerd

datum: 04-08-2010

ECOTOPEN

- natte pioniersvegetatie
- rietmoeras
- nat grasland
- droog grasland
- droog grasland met 10% doornstruweel
- meidoornhagen
- zachthoutoibos
- hardhoutoibos
- boomgaard

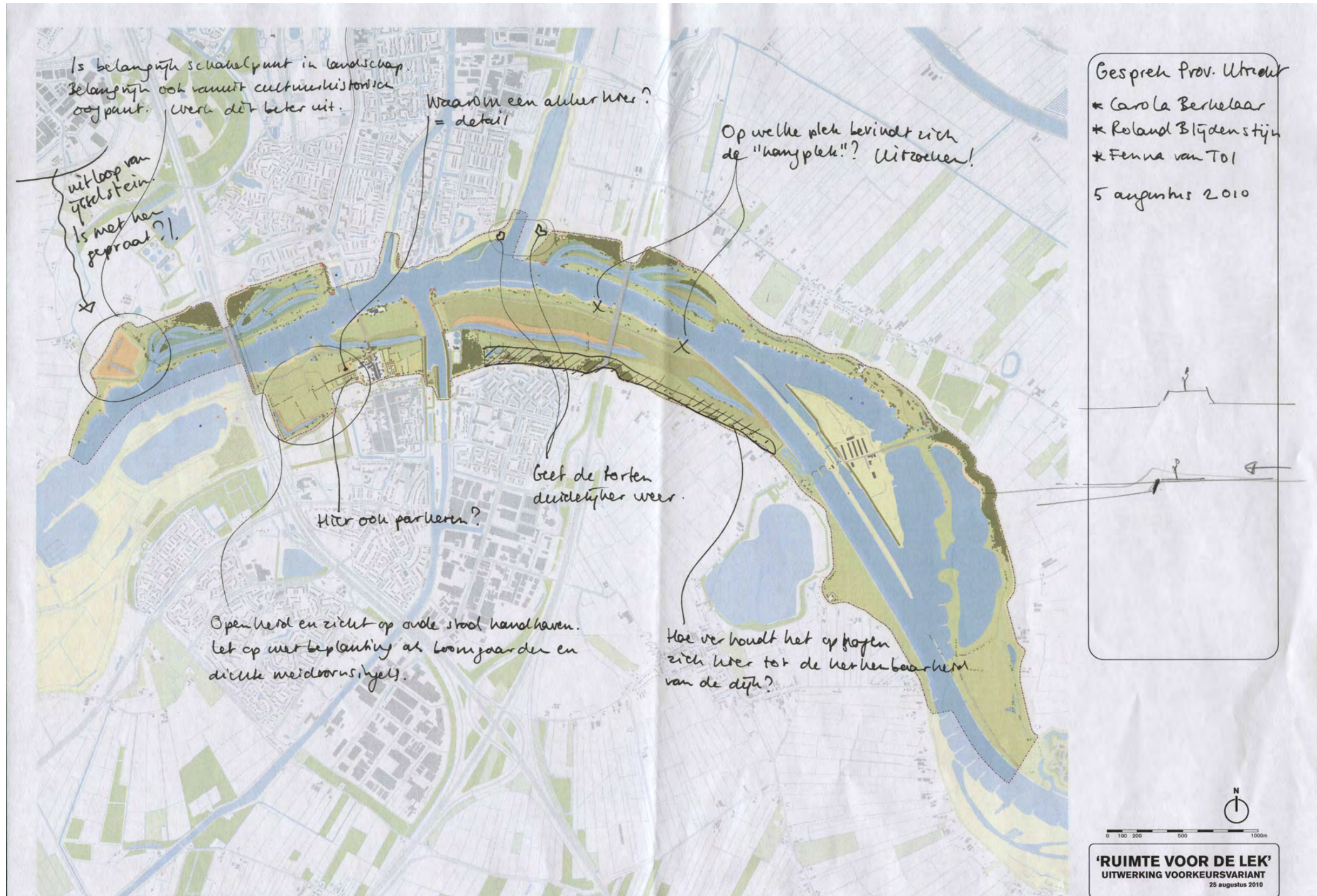
9 OVERLEG PROVINCIE UTRECHT

datum: 5 augustus 2010

locatie: Provinciehuis Utrecht

aanwezig: Carola Berkelaar (provincie Utrecht)
Roland Blijdenstijn (provincie Utrecht)

Fenna van Tol (provincie Utrecht)
Martijn Franssen (Bosch Slabbers)

10 ONTWERPSESSIE III

datum: 17 augustus 2010

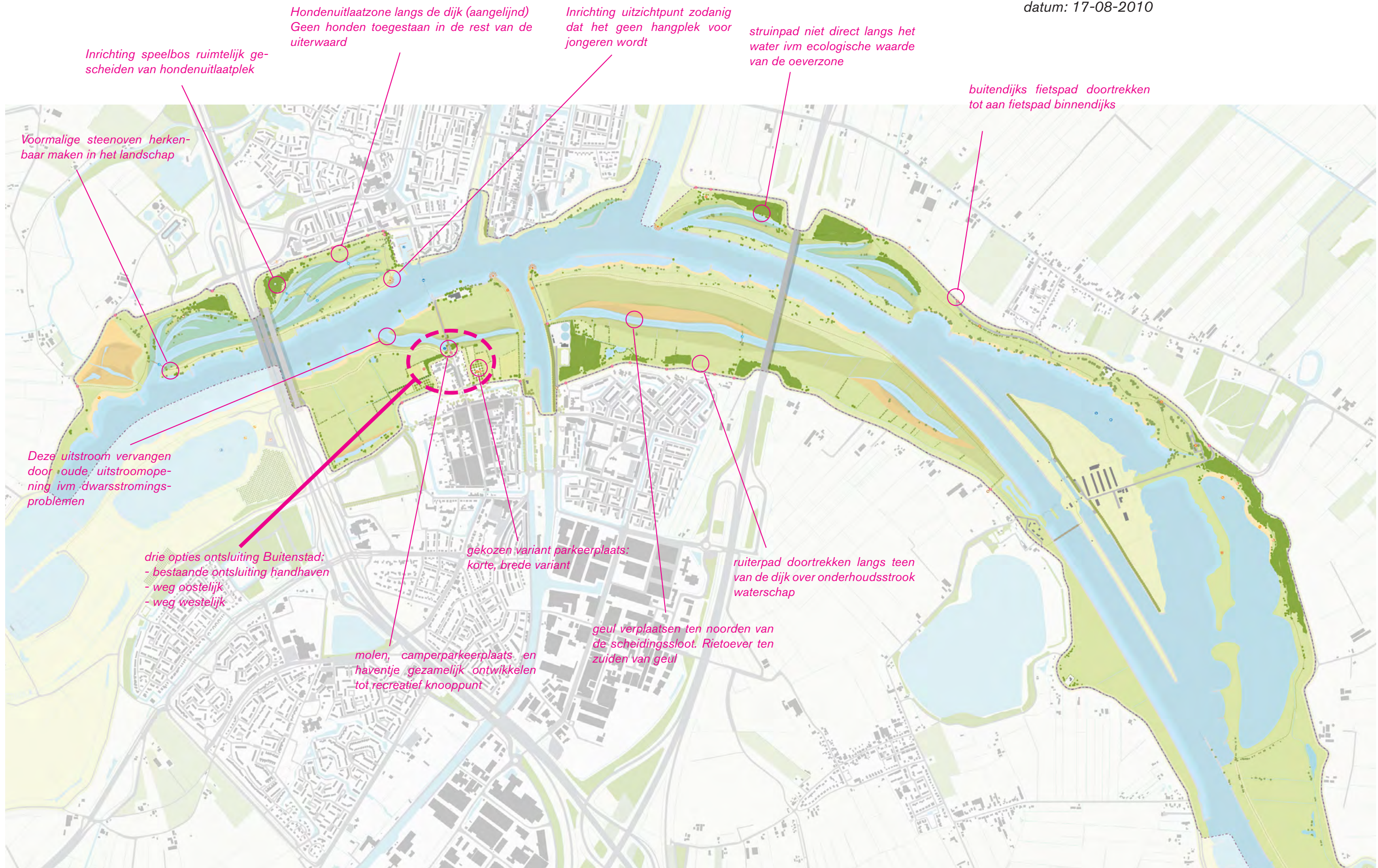
locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

*aanwezig: Steef van Baalen (Arcadis) (vz)
Tijs van Loon (Bosch Slabbers)
Martijn Franssen (Bosch Slabbers)
Saskia van Vuren (HKV)
Andries Paarlberg (HKV)
Bert Overkamp (Arcadis)
Arnold Pors (Arcadis)
Gerrit Morren (Arcadis)
Jurriaan Lambeek (Arcadis)
Anke Westra (Arcadis)
Daan Martens (prov Utrecht)
Hans Mankor (prov Utrecht)
Anneke Boerma (prov Utrecht)
Maartje Donkers (Arcadis) (verslag)*

ONTWERP VOORKEURSVARIANT

datum: 17-08-2010

ONTWERP VOORKEURSVARIANT

structuurkaart (ecotopen)

door: Bert Overkamp, Arcadis

datum: 17-08-2010

11 OVERLEG ZEILVERENIGING EN STICHTING WIPKORENMOLEN

datum: 18 augustus 2010

locatie: 't Schipbrug (RWS), Nieuwegein

Aanwezig: Willem Jan van Ras (Bosch Slabbers)

Anneke Boerma (Provincie Utrecht)

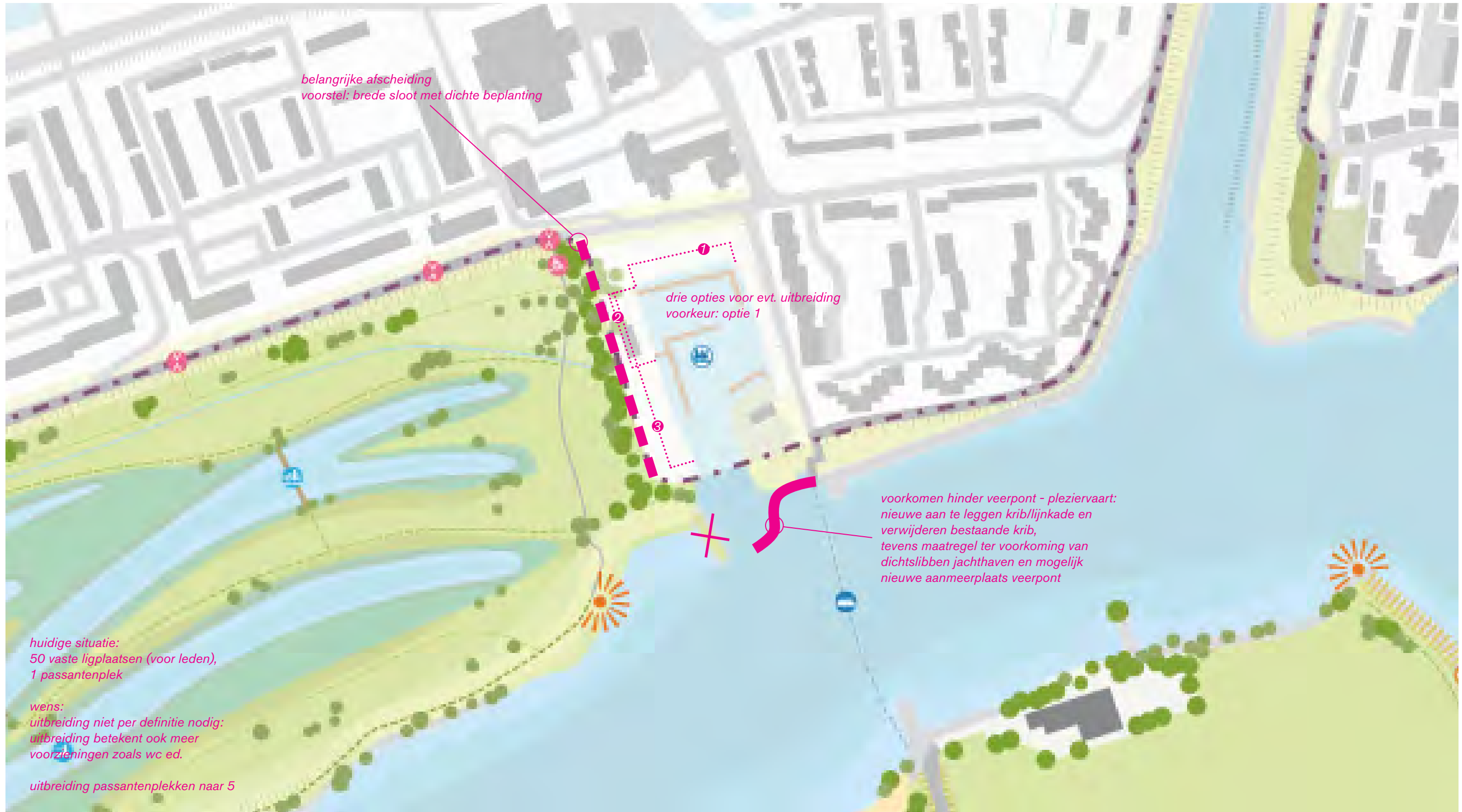
Zeilvereniging

Stichting Wipkorenmolen

OVERLEG ZEILVERENIGING

datum: 18-08-2010

belangrijke afscheiding
voorstel: brede sloot met dichte beplanting

drie opties voor evt. uitbreiding
voorkeur: optie 1

voorkomen hinder veerpont - pleziervaart:
nieuwe aan te leggen krib/lijnkade en
verwijderen bestaande krib,
tevens maatregel ter voorkoming van
dichtslibben jachthaven en mogelijk
nieuwe aanmeerplaats veerpont

huidige situatie:
50 vaste ligplaatsen (voor leden),
1 passantenplek

wens:
uitbreiding niet per definitie nodig;
uitbreiding betekent ook meer
voorzieningen zoals wc ed.

uitbreiding passantenplekken naar 5

OVERLEG STICHTING WIPKORENMOLEN

datum: 18-08-2010

verwezen wordt naar website Herbouw
"Wipkorenmolen Vianen in de Buitenstad":
www.vianen-zederik-digitaal.nl/bedrijf.php?ID=9

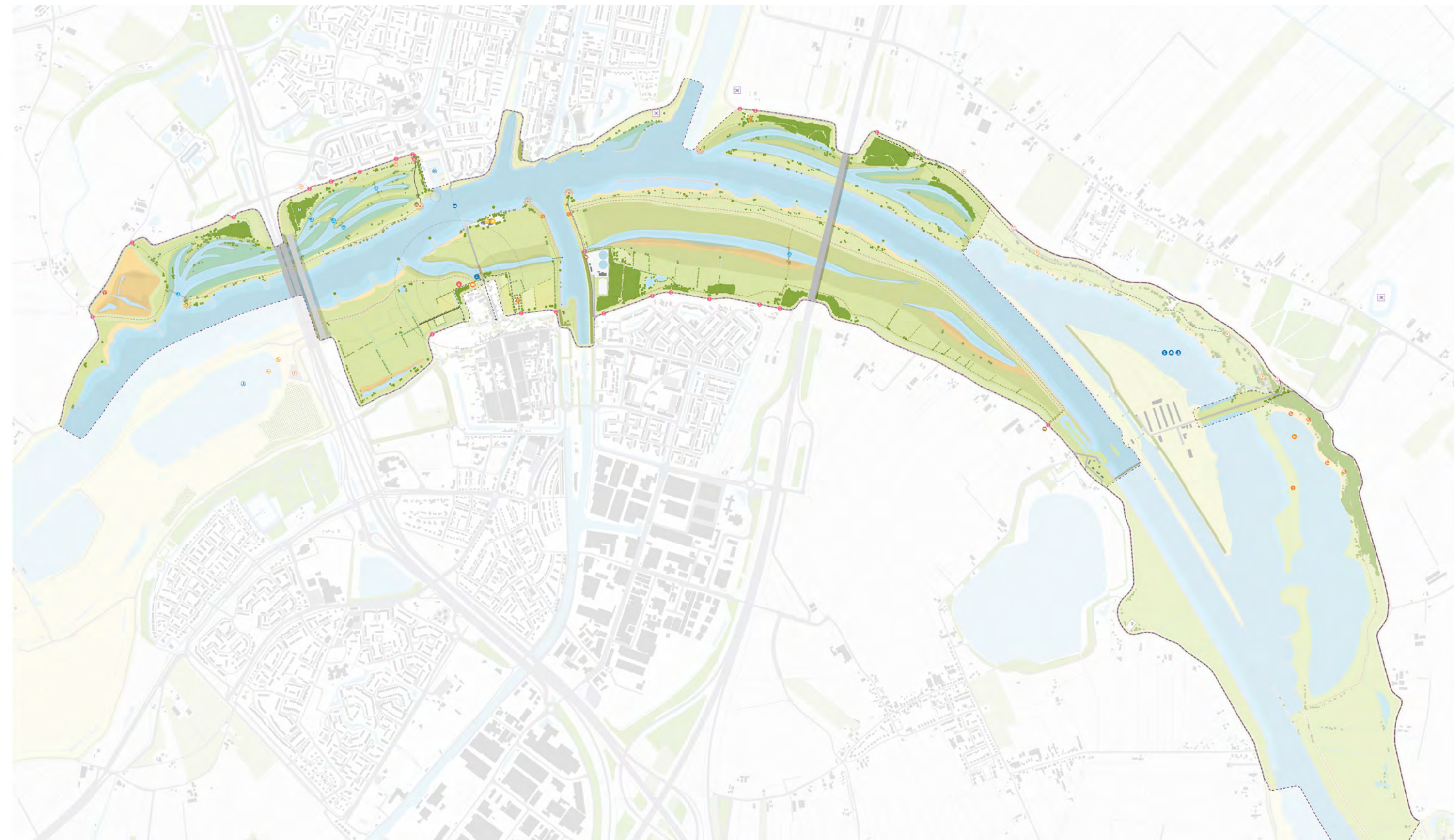

12 ONTWERPATELIER 2

datum: 25 augustus 2010

locatie: van der Valk hotel Vianen

VOORLOPIG ONTWERP

BOSSENWAARD

Uitbreiding jachthaven met 5 passantenaanlegplaatsen

Beperkte recreatieve voorzieningen

- aanbrengen duidelijke zonering (stelsel van struinpaden in oostelijk deel, 1 ommetje in westelijk deel)
- speelbos: ingang nabij bruggenhoofd, uitloop gehele oostelijk deel
- trekpontjes en bruggetjes over geulen
- hondenuitlaatplaats langs de dijk (elders geen honden toegestaan)
- invalidenpad naar rustpunt met uitzicht
- GEEN strandvoorzieningen

Markeren oude loop Kromme IJssel

- ontwikkeling rietmoeras
- verbeelding d.m.v. landschapskunst

Getijde natuur

- vertakt geulenstelsel
- slikvegetatie
- open landschap, vrij uitzicht vanuit woonwijk (lage begroeing)

Uitzichtpunt
Risico op overlast wordt meegenomen bij het ontwerpen

Harde oeververdediging handhaven

WATER

- Bossenwaard, Waalse waard; getijdgeul met vertakkingen
- Pontwaard; herstel Oude Lek loop, reconstructie historische haven
- geïsoleerd water
- contour te dempen zandwinplas
- duiker

VEGETATIE

- ruw, drooggrasland, max. 10% struweel
- drooggrasland
- natgrasland
- slikkige oevers en gorzen
- geïsoleerd rietmoeras
- (ooi)bos
- ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzanding

BEPLANTINGEN

- ontwikkelen ooi)bos, boomweide of plukgewijze beplanting/struweel
- ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
- boomgaard
- boomrijen
- reconstructie oude lijnbaan Buitenstad

ROUTES

- struinpaden niet gemarkeerd, onverhard
- wandelpaden gemarkeerd, onverhard
- formeel pad mindervaliden, halfverhard
- ruijterpad
- fietspad
- varianten ontsluiting rondom Buitenstad

VOORZIENINGEN bestaand / nieuw

- parkeermogelijkheid
- toegang tot uiterwaard
- hellingbaan t.b.v. toegankelijkheid minder validen
- passantenhaven / aanlegplaats
- fiets/voerveer
- trekpontje (mits veilig uitvoerbaar)
- loopbrug (mits veilig uitvoerbaar)
- waterrecreatie
- strandvoorziening/ligweide
- visplek
- zwemwater
- horeca
- hondenuitlaatstrook
- ruijterpad; toegang tot uiterwaard
- camperparkeren
- locatie reconstructie wipkorenmolens
- speelbos
- vergroten herkenbaarheid voormalige steenoven
- locatie landschapskunst
- uitzichtpunt

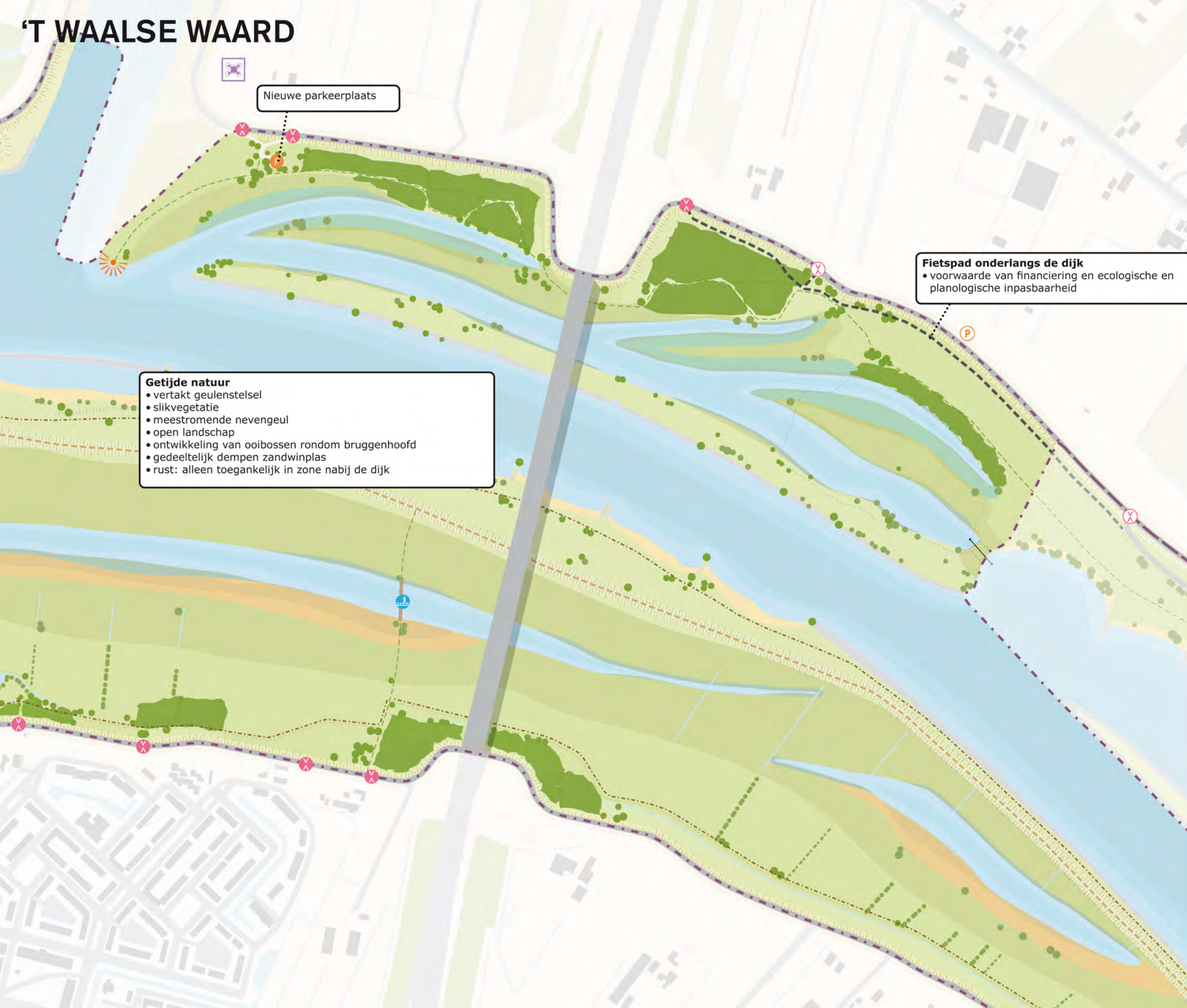
OVERIG

- brug over oude Lekarm (Pontwaard)
- schipbrug
- verlagen leikades Merwedekanaal
- fort of bunker Hollandse Waterlinie
- contour molenbiotop (300m)
- krijsaanpassing jachthaven (mits haalbaar)

'T WAALSE WAARD

Nieuwe parkeerplaats

Fietspad onderlangs de dijk
 • voorwaarde van financiering en ecologische en planologische inpasbaarheid

Getijde natuur

- vertakt geulenstelsel
- slikvegetatie
- meestromende nevengeul
- open landschap
- ontwikkeling van oobossen rondom bruggenhoofd
- gedeeltelijk dempen zandwinplas
- rust: alleen toegankelijk in zone nabij de dijk

WATER

- Bossenwaard, 't Waalse waard; getijdengeul met vertakkingen
- Pontwaard; herstel Oude Lek loop, reconstructie historische haven
- geïsoleerd water
- contour te dempen zandwinplas
- duiker

VEGETATIE

- ruw, drooggrasland, max. 10% struweel
- drooggrasland
- natgrasland
- slikkige oevers en gorzen
- geïsoleerd rietmoeras
- (oo)bos
- ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzandig

BEPLANTINGEN

- ontwikkelen oobos, boomweide of plukgewijze beplanting/struweel
- ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
- boomgaard
- boomrijen
- reconstructie oude lijnbaan Buitenstad

ROUTES

- struïnpaden niet gemarkeerd, onverhard
- wandelpaden gemarkeerd, onverhard
- formeel pad mindervaliden, halfverhard
- ruijterpad
- fietspad
- varianten ontsluiting rondom Buitenstad

VOORZIENINGEN bestaand / nieuw

- parkeermogelijkheid
- toegang tot uiterwaard
- hellingbaan t.b.v. toegankelijkheid minder validen
- passantenhaven / aanlegplaats
- fiets/voervoer
- trekponjtje (mits veilig uitvoerbaar)
- loopbrug (mits veilig uitvoerbaar)
- waterrecreatie
- strandvoorziening/ligweide
- visplek
- zwemwater
- horeca
- hondenuitlaatstrook
- ruijterpad; toegang tot uiterwaard
- camperparkeren
- locatie reconstructie wipkorenmolens
- speelbos
- vergroten herkenbaarheid voormalige steenoven
- locatie landschapskunst
- uitzichtpunt

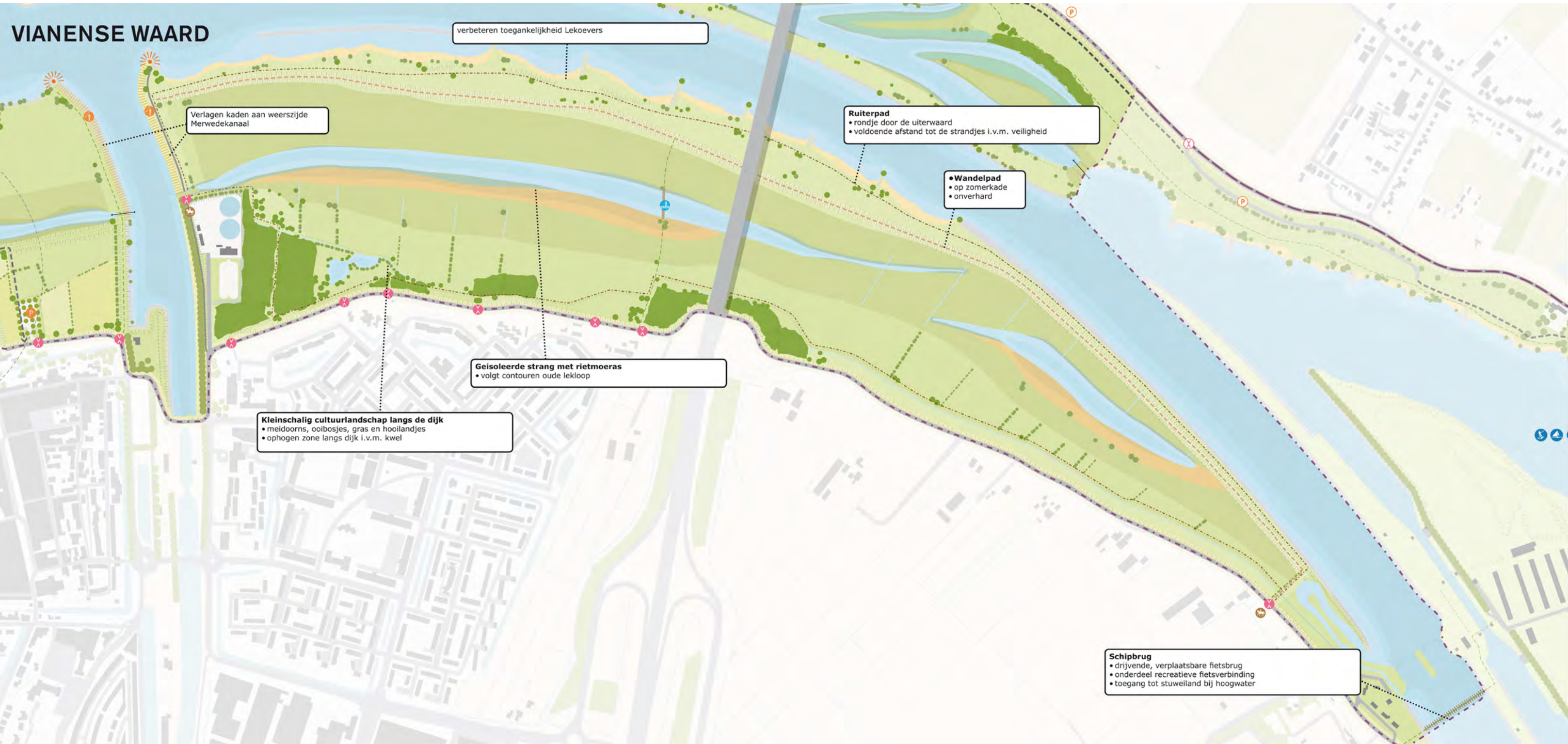
OVERIG

- brug over oude Lekarm (Pontwaard)
- schipbrug
- verlagen leiakades Merwedekanaal
- fort of bunker Hollandse Waterlinie
- contour molenbiotop (300m)
- krijsbaanpassing jachthaven (mits haalbaar)

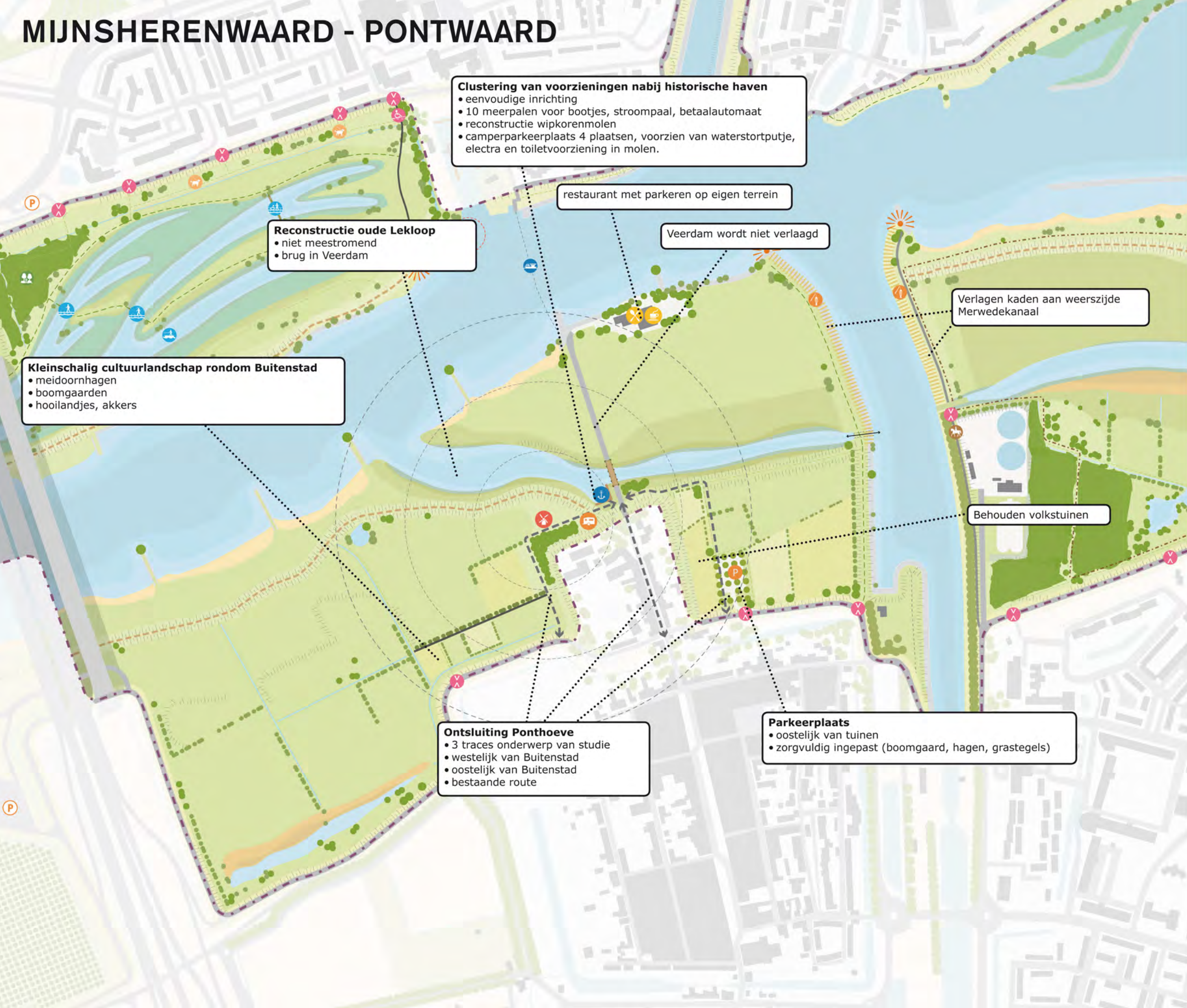

VIANENSE WAARD

MIJNSHERENWAARD - PONTWAARD

Clustering van voorzieningen nabij historische haven

- eenvoudige inrichting
- 10 meerpalen voor bootjes, stroompaal, betaalautomaat
- reconstructie wipkorenmolens
- camperparkeerplaats 4 plaatsen, voorzien van waterstortputje, electra en toiletvoorziening in molen.

Reconstructie oude Lekloop

- niet meestromend
- brug in Veerdam

Kleinschalig cultuurlandschap rondom Buitenstad

- meidoornhagen
- boomgaarden
- hooilandjes, akkers

restaurant met parkeren op eigen terrein

Veerdam wordt niet verlaagd

Verlagen kaden aan weerszijde Merwedekanaal

Behouden volkstuinten

Ontsluiting Ponthoeve

- 3 traces onderwerp van studie
- westelijk van Buitenstad
- oostelijk van Buitenstad
- bestaande route

Parkeerplaats

- oostelijk van tuinen
- zorgvuldig ingepast (boomgaard, hagen, grastegels)

WATER

- Bossenwaard, 1 Waalse waard; getijdgeueel met vertakkingen
- Pontwaard; herstel Oude Lek loop, reconstructie historische haven
- geïsoleerd water
- contour te dempen zandwinplas
- duiker

VEGETATIE

- ruw, drooggrasland, max. 10% struweel
- drooggrasland
- natgrasland
- slikkige oevers en gorzen
- geïsoleerd rietmoeras
- (ooi)bos
- ontwikkeling natuurlijke oevers, stimuleren aanzanding

BEPLANTINGEN

- ontwikkelen oobos, boomweide of plukgewijze beplanting/struweel
- ontwikkelen singelstructuur (meidoorn)
- boomgaard
- boomrijen
- reconstructie oude lijnbaan Buitenstad

ROUTES

- struinpaden niet gemarkeerd, onverhard
- wandelpaden gemarkeerd, onverhard
- formeel pad mindervaliden, halfverhard
- ruiterpad
- fietspad
- varianten ontsluiting rondom Buitenstad

VOORZIENINGEN bestaand / nieuw

- parkeermogelijkheid
- toegang tot uiterwaard
- hellingbaan t.b.v. toegankelijkheid minder validen
- passantenhaven / aanlegplaats
- fiets/voervoer
- trekponkje (mits veilig uitvoerbaar)
- loopbrug (mits veilig uitvoerbaar)
- waterrecreatie
- strandvoorziening/ligweide
- visplek
- zwemwater
- horeca
- hondenuitlaatstrook
- ruiterpad; toegang tot uiterwaard
- camperparkeren
- locatie reconstructie wipkorenmolens
- speelbos
- vergroten herkenbaarheid voormalige steenoven
- locatie landschapskunst
- uitzichtpunt

OVERIG

- brug over oude Lekarm (Pontwaard)
- schipbrug
- verlagen leikades Merwedekanaal
- fort of bunker Hollandse Waterlinie
- contour molenbiotoop (300m)
- kribaanpassing jachthaven (mits haalbaar)

13 ONTWERPSESSIE IV

datum: 31 augustus 2010

locatie: Arcadis, 's-Hertogenbosch

*aanwezig: Steef van Baalen (Arcadis) (vz)
Tijs van Loon (Bosch Slabbers)
Bert Overkamp (Arcadis)
Arnold Pors (Arcadis)
Gerrit Morren (Arcadis)
Bert Overkamp (Arcadis)
Jurriaan Lambeek (Arcadis)
Daan Martens (prov Utrecht)
Hans Mankor (prov Utrecht)
Anneke Boerma (prov Utrecht)
Maartje Donkers (Arcadis) (verslag)*

VOORLOPIG ONTWERP

datum: 25-08-2010

*hondenuitlaatstrook ca 25m,
afscheiding dmv hekwerk
(bestaande sloot dempen)*

*afscheiding terrein zeilvereniging
dmv hekwerk met meidoornsingel*

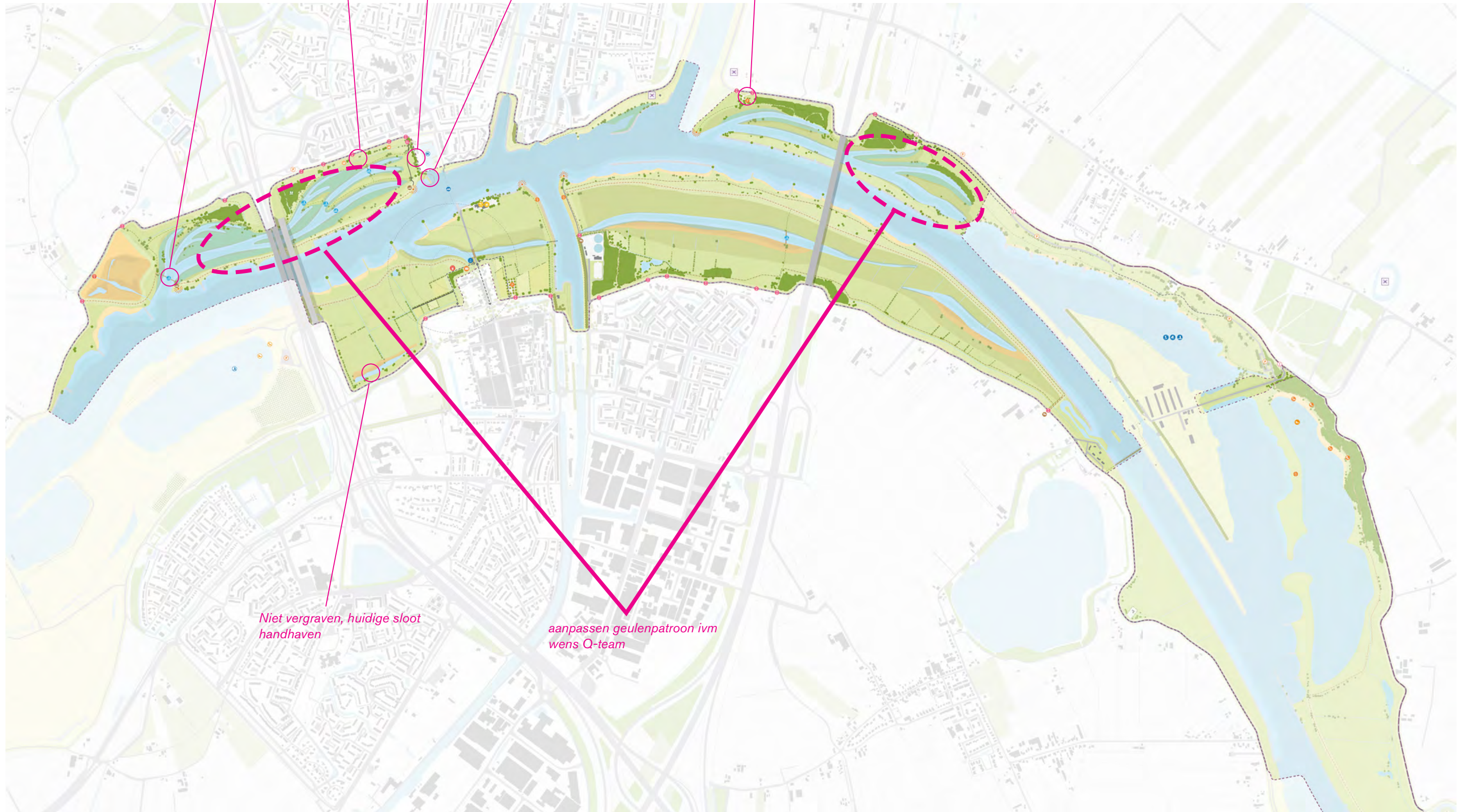
*ligging parkeerplaatsen
dichter bij dijk*

*schrappen brugje ivm kosten en
veiligheid*

kribaanpassing uit ontwerp halen

*Niet vergraven, huidige sloot
handhaven*

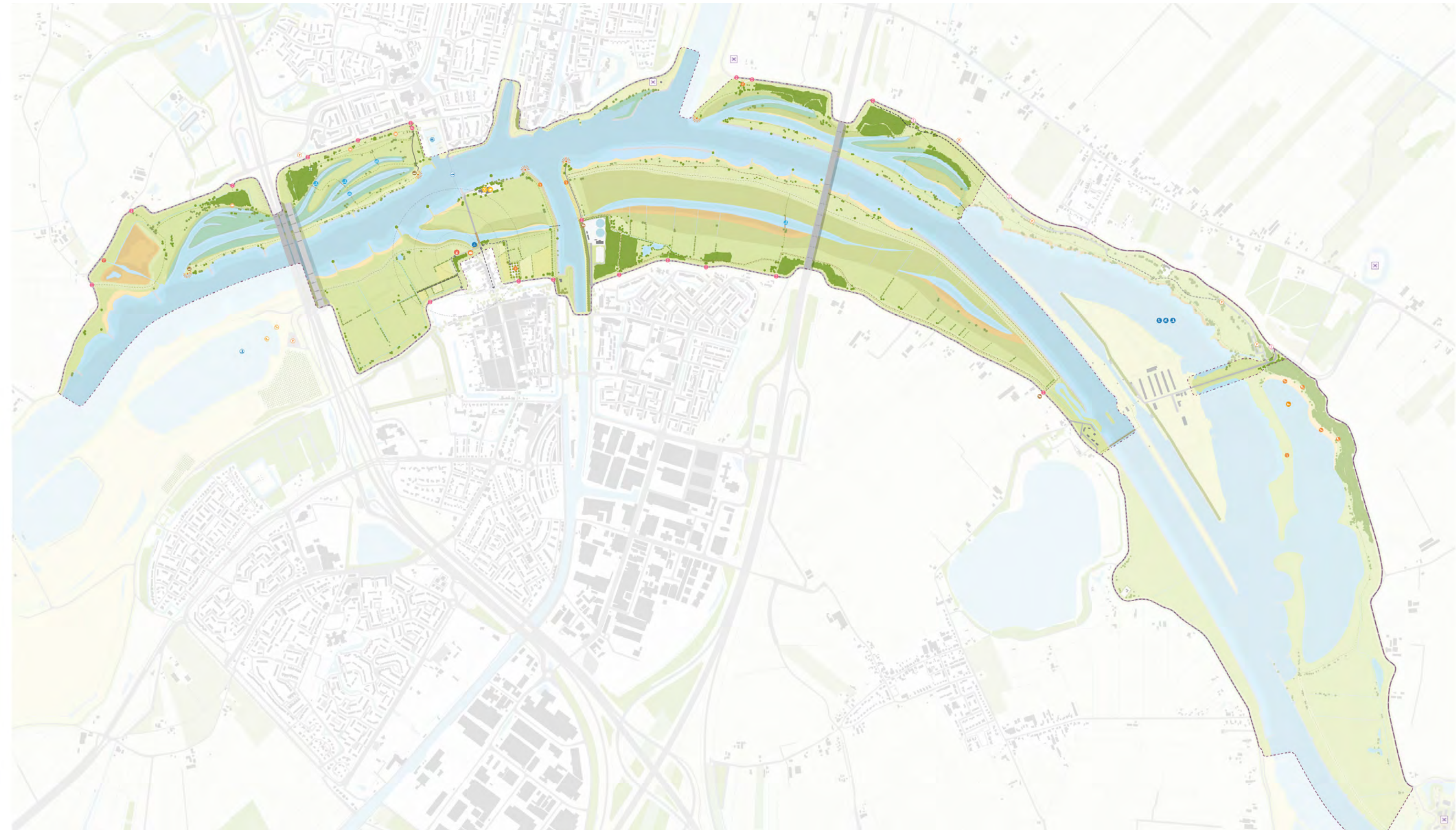
*aanpassen geulenpatroon ivm
wens Q-team*

14 OPLEVERING EERSTE CONCEPT

datum: 6 september 2010

BOSSENWAARD

WATER

- water
- te dempen zandwinplas
- duiker

VEGETATIE

- droog grasland
- nat grasland
- slikkige oevers
- rietmoeras
- oelbos
- natuurlijke zandoevers
- plukgewijze beplanting/struweel

BEPLANTINGEN

- meidoornhagen
- boomgaard
- boomrijen
- beplanting oude lijnbaan

ROUTES

- struipaden, onverhard
- wandelpad verhard
- ruijterpad
- fietspad
- varianten ontsluiting rondom Buitenstad

VOORZIENINGEN bestaand / nieuw

- Aanwinst / Verlies
- parkeermogelijkheid
- toegang tot uiterwaard
- hellingbaan t.b.v. minder validen
- passantenhaven / aanlegplaats
- fiets/voervoer
- trekponkje (mits veilig uitvoerbaar)
- loopbrug (mits veilig uitvoerbaar)
- waterrecreatie
- strandvoorziening/ligweide
- visplek
- zwemwater
- horeca
- hondenuitlaatstrook
- ruijterpad; toegang tot uiterwaard
- camperparkeren
- locatie reconstructie wijkorenmolen
- speelnatuur
- vergrooten herkenbaarheid voormalige steenoven
- locatie landschapskunst
- vogelkijkhut
- uitzichtpunt

OVERIG

- brug over oude Lekarm (Pontwaard)
- schipbrug
- verlagen leikades Merwedekanaal
- fort of bunker Hollandse Waterlinie
- contour molenbiotoop (300m)

'T WAALSE WAARD

WATER

- water
- te dempen zandwinplas
- duiker

VEGETATIE

- droog grasland
- nat grasland
- slikkige oevers
- rietmoeras
- oelbos
- natuurlijke zandoevers
- plukgewijze beplanting/struweel

BEPLANTINGEN

- meidoornhagen
- boomgaard
- boomrijen
- beplanting oude lijnbaan

ROUTES

- struipaden, onverhard
- wandelpad verhard
- ruijterpad
- fietspad
- varianten ontsluiting rondom Buitenstad

VOORZIENINGEN bestaand / nieuw

- parkeermogelijkheid
- toegang tot uiterwaard
- hellingbaan t.b.v. minder validen
- passantenhaven / aanlegplaats
- fiets/voervoer
- trekponjtje (mits veilig uitvoerbaar)
- loopbrug (mits veilig uitvoerbaar)
- waterrecreatie
- strandvoorziening/ligweide
- visplek
- zwerwater
- horeca
- hondenuitlaatstrook
- ruijterpad; toegang tot uiterwaard
- camperparkeren
- locatie reconstructie wipkorenmolens
- speelnatuur
- vergroten herkenbaarheid voormalige steenoven
- locatie landschapskunst
- vogelkijkhut
- uitzichtpunt

OVERIG

- brug over oude Lekarm (Pontwaard)
- schipbrug
- verlagen leikades Merwedekanaal
- fort of bunker Hollandse Waterlinie
- contour molenbiotoop (300m)

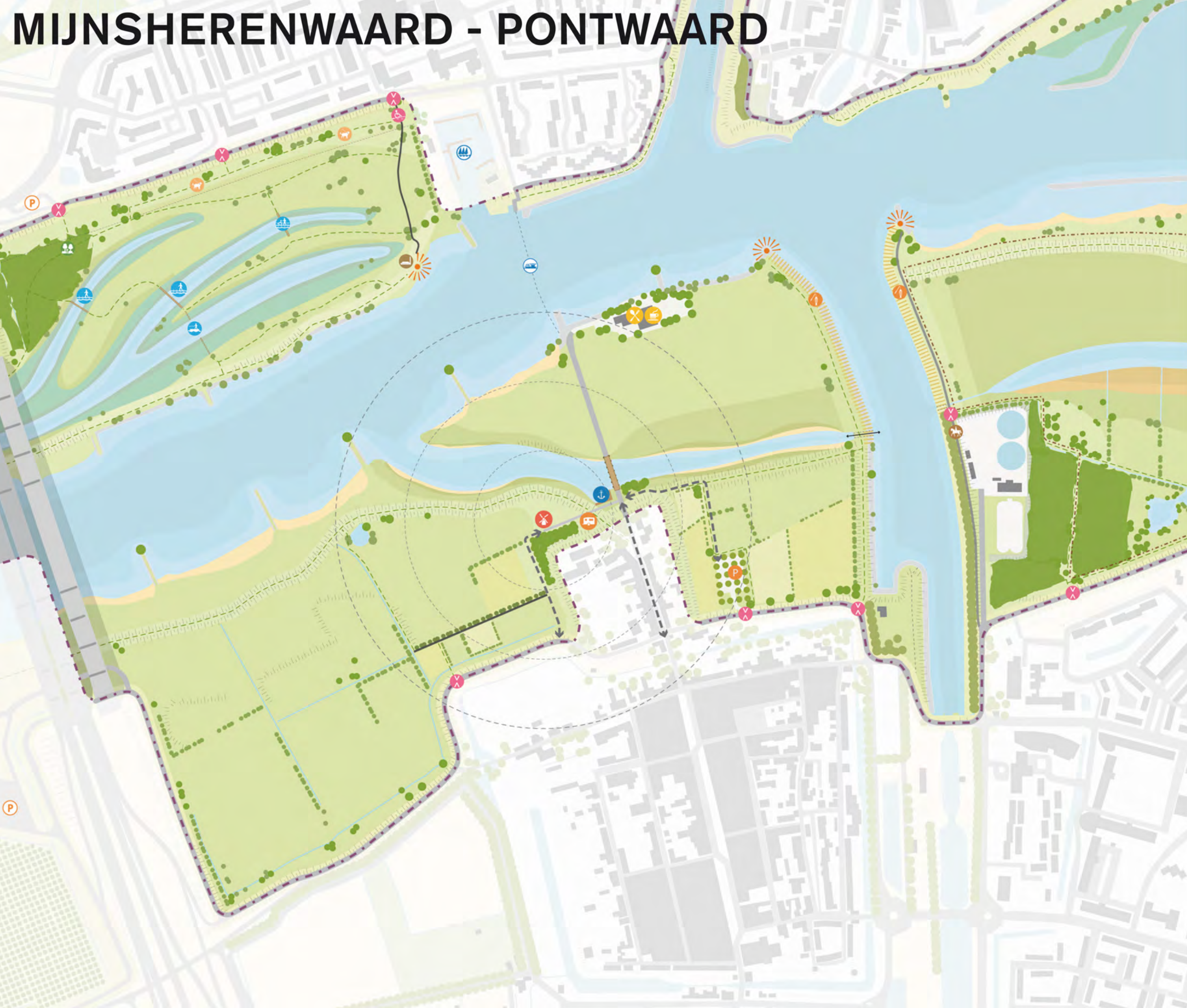

VIANENSE WAARD

MIJNSHERENWAARD - PONTWAARD

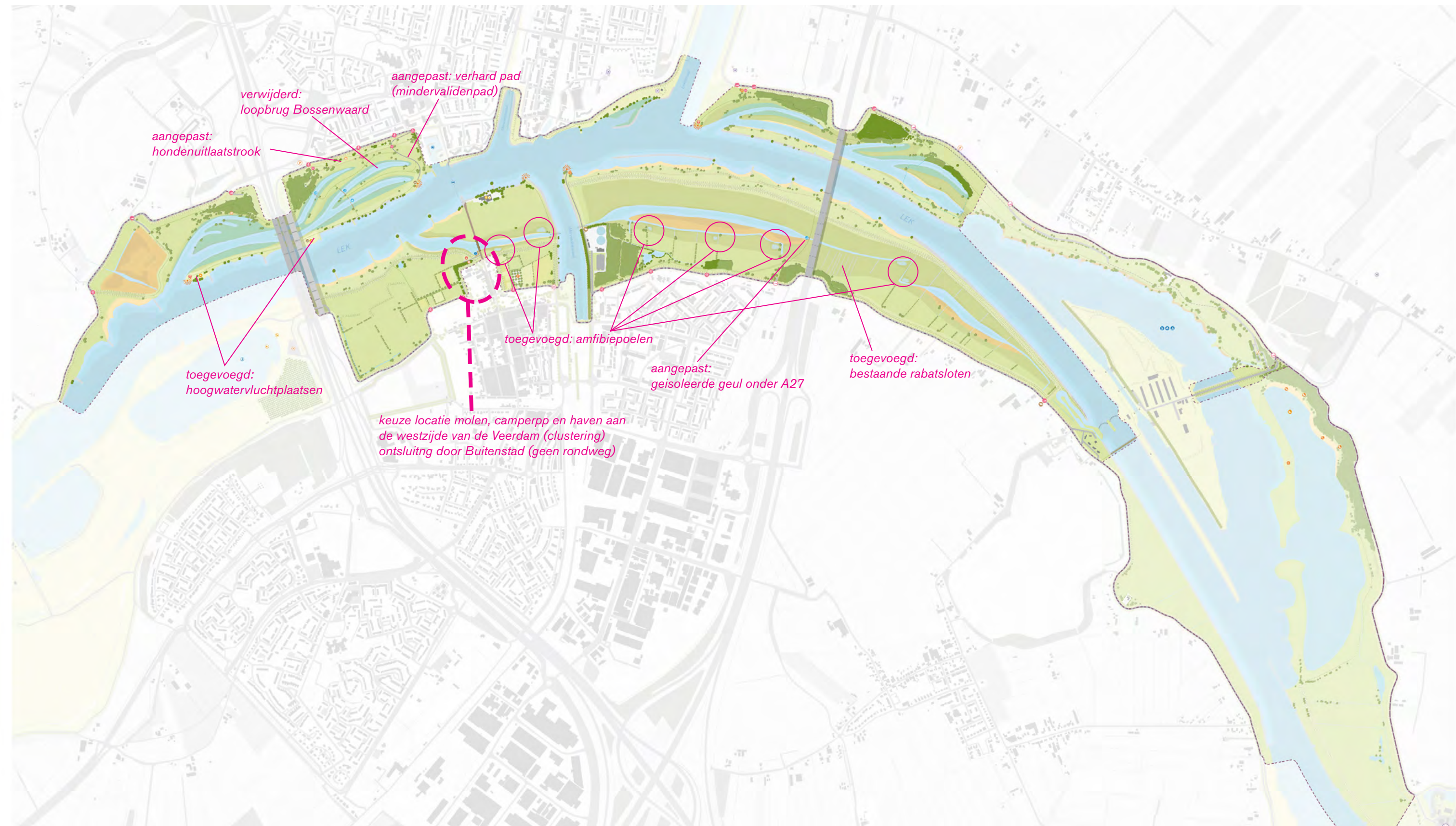
- WATER**
- water
  - te dempen zandwinplas
  - duiker
- VEGETATIE**
- droog grasland
  - nat grasland
  - slikke oevers
  - rietmoeras
  - oelbos
  - natuurlijke zandoevers
  - plukgewijze beplanting/struweel
- BEPLANTINGEN**
- meidoornhagen
  - boomgaard
  - boomrijen
  - beplanting oude lijnbaan
- ROUTES**
- struipaden, onverhard
  - wandelpad verhard
  - ruijterpad
  - fietspad
  - varianten ontsluiting rondom Buitenstad
- VOORZIENINGEN bestaand / nieuw**
- parkeermogelijkheid
  - toegang tot uiterwaard
  - hellingbaan t.b.v. minder validen
  - passantenhaven / aanlegplaats
  - fiets/voervoer
  - trekponkje (mits veilig uitvoerbaar)
  - loopbrug (mits veilig uitvoerbaar)
  - waterrecreatie
  - strandvoorziening/ligweide
  - visplek
  - zwerewater
  - horeca
  - hondenuitlaatstrook
  - ruijterpad; toegang tot uiterwaard
  - camperparkeren
  - locatie reconstructie wipkorenmolens
  - speelnatuur
  - vergroten herkenbaarheid voormalige steenovens
  - locatie landschapskunst
  - vogelkijktent
  - uitzichtpunt
- OVERIG**
- brug over oude Lekarm (Pontwaard)
  - schipbrug
  - verlagen leikades Merwedekanaal
  - fort of bunker Hollandse Waterlinie
  - contour molenbiiotoop (300m)

15 VASTSTELLEN VOORKEURSALETERNATIEF (VKA)

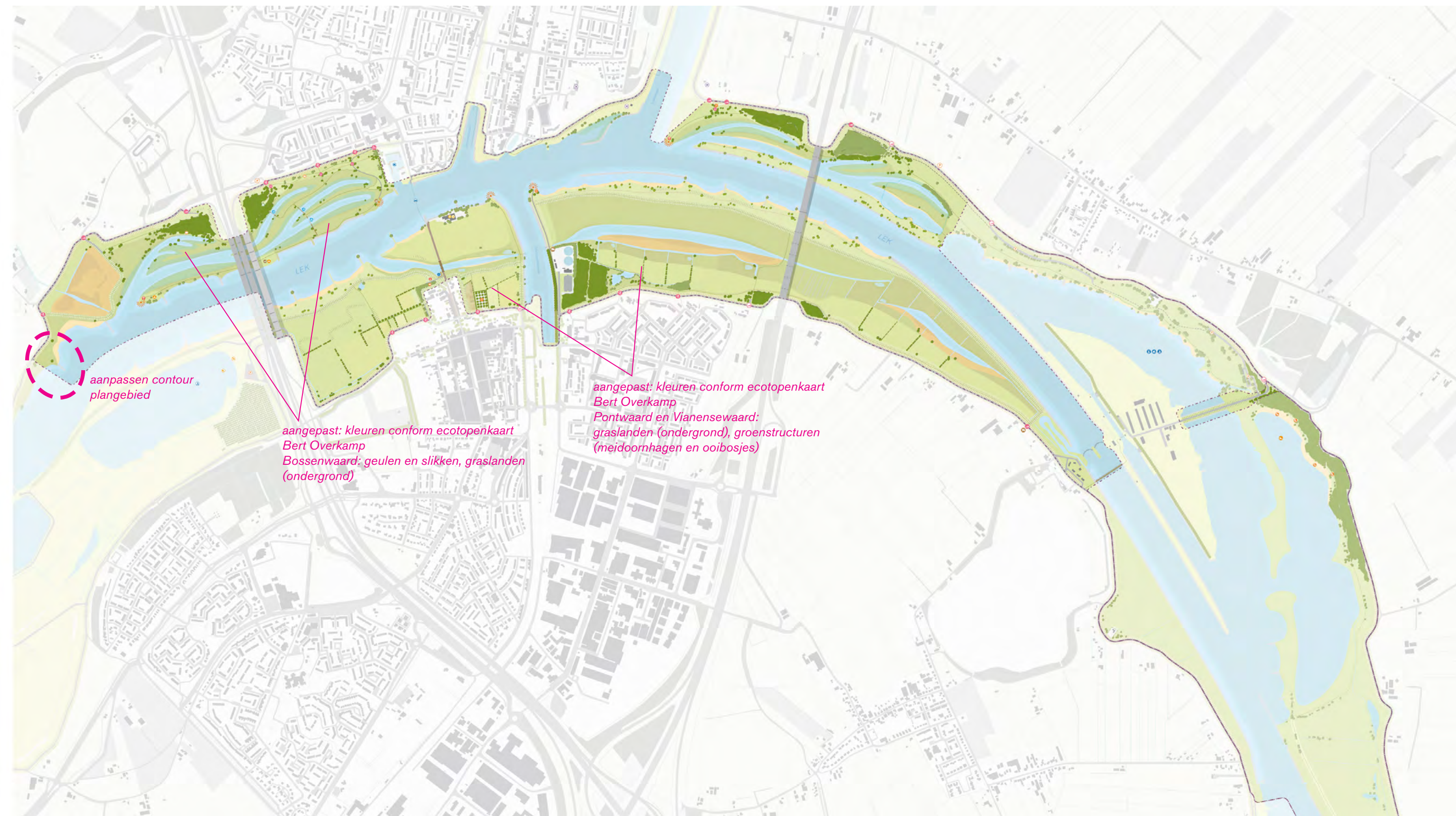
datum: 18 oktober 2010

16 CONSISTENTIECHECK EN OPLEVERING VKA

datum: 19 november 2010

aanpassen contour
plangebied

aangepast: kleuren conform ecotopenkaart
Bert Overkamp
Bossenwaard: geulen en slikken, graslanden
(ondergrond)

aangepast: kleuren conform ecotopenkaart
Bert Overkamp
Pontwaard en Vianensewaard:
graslanden (ondergrond), groenstructuren
(meidoornhagen en oobosjes)

© Dit werk is auteursrechtelijk beschermd.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Bosch Slabbers Tuin- en Landschapsarchitecten B.V. (hierna: "Bosch Slabbers").

Bosch Slabbers heeft bij haar werkzaamheden de zorgvuldigheid in acht genomen die van haar kan worden verwacht. Aan de getoonde informatie in deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. Op onze werkzaamheden zijn de voorwaarden van toepassing zoals vastgelegd in De Nieuwe Regeling 2005 (DNR 2005).

Bosch Slabbers heeft met zorgvuldigheid de beelden in deze publicatie geselecteerd. Het kan voorkomen dat niet alle rechthebbenden van de gebruikte beelden zijn achterhaald. Belanghebbenden worden verzocht contact op te nemen met Bosch Slabbers.

Parkstraat 31
6828 JC Arnhem
T 026 4427154
F 026 4431639
arnhem@bosch-slabbers.nl
www.bosch-slabbers.nl

Q-TEAMADVIES

Q-TEAMADVIES N.A.V. HET VIERDE BEZOEK AAN HET PROJECT RUIMTE VOOR DE LEK VAN 2-12-2010

Op 2 december j.l. heeft het Q-team zijn vierde bezoek aan het project Ruimte voor de Lek gebracht. Met dit vierde bezoek is in totaal zeven keer overlegd met de projectgroep; vier bezoeken en drie extra overleggen. Dit bezoek is het laatste bezoek wat het Q-team aan het project brengt. De SNIP3-voortoets is in februari 2011.

Vooraf

Het Q-team heeft tevoren het concept Ruimtelijk Kwaliteitskader (RKK) en de kaart met het Voorkeursalternatief gekregen. Het bezoek verliep in een collegiale sfeer. Met de toegestuurde stukken, de presentaties en de discussie, heeft het Q-team een goed beeld gekregen van het project en op welke onderdelen het advies zich moet richten. De laatste keer dat het Q-team met de projectgroep heeft overlegd dateert van 27 augustus 2010, dat was een extra overleg waarvan een verslag is gemaakt. Tijdens dat extra overleg heeft het Q-team een aantal aanbevelingen gedaan die maar voor een deel zijn overgenomen door de projectgroep. Het Q-team hecht er aan ook op de niet overgenomen onderdelen nu een advies uit te brengen zodat de initiatiefnemer daarop kan reageren en de PDR vervolgens een standpunt daarover kan innemen.

Hoofdpunten van advies

Het Q-team ziet alle aanleiding de projectgroep te complimenteren met de voortgang van het project. Na het overleg in augustus van dit jaar is er veel werk verzet. Het RKK is vrijwel voltooid en het Inrichtingsplan is al goed in de steigers gezet. Het Q-team is blij dat de ambitie nog steeds gericht is op het realiseren van een – middels een integrale gebiedsontwikkeling - 'Natuurlijk Rivierpark'. De (ontwerp)uitgangspunten om dat voor elkaar te krijgen – landschappelijke samenhang; rivier- en getijdendynamiek; cultuurhistorie; extensieve recreatie en simpele uitloopmogelijkheden - onderschrijft het Q-team. Verrast is het team wel dat de kwelproblematiek nog steeds niet is afgekaart. Uit nieuwe onderzoeken naar de verwachte kwel komt naar voren dat de geïsoleerde strang in de Vianense Waard ondanks alle aanpassingen mogelijk toch voor problemen zal zorgen.

De uiterwaard heeft een minder gesloten kleidek dan werd aangenomen. Er zullen mogelijk (dure) aanvullende maatregelen nodig zijn om de kwel binnendijs binnen aanvaardbare proporties te houden. De oplossing die de projectleider tijdens het bezoek uit de doeken deed is om te onderzoeken of een kleine stroomvlakte met flankerende zomerdijk direct ten oosten van het Merwedekanaal voldoet. Het voorstel is met de PDR besproken en is ook volgens het Q-team het onderzoeken waard. Zeker indien de omvang van de kwel binnendijs onaanvaardbaar hoog blijkt te zijn. In dat geval vraagt het Q-team de beoogde natte natuur met strang in de Vianense Waard te heroverwegen.

Het Q-team heeft in het extra overleg van 27 augustus 2010 een dringend beroep gedaan op de plannenmakers een lange termijnvisie op te stellen. Immers de ambitie van de initiatiefnemer om het 'Natuurlijke Rivierpark' in een integrale gebiedsontwikkeling te realiseren, vraagt om een afweging op een regionale schaal en in een bredere context. De visie kan over langere tijd de gebiedsontwikkeling aansturen. De projectorganisatie staat daar weliswaar positief tegenover maar vindt dat een dergelijke verkenning niet past binnen de scope van het project. Het Q-team vraagt de stuurgroep te onderzoeken waar het initiatief voor een dergelijke verkenning zou kunnen worden opgepakt; wellicht bij het Bestuur Regio Utrecht dat de Regionale Structuurvisie onder haar hoede heeft.

Het Q-team heeft twee hoofdpunten van advies:

- Onderzoek grondig of in de Vianense Waard een kleine stroomvlakte een reële optie is in plaats van de nu ontworpen geïsoleerde strang.
- Voor een goede aansturing en onderbouwing van de wens om de integrale gebiedsontwikkeling Natuurlijk Rivierpark te realiseren is een regionale ruimtelijke toekomstvisie nodig. Kijk in de Stuurgroep wie voor een dergelijke toekomstvisie opdrachtgever kan zijn.

VIANENSE WAARD

Nu door recente berekeningen in het VKA nog steeds te veel kwel lijkt op te treden in de woongebieden binnendijs heeft de projectgroep met de PDR afgesproken dat er voor de Vianense Waard een alternatief wordt doorgerekend. Het alternatief behelst een kleine stroomvlakte met zomerdijk van Merwedekanaal tot Lek, inclusief de nodige extra anti-kwel-maatregelen ter hoogte van de geïsoleerde strang. Gegeven de laatste inzichten ondersteunt het Q-team deze koerswijziging. Omdat de zomerdijk op verschillende wijze kan worden gesitueerd vraagt dat wel om een extra ontwerpstudie.

Wel bevreemdt het dat men de aanblicher van de kweloverlast, de beoogde strang, niet ter discussie durft te stellen, maar in plaats daarvan met een nieuwe serie compensatiemaatregelen komt. Er valt heel wat af te dingen op de kwel discussie; de woonwijk binnendijs is onvoldoende kwelbestendig opgeleverd. Echter, nu blijkt het pleit beslecht is en het project kwelneutraal moet worden opgeleverd, is in de ogen van het Q-team de natte natuur in het aangrenzende deel van de Vianense Waard niet langer vanzelfsprekend. Zeker wanneer definitief vast komt te staan dat de strang alleen kan worden gerealiseerd in combinatie met zeer forse en dure beschermingsmaatregelen. Het Q-team bepleit daarom een tweede variant waarin de nieuwe natuur niet wordt gerealiseerd en het huidige agrarische gebruik wordt gecontinueerd zonder dure kwelschermen.

In ecologisch opzicht zou het afzien van de geïsoleerde strang zeker ten koste gaan van de diversiteit in het gebied, maar niet ten koste van ontwikkeling van de meest karakteristieke natuur in dit project. Cruciaal voor de ecologische potenties hier is immers de getijdendynamiek in de noordelijke uiterwaarden en de rivierdynamiek langs de oever van de zuidelijke uiterwaarden. Het hieraan toevoegen van geïsoleerde moerasnatuur in de zuidelijke uiterwaarden levert zeker extra kwaliteit op. Echter, als dat alleen mogelijk is met zeer ingrijpende inrichtingsmaatregelen, komt er een moment dat de baten niet meer tegen de kosten opwegen. Volgens het Q-team lijkt, met de aankondiging van een nieuwe ronde anti-kwel-maatregelen, dit moment nu te zijn aangebroken. Qua veiligheid deed de strang overigens al niets voor het project, omdat de waterstandsverlagende werking van de strang weer wordt opgesoupeerd door de ruige moerasstrook langs diezelfde strang.

Het behouden van het huidige agrarische uiterwaarden landschap is voor het Q-team dus een reële optie. In landschappelijk opzicht schat het Q-team deze variant zelfs hoger in; zeker als er ook nog een extra zomerkade wordt aangelegd is het belangrijk de rest van de waard onaangetast te laten en een rustig beeld te creëren. Daarbij kan (planologische) ruimte geboden worden voor onder andere verbrede landbouw, groene en blauwe diensten. Een nadrukkelijke wens van het Q-team is het struinpad uit het VKA langs de Lek wel te realiseren om een aantrekkelijk recreatierondje te kunnen maken.

Advies 1:

Verken bij de stroomvlakte-oplossing ook een variant waarbij geen strang met moerasnatuur wordt gemaakt maar het huidige agrarische gebruik wordt voortgezet, met uitzondering van een strook langs de oever om een openbare recreatieve route aan te leggen als onderdeel van de stedelijke uitloop.

LANGE TERMIJNVISIE

Het Q-team mist een aantrekkelijke visie voor de lange termijn en voor een groter gebied waar de riviermaatregelen uit de PKB de eerste stappen voor kunnen zijn. Bij veel projecten van Ruimte voor de Rivier wordt terecht werk met werk gemaakt door behalve riviermaatregelen ook de gebiedsontwikkeling voor de lange termijn vast te leggen en deze als kader voor de korte termijn te zien. Het plangebied ligt in een snelgroeiende regio en in een gebied dat een mooie tentoonstelling is van grote en aansprekende weg- en waterinfrastructuur (dijken, kanalen, sluizen, stuw, bruggen). De verstedelijkingsdruk vraagt om voldoende groene kwaliteit. De uiterwaarden van de Lek bieden een mooie kans en kunnen samen tot een rivierpark met natuur- en recreatievoorzieningen worden omgesmeed. Het Rivierpark als onderdeel van een recreatieve hoofdstructuur in de 'oostvleugel' van de Randstad is ook een mooi verbindend element naar de Hollandse Waterlinie waar eveneens een zwaar accent ligt op recreatie.

De visie geeft de argumenten voor de definitieve invulling van de planstudie. Voor de inrichting van de Vianense Waard is het gewenst de afweging natuur of handhaven en verbreden van de agrarische functie (zoals dat in hoofdpunt 1 is aangegeven) in een ruimere context en op een langere termijn te maken. Maak per variant inzichtelijk welke onderdelen per se verworven moeten worden en betrek die opties in de afweging voor de inrichting.

Er is een vigerend Regionaal StructuurPlan (RSP) van het Bestuur Regio Utrecht (BRU). Dit heeft een looptijd (van 2005) tot 2015. In het RSP is duidelijk aangegeven dat de Lek bij Vianen een belangrijk onderdeel is van de blauwgroene structuur. Dit RSP geeft niet het antwoord op de vraag die bij het eerste hoofdpunt van advies opduikt, namelijk: wat is op de lange termijn te prefereren bij de inrichting van de Vianense Waard; het accommoderen van EHS middels laagdynamische natuur met een ingesloten strang of voortzetting van het agrarisch gebruik waarbij ruimte wordt toegestaan aan verbrede landbouw, groene en blauwe diensten. Het Q-team dringt er bij de projectgroep op aan bij de stuurgroep onder de aandacht te brengen hoe een lange termijnvisie toch kan worden verkend. Wellicht dat dit het BRU kan zijn.

Advies 2:

Kaart bij de stuurgroep aan welke instantie een lange termijnverkenning kan opzetten die het Rivierpark in een bredere context kan plaatsen en sturend kan werken op de ambitie een integrale gebiedsontwikkeling te realiseren.

Overige adviezen

RAND VAN DE BUITENSTAD EN HAVEN

Het Q-team waardeert de zorg die besteed is aan het ontwerp van de nieuwe haven en de aansluiting op de Buitenstad. Het idee om de Route Imperiale te respecteren en uit te bouwen is een vondst. Het Q-team ondersteunt de mooie zichtlijn als drager voor het plan. Het team betreurt echter dat direct achter de Buitenstad parkeerplaatsen en camperplekken zijn geprojecteerd. Houd de rand juist vrij van 'blik'. Er is veel voor te zeggen de twee functies in de zone langs het Merwedekanaal te situeren. Kijk als voorbeeld eens naar Heusden; het hele stadje heeft een mooie inscenering als een bijzondere plek gekregen en dat heeft een grote aantrekkingskracht. Zet zo ook in voor de Buitenstad.

De 'reconstructie' van de historische haven is een interessante ontwerpopgave; het kan een mooie plek voor passanten worden. Kijk als referentie en inspiratie naar de haven bij Lexmond waar praktische (lees goedkope) oplossingen zijn gemaakt voor steigers in een vergelijkbaar getijdenregiem.

Advies 3:

Reken en teken aan een variant voor de inrichting van de zone rond de Buitenstad zonder parkeerterrein en plaatsen voor campers. Kijk of deze – visueel en in het gebruik – storende elementen langs het Merwedekanaal een plaats kunnen krijgen.

FIETSPAD DIJK NOORDOEVER

In het plan is een fietspad onderaan de noordelijke Lekdijk opgenomen. Dat is onaantrekkelijk en de zoveelste toevoeging van infrastructuur. Het fietsen in de uiterwaard kan mogelijk ook nog hinder hebben van een aantal op- en afritten van en naar de dijk. Fietsen op de dijk is in het rivierenland toch de standaardoptie; alleen dan beleef je het landschap met de interessante getijdenbeweging optimaal. Het Q-team pleit ervoor dit aan te kaarten bij de beheerders van de dijk en de kans te grijpen het gemotoriseerde verkeer (auto's en motoren) op deze dijk te ontmoedigen of te verbieden. Probeer het 'weekend-conflict' tussen langzaam stil verkeer en snel luid verkeer – dat overigens langs de hele Lek speelt – niet met meer asfalt op te lossen en ook nog eens ten koste van de toch al benadeelde partij.

Advies 4:

Het Q-team beseft dat de projectgroep niet over het veranderen van de verkeerssituatie op de noordelijke Lekdijk gaat maar ziet als een veel betere oplossing dan een fietspad onderaan de dijk, het ontmoedigen van gemotoriseerd verkeer op de dijk. Kaart dit aan bij de beherende partijen.

SCHIPBRUG BIJ HET STUWEILAND

De plannen voor een schipbrug bij het stuweiland om een ontbrekende schakel in het fietsnet te maken zijn nog niet helder beargumenteerd en evenmin goed uitgezocht. Kan het goedkoper, toezicht? In het Regionaal Structuurplan (RSP) zijn twee ontbrekende langzaamverkeersverbindingen over de Lek opgevoerd. Eén bij de stuw (RSP: 'ter hoogte van Hagestein') en een andere is als 'ontbrekende schakel tussen Vianen en Houten' benoemd. Bekijk of beide wensen in één verbinding langs of onder de brug in de A27 kan worden gerealiseerd. Wellicht kan een simpeler (en dus fors goedkopere) versie gerealiseerd worden van de 'snelbinder', die bij Nijmegen langs de spoorbrug over de Waal is aangebracht

Advies 5:

Verken bij de oplossingen voor een fietsverbinding tussen de noordelijke en zuidelijke oevers van de rivier over het stuweiland ook de mogelijkheden die de brug in de A27 kan bieden. Wellicht kan daarmee in één keer in het gemis worden voorzien van twee fietsverbindingen over de Lek zoals deze in het RSP zijn opgenomen.

RWZI

Het Q-team ziet deze locatie als één van de onderdelen in de ruimtelijke visie (zie onder 2) waar grote potenties liggen voor bijzondere functies die aantrekkelijk zijn voor de hele regio en daarbuiten. Als voorbeeld noemt het Q-team het hergebruik dat een zuiveringsinstallatie op het Emscherinsel heeft gekregen in het kader van de culturele manifestatie Ruhr 2010. Overleg met het waterschap Rivierenland die de eigenaar is. Neem de ruimte dit te verkennen of kijk welke instanties een verkenning kunnen doen. De ontwikkelingen rond het verduurzamen van de waterzuivering kunnen wel eens verrassend snel gaan. Een alternatieve binnendijkse locatie bij een verplaatsing kan de geluidhinderzone zijn langs de A2.

Advies 6:

Voor de lange termijn is het een mooie optie om de locatie van de huidige RWZI voor andere functies te gebruiken; attractieve functies die Vianen en het Rivierpark een impuls kunnen geven. Dit biedt tevens extra ruimte voor de hydraulische taakstelling. Bekijk of met het Waterschap Rivierenland de verplaatsing van de RWZI kan worden verkend.

BORGING RUIMTELIJKE KWALITEIT

In het SNIP3-voorstel is het belangrijk om de details van de cruciale onderdelen van het plan te tekenen en goed te omschrijven. Waar nu nog afwijkingen zitten tussen de ontwerptekeningen en de technische tekeningen zal dat in de definitieve voorstellen niet meer mogen. Het RKK geeft voldoende inzicht en is een prima opmaat sturend voor de komende afrondende fase van de planstudie.

Advies 7:

De onderdelen die het Q-team belangrijk vindt om adequaat te tekenen, te berekenen en scherp te omschrijven zijn:

- De gebruikelijke SNIP3vereisten als geulprofielen, kaartschalen, etc.
- De toegangen naar en de paden in de uiterwaarden.
- De randen van de Buitenstad, het zicht op de rivier en de route naar de Lek.
- Het Speelbos op de noordoever en de aansluitingen met de omgeving.

Tot slot

Het Q-team is blij met de resultaten die zijn bereikt na het vorige (extra) overleg; de hoofdlijnen van het plan en het RKK geven het Q-team vertrouwen dat er een aansprekend SNIP3-Inrichtingsplan kan worden ingediend voor de toetsing. Belangrijk is dat het projectteam er in dit stadium nog in slaagt om varianten voor de inrichting van de Vianense Waard te tekenen en te rekenen zonder de planning te vertragen. Het Q-team biedt aan daar nog over mee te denken voordat de planstudie wordt ingediend bij de PDR.

*Namens de Rijksadviseur voor het landschap,
Namens het Q-team,*

*Maurits de Hoog, plaatsvervangend voorzitter,
15 december 2010*

REACTIE OP Q-TEAMADVIES

REACTIE OP HET ADVIES VAN HET Q-TEAM RUIMTELIJKE KWALITEIT D.D. 15 DECEMBER 2010.

Steller: D. Martens

Op 2 december 2010 heeft het projectteam van Ruimte voor de Lek uitgebreid gesproken met het Q-team over het projectontwerp. Deze notitie is de reactie van het Projectteam op het verslag van die bijeenkomst van het Q-team van 15 december 2010. Het verslag en deze notitie zullen bij de stukken ten behoeve van SNIP 3 worden gevoegd.

Wij zijn blij met de algemene strekking van het advies van het Q-team, en dat zij met ons zien dat er vooruitgang is geboekt en dat in grote lijnen de ambitie overeind is gebleven.

Vianense Waard

Met het Q-team waren ook wij verrast door de tegenvallende resultaten van het geohydrologisch onderzoek. Inmiddels is het aan het Q-team gepresenteerde VKA aangepast op het punt van de Vianense Waard, in de vorm van een VKA+. Daarbij ontstaat een beperkte overstromingsvlakte in de noordwesthoek van de Vianense Waard. Gezien de kwelgevoeligheid van het gebied wordt afgezien van alle andere vergravingen in de uiterwaard. De geïsoleerde geul is komen te vervallen. Inmiddels is duidelijk dat het VKA+ geohydrologisch en op andere thema's voldoet. Het verzoek om een kleine stroomvlakte te onderzoeken heeft ons inziens daarmee een plek gekregen.

Ten aanzien van de nieuw aan te leggen zomerdijk in de Vianense Waard is voor dit moment een technisch ontwerp gemaakt dat dient als input voor de diverse modelberekeningen ten aanzien van geohydrologie, hydraulica en dijkstabiliteit. Het beoogde tracé en de vormgeving zijn mede ontworpen in samenspraak met de landschapsarchitect. Het ontwerp van de zomerdijk is eenvoudig, sober maar doelmatig. Daardoor hangt het samen met de bestaande rivierkundige objecten in het gebied.

Met het vervallen van de geul in de Vianense Waard is opnieuw gekeken naar de inrichting van de uiterwaard en de natuurontwikkeling in het bijzonder. De realisatie van de EHS vormt de basis van de robuuste ruimtelijke structuur. Behoud van het huidige agrarische gebruik is daarmee ongewenst, daar dit zich uit in maïsakkers en intensieve graslanden. Dit laat onverlet dat in het toekomstige beheer en onderhoud terdege gekeken zal worden naar de inzet van lokale agrariërs, danwel realisatie daarvan door middel van particulier natuurbeheer. Initiatieven uit het gebied sluiten daar op aan. Het beheer en onderhoud is overigens ook nodig voor het duurzaam behalen van de MHW-taakstelling. Echter, daar particulier natuurbeheer niet afdwingbaar is geeft het geen zekerheid voor het behalen van de planning. Grondverwerving blijft dan ook aan de orde, zij het dat particulier natuurbeheer als een goed alternatief verder wordt onderzocht.

Buitenstad

Ten aanzien van de recreatieve objecten nabij de Buitenstad meent het Projectteam dat over nut en noodzaak, danwel de exacte lokatie gediscussieerd kan worden. In het afgelopen jaar zijn diverse alternatieve lokaties besproken. Bestuurlijk liggen de lokaties nu vast en zijn zij zo goed als mogelijk ingepast. De zorgen van het Q-team zullen in de Adviesnota worden opgenomen en krijgen daarmee de aandacht van de Stuurgroep.

Fietspad 't Waalse Waard

Het fietspad in 't Waalse Waard is nog een punt van discussie. De noodzaak van het fietspad in het licht van verkeersveiligheid wordt niet door eenieder gedeeld, en met name Staatsbosbeheer ziet in het fietspad een grote aantasting van het toch al smalle natuurgebied in 't Waalse Waard. De Stuurgroep van 25 maart zal uitsluitel moeten geven over het al dan niet handhaven van het fietspad.

Schipbrug

Met het oog op de kosten van aanleg en beheer en onderhoud, en met het oog op de veiligheid van recreanten nabij een op afstand bediend sluizencomplex is de verwachting dat de schipbrug met de oversteek over de sluisdeuren zal komen te vervallen. De Stuurgroep van 25 maart zal hier definitief uitsluitsel over moeten geven. Het alternatief van een voorziening aan de bestaande brug in de A27 is al eens eerder met Rijkswaterstaat besproken. In dat gesprek heeft Rijkswaterstaat aangegeven dat ook een dergelijke constructie kostbaar is. De middelen om een dergelijke verbinding te realiseren zijn thans niet aanwezig.

Lange termijn visie

Het Projectteam zal in de komende tijd de wens voor een regionale ruimtelijke toekomstvisie onder de aandacht brengen van de leden van de Stuurgroep en bezien welke andere actoren een rol (zoals het BRU) zouden kunnen spelen. Op voorhand merkt het Projectteam op er niet te zeer op gerekend moet worden dat, gegeven de gewijzigde politieke verhoudingen, nieuwe vraagstukken of discussies over de inrichting van het landelijk gebied actief zullen worden opgepakt.

Het Projectteam ziet zich niet als de aangewezen om een discussie over de RWZI aan te gaan met het Waterschap. Vooral nog zijn er geen plannen bekend die wijzen op het verplaatsen of saneren van de RWZI. Het Projectteam zal de gedachte van het Q-team aan het waterschap doorgeven.

Borging ruimtelijke kwaliteit

De opmerking van het Q-team omtrent de borging van ruimtelijke kwaliteit en de ontwerpogave die er nog is om voor een aantal specifieke objecten tot een definitief ontwerp te komen nemen wij ter harte. Dit is sterk afhankelijk van de wijze waarop de realisator de fase na SNIP 3 vorm zal geven en op welke wijze zij de werkzaamheden op de markt zal zetten. Op dit moment wordt al met de realisator gesproken en samengewerkt om de overdracht zo soepel mogelijk te laten verlopen. De borging van ruimtelijke kwaliteit zal daarin de aandacht krijgen die het verdient.

Rest ons niets dan onze dank uit te spreken voor de bijdrage die het Q-team heeft geleverd aan Ruimte voor de Lek. De discussies hebben wij als zeer prettig ervaren en hebben een positieve bijdrage geleverd aan het project. Wij nodigen het Q-team graag uit om het definitieve projectontwerp informeel en bij voorkeur in het gebied zelf te bespreken.

F

VERIFICATIE

Eisen uit handboek SNIP

In het Handboek SNIP heeft de Programmadiirectie Ruimte voor de Rivier (PDR) de vereiste onderdelen voor Ruimtelijke Kwaliteit benoemd. Onderstaande tabel geeft weer waar deze vereisten zijn terug te vinden. De nummering in de linker kolom verwijst naar de nummering in het Handboek.

Voor het onderwerp Landschap zijn geen vereisten opgenomen in het Handboek SNIP.

Verwerking van opmerkingen uit het SNIP 2a advies voor zover relevant voor dit basisrapport

Vereisten uit Handboek SNIP	Is te vinden in:
2.1.1. Programma van eisen projectontwerp	Ruimtelijk Kwaliteitsplan: hoofdstuk 5
2.1.2. Inrichtingsplan met gebiedsdekkende kaarten schaal 1:2500, aangevuld met dwarsprofielen en detailkaarten van cruciale elementen (schaal 1:200)	Ruimtelijk Kwaliteitsplan: hoofdstuk 4 en 5 en de bijlagen. Voor technische uitwerking wordt verwezen naar het Inrichtingsplan.
2.1.3. Visualisaties van hoe gebied oogt en functioneert bij verschillende waterhoogten	Ruimtelijk Kwaliteitsplan: bijlagen
2.1.4. Afspraken over autonome ontwikkelingen tot 2015	Basisrapport Landschap en Ruimtelijke Kwaliteit: paragraaf 4.3
2.1.5. Bijdrage vanuit ruimtelijke kwaliteit aan projectnota / MER	Zie MER
2.1.6. Bijdrage vanuit ruimtelijke kwaliteit aan concept beheerplan	Zie Beheer & onderhoudsplan
2.1.7. Bijdrage vanuit ruimtelijke kwaliteit aan functionele en architectonische vraagspecificaties in de inkoopstrategie	Ruimtelijk Kwaliteitsplan: hoofdstuk 5 Zie objectenboom
2.1.8. Reactie op 3e advies Q-team en verwerking van het PDR standpunt	PM

Aandachtspunten uit SNIP 2a	Hoe meegenomen in SNIP 3
Het in kaart brengen van de gevolgen van de uiterwaardvergravingen, onder andere met betrekking tot 'piping';	N.v.t. *
Zorgen voor een uitwerking waarbij negatieve effecten op de scheepvaart zoveel mogelijk worden voorkomen;	N.v.t. *
Het maken van een ruimtelijke visie met aandacht voor de uiterwaarden als ruimtelijke eenheid, cultuurhistorie en specifieke locatietekenen;	zie Hoofdstuk 3 RKP
Aandacht voor een zorgvuldig afwegingsproces en juridische en planmatige aanpak bij de mogelijke aanpassing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS);	N.v.t. *
Grondgerelateerde informatie vastleggen in een grondstromenplan en een uitvoeringsplan, om te voorkomen dat in een later stadium waardevol betonnen metselzand gebruikt gaat worden als ophoogzand;	N.v.t. *
Inzicht geven in de beheer- en onderhoudskosten en zorgdragen voor een akkoord van alle beheerders met de keuze van onderhoud en de te dragen kosten;	N.v.t. *
Regelen van de bevoegdheden in verband met de benodigde inpassing van het plan in het Provinciaal inpassingplan;	N.v.t. *
Aandacht voor de marktbenadering en voor welke overheidspartij de realisator van de maatregel zal zijn;	N.v.t. *
Advies om een ambtelijke werkgroep bevoegd gezag op te starten, om in een vroegtijdig stadium een aantal cruciale zaken zoals vergunningverlening en beheer tijdig bij de betrokken partijen onder de aandacht te brengen.	N.v.t. *

* Dit aandachtspunt is niet relevant voor dit rapport. Een totaaloverzicht met alle verwerkte aandachtspunten is opgenomen in de Adviesnota.

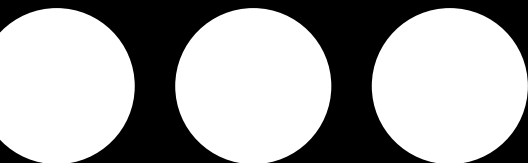
Vereisten Handboek SNIP

© Dit werk is auteursrechtelijk beschermd.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Bosch Slabbers Tuin- en Landschapsarchitecten B.V. (hierna: "Bosch Slabbers").

Bosch Slabbers heeft bij haar werkzaamheden de zorgvuldigheid in acht genomen die van haar kan worden verwacht. Aan de getoonde informatie in deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. Op onze werkzaamheden zijn de voorwaarden van toepassing zoals vastgelegd in De Nieuwe Regeling 2005 (DNR 2005).

Bosch Slabbers heeft met zorgvuldigheid de beelden in deze publicatie geselecteerd. Het kan voorkomen dat niet alle rechthebbenden van de gebruikte beelden zijn achterhaald. Belanghebbenden worden verzocht contact op te nemen met Bosch Slabbers.

COLOFON

RUIJMTE VOOR DE LEK (SNIP 3) RUIJMTELIJK KWALITEITSPLAN

OPDRACHTGEVER:

PROVINCIE UTRECHT

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

Tijs van Loon
Willem Jan van Ras
Martijn Franssen

GECONTROLEERD DOOR:

Maartje Donkers
Aletta Lüchtenborg

VRIJGEGEVEN DOOR:

Eric Schellekens

19 mei 2011

075175576:D

ARCADIS NEDERLAND BV
Lichtenauerlaan 100
Postbus 4205
3006 AE Rotterdam
Tel 010 2532 222
Fax 010 4341 398
www.arcadis.nl
Handelsregister
9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veeelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.

bosch slabbers

Parkstraat 31
6828 JC Arnhem
T 026 4427154
F 026 4431639
arnhem@bosch-slabbers.nl
www.bosch-slabbers.nl

